

'Verantwoordingsverslag'

Serviceorganisatie Directe

Aansprakelijkstelling

'Een onderzoek naar de rechtmatigheid van de SODA-boete'

Toetsing van:

Afstuderen

2122RE_JR4

Aantal woorden

Verantwoordingsverslag: 14.859 woorden

Hogeschool Leiden

Sophie Pach – S1106381

Klas Re_4H

Opleiding HBO-Rechten

J. Boonman

19 januari 2022

Reguliere kans

2021-2022, blok 3

**BOUWMAN
ROODVELDT
KAPINGA**

STRAFRECHTADVOCATEN

Voorwoord

Dit verantwoordingsverslag is het resultaat van mijn afstudeeronderzoek ter afsluiting van mijn HBO-Rechtenstudie aan de Hogeschool Leiden. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode september 2021 tot en met januari 2022. In deze periode ben ik mij gaan verdiepen in het civielrechtelijk afhandelen van een winkeldiefstal door Serviceorganisatie Directe Aansprakelijkstelling.

Ruim twintig weken lang heb onderzocht, gelezen, bestudeerd, geanalyseerd en vooral veel kennis opgedaan over mijn afstudeeronderwerp.

Mijn dank gaat uit naar mijn opdrachtgever Brigitte Roodveldt van BRK-Advocaten, omdat zij mij een interessant en relevant onderwerp heeft aangedragen waardoor ik met veel plezier en aandacht een maatschappelijk probleem heb kunnen onderzoeken. Ook wil ik graag mijn afstudeerbegeleider Jacco Boonman bedanken voor zijn luisterend oor en goede feedback. Dit heeft mij elke week gemotiveerd om mij te blijven verdiepen en verbeteren, waardoor uiteindelijk dit verantwoordingsverslag tot stand is gekomen. Tot slot wil ik mijn ouders en mijn zus bedanken die vaak hebben moeten luisteren naar mijn voortgang, onderzoeksresultaten en stress-momenten.

Veel leesplezier.

Hoofddorp, 19 januari 2022

Samenvatting

Opdrachtgever BRK-Advocaten heeft nagenoeg wekelijks te maken met zaken omtrent winkeldiefstal. Wanneer een winkeldief wordt betrapt tijdens het stelen van een product, wordt hij door een winkelier aangehouden. Nadat de winkeldief is aangehouden, wordt de politie ingeschakeld. Hierdoor is de winkelier tijd kwijt aan de afhandeling van de winkeldiefstal en kan deze tijd niet worden besteed aan werkzaamheden in de winkel. Het gevolg hiervan is dat de winkelier door het actieve optreden financiële schade ondervindt. Aangezien winkeldiefstal een onrechtmatige daad is, ontstaat er een verbintenis tot schadevergoeding waarbij de winkeldief verplicht is om de geleden schade aan de winkelier te vergoeden. De schade die de winkelier leidt is door SODA forfaitair vastgesteld op €181. Namens de winkelier handelt SODA deze schadevordering af middels een cessie ter incasso, zodat de winkelier geen extra tijd hoeft te besteden aan de afhandeling. Naast deze schadevordering van €181 wordt eveneens een strafrechtelijke procedure in gang gezet. BRK-Advocaten had haar twijfels over deze SODA-afhandeling, vandaar de vraag om dit onderwerp te onderzoeken.

De centrale vraag die is opgesteld ten behoeve van het onderzoek is: welk advies kan aan BRK-Advocaten worden gegeven over de geldigheid van de zogenoemde SODA-boete, aan de hand van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek, jurisprudentieonderzoek en interviews? Het doel van het onderzoek was om een kernachtig adviesrapport op te stellen zodat BRK-Advocaten cliënten beter kan adviseren over het al dan niet betalen van de SODA-boete, en wanneer het op een procedure aankomt welke argumenten aangevoerd kunnen worden om de boete te verwerpen. Om antwoord te kunnen geven op de geformuleerde centrale vraag en de ondersteunende deelvragen is er wetsanalyse, jurisprudentieanalyse en literatuuronderzoek verricht. Daarbij zijn er een aantal interviews afgelegd om de praktische- en maatschappelijk wenselijke kant van het onderwerp te onderzoeken.

Uit het onderzoek naar de rechtmatigheid van de SODA-boete zijn een aantal relevante resultaten voortgevloeid. Na het analyseren van een aantal SODA- en KIFID-uitspraken is bijvoorbeeld gebleken dat aangetoond en gemotiveerd dient te worden dat de onderzoekskosten daadwerkelijk en in redelijkheid moeten zijn gemaakt. Wanneer dit onvoldoende- of niet gemotiveerd wordt, gaat de rechter over tot verlaging of afwijzing van de vordering. Een ander belangrijk onderzoeksresultaat

is dat er een geslaagd beroep op misbruik van omstandigheden kan worden gedaan wanneer een bijzondere omstandigheid, die een persoon hebben bewogen tot het aangaan van een rechtshandeling, voldoende wordt gemotiveerd. Bijzondere omstandigheden kunnen onder andere bestaan uit een overwichtspositie, financiële afhankelijkheid, onervarenheid, onwetendheid of psychische druk.

Onder andere naar aanleiding van de resultaten van de jurisprudentieanalyses en literatuuronderzoek is gebleken dat er een aantal knelpunten verbonden zijn aan de SODA-aanpak. Deze knelpunten bestaan voornamelijk uit de schadebegroting, misbruik van omstandigheden, toerekenbaarheid van de daad en de sociaal maatschappelijke wenselijkheid van de aanpak. Al met al maakt dat de SODA-aanpak te veel gebreken vertoont waardoor de vordering onrechtmatig is. Gezien de onrechtmatigheid van de schadevordering is het advies aan BRK-Advocaten om haar cliënten te adviseren de SODA-boete niet te betalen en te wachten tot er een procedure aanhangig wordt gemaakt namens SODA. Tijdens deze procedure zijn er een aantal relevante argumenten waarmee BRK-Advocaten kan aantonen dat de rechter over dient te gaan tot vermindering- dan wel vernietiging van de vordering. Om de aanpak van SODA en een soortgelijke instantie aan te kaarten, zal er een brief worden gestuurd naar de Minister van Veiligheid en Justitie en naar Kassa en Radar. In deze brief zullen de handelswijze en de knelpunten van de SODA-aanpak worden belicht en zal de vraag worden gesteld om mee te denken aan een rechtmatig systeem die opkomt voor gedupeerde winkeliers, maar die ook zorgt dat er geen disproportionele schadebedragen worden gevorderd die haast een punitief karakter hebben.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	2
SAMENVATTING.....	3
1. INLEIDING.....	7
1.1 PROBLEEMANALYSE.....	7
1.1.1 Aanleiding van het probleem.....	7
1.1.2 Beschrijving van het praktijkprobleem	7
1.1.3 Juridische achtergrond van het praktijkprobleem	7
1.2 DOELSTELLING, CENTRALE VRAAG EN DEELVRAGEN	8
1.2.1 Doelstelling	8
1.2.2 Centrale vraag	9
1.3 DEELVRAGEN	9
1.3 ONDERZOEKSMETHODE PER DEELVRAAG	9
1.3.1 Deelvraag 1.....	9
1.3.2 Deelvraag 2.....	10
1.3.3 Deelvraag 3.....	12
1.3.4 Deelvraag 4.....	12
1.4 LEESWIJZER	13
2. JURIDISCH KADER.....	14
2.1.1 SERVICEORGANISATIE DIRECTE AANSPRAKELIJKSTELLING.....	14
2.1.2 ONRECHTMATIGE DAAD	15
2.2 HANDELSWIJZE SODA.....	17
2.3 KNELPUNTEN	20
2.3.1 Overeenkomst?.....	21
2.3.2 Schadebegroting.....	23
2.3.3 Misbruik van omstandigheden	25
2.3.4 Toerekenbaarheid.....	26
2.3.5 Persoonsgegevens	29
2.4 TOE- OF AFWIJZING VAN DE VORDERING	32
2.5 WENSELIJKHEID.....	34
2.5 DEELCONCLUSIES	40
2.5.1 Deelconclusie overeenkomst.....	40
2.5.2 Deelconclusie schadebegroting	40
2.5.3 Deelconclusie misbruik van omstandigheden	40
2.5.4 Deelconclusie toerekenbaarheid.....	41
2.5.5 Deelconclusie persoonsgegevens.....	41
2.5.6 Deelconclusie SODA-uitspraken	41
2.5.7 Deelconclusie wenselijkheid.....	42
3. RESULTATEN.....	43
3.1 JURISPRUDENTIEANALYSE	43
3.1.1 SODA-uitspraken.....	43
3.1.2 KIFID-uitspraken	43
3.1.3 Misbruik van omstandigheden	45
3.2 DEELCONCLUSIES.....	47
3.2.1 Deelconclusie KIFID-uitspraken.....	47
3.2.2 Deelconclusie misbruik van omstandigheden-uitspraken.....	48
4. CONCLUSIE	49
5. AANBEVELING	52
BRONNENLIJST	55
BIJLAGE 1: SCHADEBEREKENING BIJ WINKELDIEFSTAL	59

BIJLAGE 2: AANMELDINGSFORMULIER.....	60
BIJLAGE 3: LANDELIJK AANGIFTEFORMULIER WINKELDIEFSTAL	61
BIJLAGE 4: LANDELIJK AANGIFTEFORMULIER VOOR WINKELIERS	64
BIJLAGE 5: KENNISGEVING	69
BIJLAGE 6: SODA-FOLDER	71
BIJLAGE 7: GEGEVENSLEVERINGSOVEREENKOMST	72
BIJLAGE 8: SODA-BOETE	74
BIJLAGE 9: VOORWAARDEN REGELING VOOR WINKELIERS	75
BIJLAGE 10: VRAGENLIJST INTERVIEW SODA	78
ONDERDEEL 1: ALGEMEEN	78
ONDERDEEL 2: DE “BOETE”	78
ONDERDEEL 3: GERECHTELIJKE STAPPEN	78
BIJLAGE 11: TRANSCRIPTIE INTERVIEW SODA	79
BIJLAGE 12: VRAGENLIJST INTERVIEW POLITIE	90
BIJLAGE 13: TRANSCRIPTIE INTERVIEW POLITIE 1.....	91
BIJLAGE 14: TRANSCRIPTIE INTERVIEW POLITIE 2.....	96
BIJLAGE 15: VRAGENLIJST INTERVIEW WINKELIER.....	100
BIJLAGE 16: TRANSCRIPTIE INTERVIEW WINKELIER	101
BIJLAGE 17: VRAGENLIJST INTERVIEW “WINKELDIEF”	110
BIJLAGE 18: TRANSCRIPTIE INTERVIEW “WINKELDIEF”	111
BIJLAGE 19: FORUM-BERICHTEN	114

1. Inleiding

1.1 Probleemanalyse

1.1.1 Aanleiding van het probleem

BRK-Advocaten heeft wekelijks te maken met cliënten die verdacht worden van winkeldiefstal. Deze cliënten krijgen, nadat er is vastgesteld dat zij zich inderdaad schuldig hebben gemaakt aan winkeldiefstal, een boete opgelegd van ServiceOrganisatie Directe Aansprakelijkstelling (hierna SODA) van €181.

1.1.2 Beschrijving van het praktijkprobleem

Wanneer een persoon winkeldiefstal pleegt en hij/zij wordt betrapt op het stelen van bijvoorbeeld een croissant bij Albert Heijn, dan zal de winkelier de dief aanhouden. Winkelier en dader vullen samen een formulier in waarin een aantal persoonsgegevens van de dader moeten worden ingevuld, zoals de NAW-gegevens. De winkelier stuurt dit formulier vervolgens door naar SODA en één à twee weken later ontvangt de dader een schadevordering van €181 voor het plegen van de winkeldiefstal. Deze boete is opgelegd op grond van de onrechtmatige daad ex artikel 6:162 BW, waardoor een verbintenis tot schadevergoeding ontstaat. In opdracht van de winkelier regelt SODA de afhandeling van deze schadevordering middels een cessie ter incasso.

1.1.3 Juridische achtergrond van het praktijkprobleem

Een persoon kan voor winkeldiefstal op grond van artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht (hierna Sr) of op grond van artikel 6:162 BW worden aangesproken. In dit onderzoek wordt uitgegaan van een aansprakelijkstelling op grond van de onrechtmatige daad ex artikel 6:162 BW. Lid 1 van dit artikel bepaalt dat een persoon die een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, verplicht is om de geleden schade van de benadeelde partij te vergoeden. Lid 2 van ditzelfde artikel gaat specifiek in op het feit dat er een inbreuk op een recht is gemaakt. Aangezien de winkeldief iets wegneemt van de winkelier, kan worden gesteld dat er inbreuk is gemaakt op het recht van eigendom. Artikel 6:95 BW bepaalt dat de schade die vergoed moet worden, moet bestaan uit vermogensschade en ander nadeel. Wanneer de dader de zogenoemde SODA-boete ontvangt, staat aangegeven dat sprake is van een onrechtmatige daad, aangevuld met de bepaling genoemd in artikel 6:96 BW: vermogensschade. Vermogensschade omvat zowel geleden verlies als gederfde winst, zo staat uitgelegd in lid 1 van voornoemd artikel. Vervolgens staat in lid 2 sub b van artikel 6:96 BW uitgelegd dat

redelijke kosten ter vaststelling van schade en aansprakelijkheid voor vergoeding van vermogensschade in aanmerking komen.

Een vordering tot schadevergoeding moet worden ingediend bij de rechter. De rechter is degene die besluit over het al dan niet toekennen van een schadevordering. Aangezien in deze casus beide partijen een civielrechtelijke procedure bij de rechtbank willen vermijden, sluiten zij volgens Arie-Jan van Os een overeenkomst. De winkelier doet geen aangifte van de winkeldiefstal als de dader de zogenoemde SODA-boete van €181 voldoet. Wanneer beide partijen het eens zijn over voornoemde is er een overeenkomst tot stand gekomen. Een overeenkomst is, zo staat vermeld in art. 6:213 BW, een meerzijdige rechtshandeling, waarbij één of meer partijen jegens een of meer andere een verbintenis aangaan. De overeenkomst komt tot stand door een aanbod en de aanvaarding daarvan, volgens art. 6:217 BW.

Zoals eerder aangegeven, is een overeenkomst een meerzijdige *rechtshandeling*. Art. 3:44 lid 1 BW bepaalt dat een rechtshandeling vernietigbaar is, wanneer zij door bedreiging, door bedrog of door misbruik van omstandigheden tot stand is gekomen. Er dient onderzocht te worden of er inderdaad een overeenkomst tot stand is gekomen en, indien dit het geval is, of deze overeenkomst op de juiste wijze tot stand is gekomen. Wanneer dit niet het geval is kan de overeenkomst mogelijk vernietigd worden.

De reden dat dit praktijkprobleem onderzocht dient te worden, is omdat BRK-Advocaten wekelijks zaken behandelt met betrekking tot winkeldiefstal in combinatie met de opgelegde SODA-boete. Volgens BRK-Advocaten is de wettelijke grondslag voor de opgelegde SODA-boete onjuist en dus onrechtmatig. BRK-Advocaten wil graag uitgezocht zien hoe voornoemde boete kan worden verworpen door de rechter.

1.2 Doelstelling, centrale vraag en deelvragen

1.2.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om voor BRK-Advocaten een beroepsproduct op te stellen in de vorm van een kernachtig adviesrapport. Middels een duidelijke toelichting van de vergaarde informatie omtrent het vraagstuk zullen de advocaten van BRK-Advocaten beter kunnen inspelen op zaken met betrekking tot winkeldiefstal en de daarbij behorende SODA-boete.

1.2.2 Centrale vraag

De centrale rechtsvraag die in dit adviesrapport wordt behandeld is de volgende.

Welk advies kan aan BRK-Advocaten gegeven worden over de geldigheid van de zogenoemde SODA-boete, aan de hand van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek, jurisprudentieonderzoek en interviews?

Aangezien BRK-Advocaten veel zaken behandelt met betrekking tot voornoemd vraagstuk, is het van belang dat de centrale rechtsvraag wordt beantwoord. Mr. Roodveldt heeft aangegeven dat het onderzoek van groot belang is voor haar organisatie, daar de uitkomst van dit onderzoek grote gevolgen kan hebben voor de houdbaarheid van de opgelegde SODA-boete.

1.2.3 Deelvragen

De deelvragen die geformuleerd zijn ter ondersteuning van het onderzoek zijn:

- Deelvraag 1: Wat is de handelswijze van SODA en wat is het juridisch kader van deze handelswijze?
- Deelvraag 2: Welke knelpunten zijn verbonden aan de handelswijze van SODA?
- Deelvraag 3: Welke feiten en omstandigheden maken dat de rechter de SODA-vordering toe- of afwijst?
- Deelvraag 4: Is de SODA-aanpak maatschappelijk wenselijk?

Uit de centrale vraag, beschreven in paragraaf 1.2.2, volgen bovengenoemde deelvragen. De beantwoording van deze deelvragen zal bijdragen aan de beantwoording van de centrale vraag.

1.3 Onderzoeksmethode per deelvraag

Om tot beantwoording van de deelvragen te komen zijn er interviews afgenomen en is er wetsanalyse, literatuuronderzoek en jurisprudentieonderzoek verricht. In de volgende paragrafen worden de bronnen nader toegelicht.

1.3.1 Deelvraag 1

Om tot beantwoording te komen van de vraag omtrent de handelswijze van SODA dient het afgelegde interview met meneer Van Os, directeur en oprichter van SODA, te worden geraadpleegd. Ook zullen de interviews van de winkelier en de twee politieagenten worden geraadpleegd. Op die manier kan er vanuit verschillende

invalshoeken worden bekeken wat de handelwijze van SODA is en hoe de winkeldiefstal wordt afgehandeld. Tot slot zijn voor de beantwoording van deze deelvraag de volgende bronnen bestudeerd:

- ★ www.so-da.nl;
- ★ www.politie.nl/winkeldiefstal;
- ★ www.winkeldievenbetalen.nl;
- ★ Gegevensleveringsovereenkomst;
- ★ Kennisgeving van Directe Aansprakelijkstelling;
- ★ Landelijk aangifteformulier voor winkeliers - https://www.so-da.nl/download/Landelijk_aangifteformulier_winkeliers_2018_2.pdf;
- ★ Landelijk aangifteformulier winkeldiefstal;
- ★ Voorwaarden regeling "Directe Aansprakelijkstelling Winkeliers";
- ★ Brief van de Belgische Senaat van 1 juli 2011, schriftelijke vraag nr. 5-2659.
- ★ www.slachtofferhulp.nl;
- ★ S.E. Bartels en A.I.M. van Mierlo, '359 *Ter incasso is geen cessie*', Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2013/359, 1 april 2013;
- ★ N. van Tiggele-van der Velde, *Verzekeraars' "Lik-op-stukbeleid bij fraude" & SODA: verhaal van gemaakte kosten of kosten maken voor verhaal?*, AV&S 2020/24, 26 augustus 2020;
- ★ Lindenbergh, 'Onrechtmatige daad', T&C BW, 1 juli 2021;
- ★ Bijlage 11: interview SODA;
- ★ Bijlage 13: interview politie 1;
- ★ Bijlage 14: interview politie 2;
- ★ Bijlage 16: interview winkelier.

1.3.2 Deelvraag 2

Voor de beantwoording van de vraag over welke knelpunten verbonden zijn aan de SODA-afhandeling, is er literatuuronderzoek verricht vanuit handboeken en wetenschappelijke artikelen. Tevens zijn voor de beantwoording van deelvraag twee de interviews met SODA, de politie en de winkeldief geraadpleegd. De bronnen die zijn gebruikt voor deze deelvraag zijn de volgende:

- ★ J.W.P Verheugt, *Inleiding in het Nederlandse recht*, Uitgeverij De Zuidas Amsterdam, 2015;

- ★ C.J. Loonstra, *Hoofdpijnen Nederlands recht*, Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Utrecht, 2018;
- ★ Jac. Hijma, *367 Misbruik van omstandigheden*, Asser/Hijma 7-I 2019/367, 1 april 2019;
- ★ T. Jonkers, *4.4.4 Misbruik en de factor nadeel*, Groene Serie Vermogensrecht, 1992;
- ★ C.H. Sieburgh, *261 Misbruik van omstandigheden: beschrijving*, Asser Sieburgh 6-III 2018/261, 2 november 2018;
- ★ N. van Tiggele-van der Velde, *Verzekeraars' "Lik-op-stukbeleid bij fraude" & SODA: verhaal van gemaakte kosten of kosten maken voor verhaal?*, AV&S 2020/24, 26 augustus 2020;
- ★ H.M. Wattendorf, commentaar op art. 6:217 BW, *'Stelplicht & Bewijslast Aanbod en aanvaarding'*, Deventer: Wolters Kluwer 2017 (online, bijgewerkt 25 november 2017);
- ★ Memorie van Antwoord II, Parlementaire Geschiedenis BW Boek 6;
- ★ Lindenbergh, *'Onrechtmatige daad'*, T&C BW, 1 juli 2021;
- ★ J. Candido e.a., *'Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtpraktijk'*, Den Haag: Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht 2017;
- ★ www.beveiligingnieuws.nl;
- ★ Memorie van Antwoord II 1981;
- ★ M.Y. Schaub, Wilsgebreken (Mon. BW nr. B3) 2015/2, *'2 Doel en strekking van de wilsgebreken'*, 2 december 2014;
- ★ G.J.J. Heerma van Voss, *'78 Handelingsbekwame minderjarige'*, Asser/Heerma van Voss 7-V 2020/78, 1 september 2020;
- ★ A.A. van Pel, Gegevens Effect Beoordeling, *'Geautomatiseerde gegevensverstrekking i.h.k.v. civielrechtelijke aansprakelijkstelling bij winkeldiefstal'*, 18 juni 2018;
- ★ Groenhart, Commentaar op art. 20 Wpg, *'T&C Privacy- en gegevensbeschermingsrecht, Uitleg'*, 1 oktober 2021;
- ★ Kamerstukken II 2005/06, 30 327, nr. 3;
- ★ Bijlage 11: interview SODA;
- ★ Bijlage 13: interview politie 1;
- ★ Bijlage 18: interview winkeldief.

1.3.3 Deelvraag 3

Door middel van het bestuderen en analyseren van jurisprudentie is er een antwoord geformuleerd op de vraag in welke gevallen de rechter verklaard dat een overeenkomst vernietigbaar is. Daarbij staan de knelpunten van deelvraag twee centraal. De uitspraken die geanalyseerd zijn om tot beantwoording van deze deelvraag te komen zijn:

Onderzoeksjurisprudentie

- ★ ECLI:NL:GHLEE:2010:BO8117;
- ★ ECLI:NL:RBAMS:2018:1548;
- ★ ECLI:NL:RBAMS:2018:1750;
- ★ ECLI:NL:RBMNE:2020:3445;
- ★ Zaaknummer 6078763 AC;
- ★ Zaaknummer 6078807 AC;
- ★ Zaaknummer 6081376 CV.

1.3.4 Deelvraag 4

Om de laatste deelvraag omtrent de maatschappelijke wenselijkheid van de SODA-aanpak te beantwoorden, zijn er verschillende interviews afgelegd met de politie, een winkelier, de directeur van SODA en een winkeldief. Op die manier kan er vanuit verschillende perspectieven worden gekeken naar de wenselijkheid van de SODA-aanpak. Tevens zijn voor de beantwoording van deze vraag verschillende uitspraken van het KIFID geanalyseerd, te weten:

- ★ KIFID 18 april 2018, nr. 2018-253;
- ★ KIFID 14 maart 2019, nr. 2019-186;
- ★ KIFID 28 mei 2019, nr. 2019-373;
- ★ KIFID 8 augustus 2019, nr. 2019-575.

Het KIFID (Klachteninstituut Financiële Dienstverlening) is een klachtenloket voor mensen met een klacht over een financieel product of dienst van een bank, verzekeraar of andere financiële dienstverlener. De reden dat bovengenoemde uitspraken zijn geanalyseerd, is omdat het KIFID in deze zaken uitspraak heeft gedaan over de handelswijze en de wenselijkheid van de SODA-aanpak. Deze uitspraken hebben met name betrekking op de forfaitaire schadebegroting die is vastgesteld door SODA.

Tot slot zijn de volgende bronnen geanalyseerd voor de beantwoording van de laatste deelvraag:

- ★ P.C. Adriaanse e.a., *'Het EVRM-kader voor invoering van punitive damages in mededingingszaken Europese toestanden in het schadevergoedingsrecht?'*, NTBR 2008, 37, 1 september 2008;
- ★ AT. Bolt en J.A.W. Lensing, *'Privaatrechtelijke boete, Preadvies Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking'*, Deventer: Kluwer 1993, 1993;
- ★ A.A. van Pel, Gegevens Effect Beoordeling, *'Geautomatiseerde gegevensverstrekking i.h.k.v. civielrechtelijke aansprakelijkstelling bij winkeldiefstal'*, 18 juni 2018;
- ★ www.politie.nl/winkeldiefstal;
- ★ Bijlage 13: interview politie 1;
- ★ Bijlage 14: interview politie 2;
- ★ Bijlage 16: interview winkelier;
- ★ Bijlage 18: interview winkeldief;
- ★ Bijlage 19: forum-berichten.

1.4 Leeswijzer

Allereerst zal in hoofdstuk twee antwoord worden gegeven op de deelvragen geformuleerd in paragraaf 1.2.3 aan de hand van literatuur, jurisprudentie en interviews. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een korte samenvatting van alle deelconclusies. Vervolgens zullen de belangrijkste onderzoeksresultaten worden uitgewerkt in hoofdstuk drie. Deze onderzoeksresultaten zijn voortgevloeid uit de jurisprudentieanalyse, welke te vinden is in de aparte bijlage. In hoofdstuk vier zal, naar aanleiding van de beantwoording van de deelvragen, antwoord worden gegeven op de centrale vraag, geformuleerd in paragraaf 1.2.2. Tot slot is in het laatste hoofdstuk van dit verantwoordingsverslag te lezen welke aanbevelingen worden gedaan aan BRK-Advocaten.

2. Juridisch kader

In de paragrafen van dit hoofdstuk zal er antwoord worden gegeven op geformuleerde deelvragen aan de hand van relevante wet- en regelgeving, literatuur- en jurisprudentieonderzoek en afgelegde interviews. Allereerst zal in worden gegaan op de geschiedenis van de organisatie SODA en over de onrechtmatige daad in het algemeen.

2.1.1 Serviceorganisatie Directe Aansprakelijkstelling

Serviceorganisatie Directe Aansprakelijkstelling is een organisatie welke is opgericht in 2005. SODA is de bedenker en uitvoerder van directe aansprakelijkstelling. Deze organisatie stelt een persoon die schade veroorzaakt aansprakelijk op grond van de onrechtmatige daad, genoemd in artikel 6:162 BW. Momenteel wordt de SODA-aanpak toegepast bij winkeldieven, opkopers, agressie in het openbaar vervoer en verzekeraars. In dit stuk zal specifiek worden ingegaan op de SODA-aanpak bij winkeldiefstal, maar de rechtsgrond is voor elk toepassingsgebied hetzelfde.¹

Door een winkeldief te betrappen, aan te spreken en vervolgens de politie in te schakelen is een ondernemer tijd kwijt aan het afhandelen van de diefstal. De tijd die hij kwijt is aan de afhandeling kan niet worden besteed aan/in de winkel. Het gevolg hiervan is dat de winkelier financiële schade, indirecte schade, ondervindt, welke de winkeldief verplicht is te vergoeden. SODA incasseert een schadevergoeding bij veroorzakers namens de benadeelde middels een cessie ter incasso. Op grond van een cessie ter incasso kan SODA in rechte treden namens de benadeelde. Op dit moment werkt deze organisatie voor winkeliers in de detailhandel, opkopers en verzekeraars.²

De schade die wordt verhaald op de persoon die winkeldiefstal pleegt, is een forfaitair bedrag van €181, omdat het exact vaststellen van een schadebedrag complex is en extra kosten met zich mee kan brengen. De schadevergoeding van

¹ so-da.nl.

² so-da.nl.

€181 is de uitkomst van een gemiddelde berekening van de minimale indirecte schade die ontstaat per onrechtmatige daad. De berekening die is vastgesteld voor de indirecte schade bij winkeldiefstal is te vinden in bijlage 1. Deze indirecte schadeberekening is gebaseerd op de kosten die een bedrijf kwijt is aan onder andere het vaststellen en afhandelen van de winkeldiefstal. Dit bedrag kan worden verhoogd wanneer er eveneens sprake is van directe schade, zoals de waarde van het beschadigde product of een kapotte verpakking van het product.³

SODA staat onder toezicht van Stichting Directe Aansprakelijkstelling aan Daders (hierna DAAD). DAAD is opgericht op 8 november 2012 en heeft als doel plegers van criminaliteit civiel aansprakelijk te stellen voor de schade die de plegers veroorzaken. Op dit moment is SODA de enige erkende serviceorganisatie. DAAD omschrijft SODA als een voortvarende, kwalitatieve en op innovatie gerichte organisatie, welke de grondlegger is van de directe aansprakelijkstelling in 2005. Per 1 januari 2020 heeft SODA, in overleg met DAAD, de werkzaamheden van serviceorganisatie 'Afrekenen Met Winkeldieven'. De €181-regeling staat nu bekend onder de naam 'Winkeldieven Betalen'.⁴

2.1.2 Onrechtmatige daad

Zoals eerder vermeldt wordt de gepleegde winkeldiefstal civielrechtelijk afgehandeld. SODA vordert een recht op schadevergoeding bij de dader vanwege de gepleegde winkeldiefstal, welke aangemerkt kan worden als onrechtmatige daad in de zin van artikel 6:162 BW.

Artikel 6:162 BW omschrijft de onrechtmatige daad als volgt:

Lid 1: Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden aangerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.

In dit eerste lid van artikel 6:162 BW staan een aantal belangrijke elementen waaraan voldaan moet zijn, voordat er sprake is van een verbintenis tot schadevergoeding. Deze elementen zijn: onrechtmatige daad, toerekenbaarheid van de daad aan de dader, schade, causaal verband tussen de daad en de schade en

³ so-da.nl.

⁴ Jaarverslag DAAD 2020.

relativiteit.⁵ Het gaat hier om cumulatieve vereisten, dat wil zeggen dat als aan één van deze voorwaarden niet is voldaan, er geen vordering tot schadevergoeding kan worden ingediend.⁶

Ook dient er gekeken te worden naar lid 2 van artikel 6:162 BW. Daarin staat het volgende vermeldt:

Lid 2: Als een onrechtmatige daad wordt aangemerkt een inbreuk op een recht en een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, een en ander behoudens de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond.

Wanneer lid 2 van artikel 6:162 BW wordt ontleed, is te zien dat er drie soorten onrechtmatige daad zijn, te weten:

- Inbreuk op een recht;
- Een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht;
- Een doen of nalaten in strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt.

Deze drie onrechtmatige daden zijn alternatieve voorwaarden. Dat wil zeggen dat schending van één van deze categorieën een onrechtmatige daad oplevert.⁷ Daarbij is de hoofdregel ex artikel 150 Rv dat de bewijslast bij de benadeelde ligt. De benadeelde dient middels feiten en omstandigheden aan te tonen dat sprake is van één van de drie categorieën, genoemd in lid 2.⁸

Aangezien het in het onderzoek gaat om winkeldiefstal zal specifiek aandacht worden besteed aan de eerste categorie, aangezien het om het wegnemen van een goed gaat wat inbreuk op een recht oplevert.

De aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond doet een daad, welke naar algemene omschrijving onrechtmatig zou zijn, in het concrete geval geheel haar onrechtmatige karakter verliezen. Een rechtvaardigingsgrond kan op de wet

⁵ Boonekamp 2017.

⁶ Loonstra 2018, p. 125.

⁷ Loonstra 2018, p. 125.

⁸ Boonekamp 2017.

gebaseerd zijn, zoals noodweer, overmacht, bevoegd gegevens ambtelijk bevel, enzovoorts, maar dit is niet noodzakelijk.⁹

Of er inderdaad sprake is van een rechtvaardigingsgrond, en of de onrechtmatige daad aan de dader kan worden toegerekend, zal nader worden toegelicht in paragraaf 2.3.3 en paragraaf 2.3.4.

2.2 Handelswijze SODA

Zoals uitgelegd in paragraaf 2.1 is SODA een organisatie die benadeelden helpt door de geleden schade te verhalen op de pleger van winkeldiefstal. Hiervoor is een gemiddelde vastgesteld van €181 voor de indirecte schade.¹⁰ Voor minderjarigen tussen 14 en 18 jaar wordt de oorspronkelijke aansprakelijkstelling gehalveerd, dit is besloten in samenspraak met HALT-Nederland.

De voorganger van Aanpak Winkeldieven Betalen was Afrekenen met Winkeldieven en bij deze aanpak werd een standaard schadevergoeding van €151 verhaald op de dader. Het slachtoffer vordert na tussenkomst van de politie, via Hoofdbedrijfschap Detailhandel (hierna HBD), een forfaitaire schadevergoeding van de betrapte winkeldief voor de geleden schade. Deze schade werd allereerst vastgesteld op €151, inmiddels is dit verhoogd naar 181 euro, te vermeerderen met kosten van directe schade. Het is een private aangelegenheid naar burgerlijk recht, want indien de dader weigert het schadeformulier te ondertekenen en/of de vergoeding te betalen, zal het slachtoffer via tussenkomst van HBD een burgerlijke vordering moeten instellen. Er is geen uitvoerbare titel waarmee de vergoeding onmiddellijk kan worden geïnd. In feite wordt een strafrechtelijke afhandeling ex artikel 310 Sr. geprivatiseerd. België vond dat de opportuniteitsbeoordeling bij het vorderen van een strafrechtelijke geldboete of het voorstellen van een minnelijke schikking, moet tot de autonome bevoegdheid van het Openbaar Ministerie blijven.¹¹ Inmiddels staat de SODA-aanpak op het punt om geïntroduceerd te worden in België, zo vertelde Van Os tijdens het afgelegde interview.¹²

Wanneer een winkelier zich wil aansluiten voor de Aanpak Winkeldieven Betalen, dient hij zich eerst aan te melden via website www.so-da.nl of via www.winkeldievenbetalen.nl. Om de aanmelding te voltooien dient de winkelier een

⁹ Lindenbergh 2021.

¹⁰ Bijlage 1.

¹¹ Belgische Senaat, juli 2011.

¹² Bijlage 10.

aantal gegevens in te vullen en dient hij de 'lastgeving in verband met winkeldiefstal' te ondertekenen/aan te vinken.¹³ Wanneer een winkelier de aanmelding voltooid en de lastgeving is ondertekend kan SODA, middels deze zogenoemde cessie ter incasso, namens een benadeelde de schadevergoeding bij de veroorzaker vorderen en incasseren. Middels de cessie ter incasso is er sprake van een last tot inning, waarbij de lasthebber in eigen naam de vordering int ten behoeve van een ander.¹⁴ SODA stelt een formele aansprakelijkstelling op en stuurt deze met betaal instructies aan de betrokkene. Mocht deze aansprakelijkstelling niet worden betaald, dan wordt er door SODA een incassobureau ingeschakeld.¹⁵

Nadat de winkelier een winkeldief op heterdaad betrapt, vult de winkelier het 'Landelijk aangifteformulier winkeldiefstal'¹⁶ of het 'Landelijk aangifteformulier voor winkeliers' in.¹⁷ De politie komt zo snel mogelijk ter plaatse, ondertekend het aangifteformulier en neemt de winkeldief mee naar het politiebureau. De winkeldief krijgt een ingevulde 'Kennisgeving van Directe Aansprakelijkstelling'¹⁸ en de 'SODA-folder'¹⁹ mee, zodat hij achteraf kan nalezen wat het vervolg is. De veroorzaker krijgt na een aantal dagen de aansprakelijkstelling van €181 thuisgestuurd. Deze aansprakelijkstelling heeft veel overeenkomsten met een CJIB-boete. In het midden van de aansprakelijkstelling is het bedrag te zien dat moet worden voldaan, daarnaast is de reden van de vordering beschreven en tot slot staat aangegeven dat wanneer de vordering niet wordt voldaan, het bedrag wordt verhoogd.²⁰

Op grond van een gepleegde onrechtmatige daad zijn er naast schadevergoeding in geld ook andere vorderingen mogelijk, zoals een gebod of bevel of een verbod ex artikel 3:296 BW.²¹ Naast de schadevordering, kan SODA op verzoek van de winkelier eveneens een winkelverbod verzorgen. Samen met de factuur van de schadevergoeding ontvangt de dader de aanzegging met het winkelverbod. SODA hanteert een standaard winkelverbod voor de duur van 6 maanden voor daders vanaf 18 jaar en voor minderjarigen vanaf 14 jaar een winkelverbod voor de duur

¹³ Bijlage 2.

¹⁴ Bartels & Van Mierlo 2013.

¹⁵ Van Tiggele-van der Velde 2020.

¹⁶ Bijlage 3.

¹⁷ Bijlage 4.

¹⁸ Bijlage 5.

¹⁹ Bijlage 6.

²⁰ Bijlage 8.

²¹ Lindenberg 2021.

van 3 maanden. Of de winkelier inderdaad een winkelverbod op wil leggen aan winkeldieven, kan hij aangeven wanneer hij is ingelogd op de website van SODA.²²

Hoe kan deze handelswijze worden gekwalificeerd? Arie-Jan Van Os, directeur en oprichter van SODA geeft aan dat er sprake is van een soort overeenkomst tussen de vermeende winkeldief en tussen SODA en de winkelier. Van Os heeft tijdens het interview aangegeven dat wanneer de winkeldief de schadevergoeding van €181 betaald, de winkelier verder geen aangifte doet van winkeldiefstal.²³ Echter, in de praktijk verloopt deze gebeurtenis anders, zo verklaren Gilbert Verboom²⁴ en wijkagente Prick-van Wely²⁵. Wijkagente Prick-van Wely heeft tijdens het interview aangegeven dat de politie een melding krijgt van een winkelier wanneer winkeldiefstal is gepleegd. Samen met de winkelier worden de gegevens van de vermeende winkeldief doorgenomen en vervolgens wordt hij meegenomen naar de ZSM-afdeling op het politiebureau. Een ZSM-afdeling is een locatie waar een officier van justitie snel kan beslissen wat er met een zaak gebeurt. ZSM staat voor Zorgvuldig, Snel en op Maat en is van toepassing voor mensen die zijn aangehouden voor lichte misdrijven zoals vernieling en diefstal.²⁶

Wat tijdens het interview met Prick-van Wely is gebleken is dat de zaak, naast de standaard schadevordering van €181, ook strafrechtelijk wordt afgedaan op de manier zoals hierboven besproken. Dit is eveneens terug te lezen in de folder²⁷ die de vermeende winkeldief meekrijgt van de winkelier.

Is er dan wel sprake van een overeenkomst tussen SODA/winkelier en de vermeende winkeldief? Op deze vraag zal in paragraaf 2.3.1 antwoord worden gegeven aan de hand van literatuuronderzoek en fieldresearch.

Tussen de politie en SODA bestaat er een gegevensleveringsovereenkomst²⁸ welke online te vinden is. Middels deze overeenkomst kunnen de Nationale Politie en SODA informatie uitwisselen over de winkeldief, zodat de geleden schade geïncasseerd kan worden door SODA namens de winkelier. Het doel van deze overeenkomst is om op

²² so-da.nl.

²³ Bijlage 11.

²⁴ Bijlage 16.

²⁵ Bijlage 13.

²⁶ slachtofferhulp.nl.

²⁷ Bijlage 6.

²⁸ Bijlage 7.

proactieve en repressieve wijze winkeldiefstal in Nederland terug te dringen.²⁹ Verder bestaat er, volgens SODA-directeur Van Os en wijkagente Prick-Van Wely geen overeenkomst tussen de politie en SODA met betrekking tot de afhandeling van winkeldiefstal. Dit hebben beide partijen tijdens het interview aangegeven.

Voor vergelding en/of bescherming van de samenleving, de twee kerndoelen die zich in dit verband opdringen, is toch het strafrechtelijk apparaat exclusief aangewezen. Bovendien, dat benadrukt SODA ook in haar uitingen, gaat het om het verhalen van kosten en niet om enige vorm van sanctionering. Wel om afschrikking. In het verlengde van de vaststelling is het de vraag of degene die zich geconfronteerd ziet met een SODA-voorstel tot betaling van een bedrag van €181 zich realiseert wat voor voorstel hem voorgelegd wordt. Bijvoorbeeld: de betrapte winkeldief die in het kantoortje van de bedrijfsleider achter het spiegellende glas een SODA-formulier voorgelegd krijgt, weet die (vermoede) dader dat hij met de voldoening van de soms van €181 'alleen maar' de winkeleigenaar en de kosten voor de inzet van SODA voldoet? Het is een vorm van speculeren, maar SODA laat in haar externe uitingen weten dat de verhaalkans hoog is.³⁰ "In circa 80% van de gevallen wordt het gevraagde bedrag betaald", laat SODA weten op haar website.³¹ Hebben de daders groot begrip voor de problematiek van de hoge kosten van de getroffen organisatie? Of zouden ze misschien niet helemaal begrepen hebben dat het verstrekken van persoonsgegevens aan de winkelier en het instemmen met een betaling niet inhoudt dat het strafrechtelijk nu klaar is?³² Veel staat of valt met de manier waarop een en ander aan de vermeende dader gecommuniceerd wordt.³³ Vooral heeft te gelden dat als de dader meent dat hij verkeerd is voorgelicht of dat hem onterechte toezeggingen zouden zijn gedaan, dat hij dat niet (goed) zal kunnen bewijzen.³⁴

2.3 Knelpunten

De handelswijze van SODA kent vermoedelijk een aantal knelpunten. Deze knelpunten hebben betrekking op de overeenkomst zelf, de forfaitaire schadevordering, de situatie waarin iemand verkeert die winkeldiefstal pleegt, de toerekenbaarheid van de daad, de minderjarigheid van een dader en het afstaan van de NAW-gegevens van de dader aan de winkelier. In de volgende sub paragrafen zal

²⁹ Bijlage 7.

³⁰ Van Tiggele-van der Velde 2020.

³¹ so-da.nl.

³² so-da.nl/openbaar-vervoer.

³³ ECLI:NL:RBAMS:2017:4169.

³⁴ ECLI:NL:GHLEE:2010:BO8117.

aandacht worden besteed aan elk van deze knelpunten, zodat de rechtmatigheid van de handelswijze inzichtelijk wordt gemaakt.

2.3.1 Overeenkomst?

Om te beoordelen of er inderdaad sprake is van een overeenkomst tussen de winkeldief en SODA/winkelier, zoals Arie-Jan van Os tijdens het interview aangaf, moet eerst worden gekeken naar de vereisten van een overeenkomst.

Artikel 6:213 BW omschrijft een overeenkomst als volgt: een overeenkomst in de zin van deze titel is een meerzijdige rechtshandeling, waarbij een of meer partijen jegens een of meer andere een verbintenis aangaan. Een overeenkomst komt tot stand door een aanbod en de aanvaarding daarvan ex artikel 6:217 BW. Daarbij kan een aanbod in iedere vorm geschieden en kan ook liggen in een gedraging volgens artikel 3:37 lid 1 BW. Dit wordt wilsovereenstemming genoemd.

De partij die zich op de totstandkoming van een overeenkomst door aanbod en aanvaarding beroept, dient aan te tonen dat één der partijen een met toepassing van de wilsvertrouwensleer als aanbod te kwalificeren verklaring heeft geuit, en dat dat aanbod door een verklaring van de andere partij, gezien met toepassing van de wilsvertrouwensleer, is aanvaard. Het komt dus ook hier aan op het stellen en zo nodig bewijzen van gedragingen, verklaringen en andere feitelijke omstandigheden van het geval.³⁵

Omdat niet geheel duidelijk is of er sprake is van een overeenkomst, worden beide scenario's behandeld.

2.3.1.1 Wel een overeenkomst

Nadat de winkeldief is aangehouden krijgt hij van de winkelier het SODA-formulier. Hierop moet worden ingevuld wat zijn naam, achternaam, postcode, straatnaam en huisnummer is. Ook dient de winkeldief zijn handtekening op het formulier te zetten, om aan te tonen dat hij akkoord gaat met de voorwaarden van de verplichting tot vergoeding van de geleden schade. Er is dan inderdaad een overeenkomst tot stand gekomen, zoals beschreven in artikel 6:213 BW aangezien er sprake is geweest van een aanbod en aanvaarding daarvan ex artikel 6:217 BW. Wanneer een overeenkomst tot stand is gekomen, kan er worden gekeken of deze op de juiste

³⁵ Wattendorf 2017.

wijze tot stand is gekomen. Is de winkeldief op de juiste wijze ingelicht en is hij het vooralsnog eens met het ondertekenen van het SODA-formulier? Dan is de overeenkomst rechtmatig en dient de schadevordering te worden voldaan. Wanneer er sprake is van een wilsgebrek, waarover uitleg wordt gegeven in paragraaf 2.3.1.2, 2.3.3 en 2.3.4, dan kan de overeenkomst op grond van artikel 3:44 BW worden vernietigd.

2.3.1.2 Geen overeenkomst

In tegenstelling tot het tot stand komen van een overeenkomst zoals hierboven geschreven, ontstaat er geen overeenkomst als de wil en de verklaring van één van beide partijen niet overeenkomen. In artikel 3:34 BW heeft de wetgever een speciale regeling getroffen voor een persoon die zijn wil tijdens een geestelijke stoornis heeft verklaard. Het gaat dan bijvoorbeeld om iemand die onder invloed is van medicijnen of alcohol.³⁶

Er kan ook sprake zijn van een wilsgebrek ex artikel 3:33 BW. De wil is dan gebrekkig gevormd wegens dwaling, bedrog, bedreiging of misbruik van omstandigheden. Bij een wilsgebrek betoogt een partij dat de verklaring wel strookte met de wil, maar dat de wil op een gebrekkige wijze tot stand is gekomen. Wanneer aangetoond kan worden dat er inderdaad sprake is van een wilsgebrek betekent dit dat de overeenkomst vernietigbaar is. Dit houdt wel in dat de overeenkomst tot stand blijft tot het moment waarop de betrokkene zich op het wilsgebrek beroept.³⁷

Tijdens het interview met meneer Van Os gaf hij aan dat er sprake is van een overeenkomst tussen de vermeende winkeldief aan de ene kant en SODA en de winkelier aan de andere kant. Wanneer de winkeldief akkoord gaat met de schadevordering van €181 zal er verder geen aangifte worden gedaan bij de politie. Feit is echter, dat er door de winkelier altijd melding van winkeldiefstal wordt gemaakt bij de politie. Nadat deze melding is gemaakt, wordt het SODA-formulier ingevuld en komt de politie ter plaatse om de vermeende winkeldief mee te nemen naar de ZSM-afdeling op het politiebureau. Daar wordt naast de schadevordering van €181 ook een strafrechtelijke boete opgelegd. Wanneer de vermeende winkeldief wist dat hij eveneens strafrechtelijk zou worden vervolgd, zou hij dan akkoord zijn gegaan met de overeenkomst? Vermoedelijk niet, omdat de winkeldief een dubbele

³⁶ Loonstra 2018, p. 53.

³⁷ Loonstra 2018, p. 54.

boete opgelegd krijgt. Eentje om de winkelier te compenseren voor de geleden schade, en eentje voor de winkeldiefstal *an sich*. Wanneer er een onjuiste voorstelling van zaken is gemaakt is er wellicht sprake van bedrog ex artikel 3:44 lid 3 BW, aangezien er mogelijk een onjuiste mededeling is gedaan of omdat er enig feit is verzwegen. De overeenkomst kan dan vernietigd worden.

2.3.2 Schadebegroting

Om een geslaagde vordering tot schadevergoeding in te dienen moet er schade zijn geleden. Het antwoord op de vraag wanneer een recht op schadevergoeding bestaat, staat aangegeven in artikel 6:95 BW. Dit artikel stelt vast dat schadevergoeding moet worden vergoed, wanneer sprake is van vermogensschade of ander nadeel. Aansluitend op dit artikel, staat in artikel 6:96 BW uitgelegd dat vermogensschade zowel geleden verlies als gederfde winst omvat.

Artikel 6:97 BW beoogt de rechter zo veel mogelijk vrijheid te bieden bij het begroten van schade, bij de keuze op welke wijze de begroting moet plaatsvinden, bij de beantwoording van de vraag of de schade nauwkeuring kan worden vastgesteld en bij de schatting indien de schade niet nauwkeuring kan worden vastgesteld.³⁸ Als uitgangspunt voor berekening van de omvang van de verplichting tot schadevergoeding, dient de benadeelde zoveel mogelijk in de toestand te worden gebracht waarin hij zou hebben verkeerd indien de schadeveroorzakende gebeurtenis zou zijn uitgebleven. De schade moet in beginsel worden berekend met inachtneming van alle omstandigheden van het concrete geval. De rechter heeft de vrijheid om een zogenaamde abstracte schadeberekening te maken, mits de wijze van begroting in overeenstemming is met de aard van de schade.³⁹

Juridisch gezien dient de rechter eerst de schade te begroten om vervolgens toe te komen aan de vraag welk bedrag met inachtneming van genoemde leerstukken in het concrete geval moet worden toegewezen. De eisende partij dient feiten te stellen waaruit kan worden afgeleid dat het gaat om een geval waarin krachtens de wet recht op vergoeding van die schade bestaat. Ten aanzien van het bestaan en de omvang van de schade gelden in beginsel de gewone civielrechtelijke bewijsregels, waarbij de rechter ingevolge artikel 6:97 BW bevoegd is de schade te begroten op de wijze die met de aard van deze schade in overeenstemming is, of de schade te

³⁸ MvA II, Parl. Gesch. BW Boek 6, p. 339.

³⁹ Lindenbergh 2021.

schatten.⁴⁰ Nauwkeurig vaststellen van schade is in veel gevallen lastig, bijvoorbeeld bij gederfde winst. De rechter bepaalt door middel van schatting het bedrag van de volledige schade. Voorts geldt bij die schatting van schade dat de rechter zijn beslissing zodanig dient te motiveren dat deze voldoende inzicht geeft in de daaraan ten grondslag liggende gedachtegang om de beslissing voor partijen en derden controleerbaar en aanvaardbaar te maken.⁴¹

Omdat nooit met zekerheid kan worden vastgesteld, dat zonder de wanprestatie of onrechtmatige daad gederfde winst wel was gemaakt, zal hier steeds een waarschijnlijkheidsberekening nodig zijn.⁴²

Intern gemaakte onderzoekskosten kunnen toewijsbaar zijn, indien de kosten daadwerkelijk zijn gemaakt.⁴³ Onderzoekskosten komen op grond van artikel 6:96 lid 2 BW voor vergoeding in aanmerking indien benadeelde op enigerlei wijze aantoonbaar dat deze kosten daadwerkelijk zijn gemaakt als gevolg van de verweten tekortkoming. Het moet daarbij gaan om in redelijkheid gemaakte kosten. Daarbij geldt dat niet kan worden volstaan met de stelling dat het zou gaan om een gebruikelijk- of forfaitair bedrag. Er zal dus concreet moeten worden onderbouwd dat- en hoe de kosten samenhangen met een onderzoek tegen Consument. De door SODA in samenspraak met onder andere het Verbond van Verzekeraars in abstracto begrote schade wordt niet zonder meer toegewezen, vooral niet wanneer bedacht wordt dat van dat bedrag een deel uitmaakt waarvan het de vraag is of die in redelijkheid gemaakt is: de vergoeding voor de activiteiten van SODA. Daarbij is het de vraag of de be- en afhandeling van het dossier door SODA, ad 20-35% van de totale vordering, de dubbele redelijkheidstoets die aan een vordering ex artikel 6:96 BW kan doorstaan.⁴⁴

Voor de kosten voor bijvoorbeeld het inschakelen van een gespecialiseerd bureau dat een berekening maakt ten aanzien van het verlies aan dienstvermogen, geldt dat de rechter dient te toetsen of de kosten in redelijkheid zijn gemaakt en of de kosten in zichzelf redelijk zijn. In het geval van winkeldiefstal is het vaak zo dat de winkelier met de verdachte overeenkomt dat deze laatste aansprakelijkheid erkent voor het

⁴⁰ Candido e.a. 2017, p. 146-147.

⁴¹ Lindenberg 2021.

⁴² Sieburgh 2017.

⁴³ KIFID nr. 2018-200.

⁴⁴ Van Tiggele-van der Velde 2020.

schadebedrag in verband met de gestolen goederen en een standaardbedrag van €181. Dit laatste bedrag ziet op de door de winkelier geleden 'schade door oponthoud en overlast ten gevolge van de diefstal'. De winkelier draagt vervolgens de inning van dit bedrag over aan de Stichting Afrekenen met Winkeldieven. Dit betreft aldus een overeenkomst tussen de verdachte en de winkelier waarbij de vordering wordt gecedeerd aan de Stichting Afrekenen met Winkeldieven. Dit maakt dat de winkelier in het kader van het strafproces niet als benadeelde partij ditzelfde bedrag kan vorderen, laat staan nakoming van de gesloten overeenkomst.⁴⁵

2.3.3 Misbruik van omstandigheden

Van een wilsgebrek is sprake wanneer wil en verklaring ex artikel 3:33 BW niet overeenkomen. Wanneer de wil van de handelende persoon (de persoon die de overeenkomst tekent) op onrechtmatige wijze tot stand komt, is er sprake van een wilsvormingsgebrek. Het feit dat de rechtshandeling onder invloed van een wilsgebrek tot stand is gekomen, maakt de overeenkomst vernietigbaar.⁴⁶

Een rechtshandeling is vernietigbaar, indien zij door bedreiging, bedrog, of door misbruik van omstandigheden tot stand is gekomen, zo staat beschreven in artikel 3:44 lid 1 BW. Misbruik van omstandigheden doet zich voor wanneer iemand gebruik maakt van een bijzondere situatie waarin de ander verkeert. Lid 4 van artikel 3:44 BW noemt als bijzondere situaties: noodtoestand, afhankelijkheid, lichtzinnigheid en onervarenheid.⁴⁷

Een partij die onder invloed van misbruik van omstandigheden een rechtshandeling verricht, heeft weliswaar de wil om die rechtshandeling tot stand te brengen, maar deze wil berust niet op een werkelijke en vrije wilsvorming. Deze wil kan namelijk gemanipuleerd zijn, wat moet worden aangemerkt als bijzondere omstandigheid.

Degene die in die omstandigheden verkeert ten opzichte van een de ander een zwakke positie inneemt. Er moet een causaal verband bestaan tussen deze omstandigheden en het verrichten van de rechtshandeling. Vereist is dat de ander weet of moet begrijpen dat de betrokkene door de bijzondere omstandigheden tot het verrichten van de rechtshandeling wordt bewogen. Het artikellid stelt niet de eis dat de rechtshandeling voor het slachtoffer nadelig is (NJ 1999/652, NJ 2001/159,

⁴⁵ Candido e.a. 2017, p. 133-134.

⁴⁶ Hijma 2021.

⁴⁷ Verheugt 2015, p. 288.

LJN BH7854, NJ 2009/398). Om te kunnen beoordelen of er inderdaad sprake is geweest van misbruik van omstandigheden, moet enkel worden gekeken naar de omstandigheden ten tijde van het aangaan van de overeenkomst (NJ 1996/320).⁴⁸ Had de wederpartij de overeenkomst wegens de daaraan voor haar verbonden nadelen ook geaccepteerd als de druk van de omstandigheden haar daartoe niet had geleid? Bij geestelijk overwicht komt het accent te liggen op de benarde psychische toestand van het slachtoffer en de onderlinge relatie tussen partijen.

Bij de vraag of er sprake is van misbruik van omstandigheden kan worden gesteld dat het neerkomt op een belangenafweging. Het gaat erom of, gegeven het feit dat een partij door omstandigheden bewogen wordt tot het sluiten van een voor hem nadelige overeenkomst, het toegebrachte nadeel gerechtvaardigd wordt door de bij de overeenkomst betrokken belangen.⁴⁹

Net als bedreiging en bedrog levert misbruik van omstandigheden een onrechtmatige daad op.⁵⁰ Hij is dan op grond van artikel 6:162 BW jegens zijn slachtoffer verplicht tot het vergoeden van de gelede schade. De vordering kan met een vernietiging worden gecombineerd, maar kan ook bij instandhouding van de rechtshandeling worden ingesteld.⁵¹

Op een aantal websites, zoals Radar.nl en Rechtswinkel.nl, is te lezen dat mensen via een forum om advies vragen wanneer zij de SODA-boete hebben ontvangen. Deze mensen leggen uit dat zij geen formulier hebben ondertekend, waardoor er geen overeenkomst tot stand is gekomen, of dat zij niet wisten dat er naast de SODA-boete eveneens een strafrechtelijke procedure zou plaatsvinden.⁵² Dit soort berichten laten zien dat er wellicht sprake is van misbruik van omstandigheden, doordat de vermeende winkeldief onvoldoende is geïnstrueerd waardoor er mogelijk sprake is van onervarenheid.

2.3.4 Toerekenbaarheid

Voor aansprakelijkheid uit hoofde van een onrechtmatige daad is vereist dat de onrechtmatige gedraging aan de dader moet kunnen worden toegerekend. Volgens

⁴⁸ Hijma 2021.

⁴⁹ Jonkers 2020.

⁵⁰ MvA II 1981, p. 213-214.

⁵¹ Hijma 2021.

⁵² Bijlage 19.

artikel 6:162 lid 3 BW kan een onrechtmatige daad aan de ander worden toegerekend indien zij te wijten is aan zijn schuld of indien zij te wijten is aan een oorzaak die krachtens de wet of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt.⁵³

Schulduitsluitingsgronden staan aan aansprakelijkheid in de weg, tenzij de gedraging de dader krachtens de wet of de verkeersopvattingen kan worden toegerekend. In het strafrecht kan een verminderend toerekeningsvatbare- of ontoerekeningsvatbare dader de daad niet of minder kan worden toegerekend. In het civiele recht ligt dit anders, omdat toerekening kan plaatsvinden op grond van artikel 6:165 BW. Hierin staat vermeldt dat een persoon van 14 jaar of ouder die een onrechtmatige daad pleegt, deze daad kan worden toegerekend, ook al is zij verricht onder invloed van een geestelijke of lichamelijke tekortkoming. Overigens kan de toerekening op grond van artikel 6:165 BW wel leiden tot matiging van de omvang van de schadevergoedingsverplichting ex artikel 6:109 BW. Om deze reden halveert SODA de schadevordering van €181 dan ook naar €90,50 voor minderjarigen van 14 tot 18 jaar.⁵⁴

Als het gaat om het vaststellen van de omvang van de schadevergoedingsverplichting stelt artikel 6:98 BW eisen aan de causaliteit. Beoordeeld moet worden of de schade in zodanig verband staat met de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid van de schuldenaar berust dat de schade hem, mede gezien de aard van de aansprakelijkheid en de aard van de schade, als een gevolg van deze gebeurtenis kan worden toegerekend. Dit fenomeen wordt aangeduid als de leer van de redelijke toerekening en is bedoeld om de aansprakelijkheid van degene die verplicht is de door hem veroorzaakte schade te vergoeden, op een redelijke wijze te beperken.⁵⁵

Een reden om af te wijken van het uitgangspunt dat de door de benadeelde geleden schade integraal dient te worden vergoed, is gelegen in de bevoegdheid van de rechter de schadevergoedingsverplichting te matigen 'indien toekenning van volledige schadevergoeding in de gegeven omstandigheden waaronder de aard van de aansprakelijkheid, de tussen partijen bestaande rechtsverhouding en hun beider

⁵³ Candido e.a. 2017, p. 119-120.

⁵⁴ Candido e.a. 2017, p. 120.

⁵⁵ Candido e.a. 2017, p. 124.

draagkracht, tot kennelijk onaanvaardbare gevolgen zou leiden', zo bepaalt artikel 6:109 BW. De maatstaf uit dit artikel is zo geformuleerd dat de rechter terughoudend moet zijn bij het hanteren van de matigingsbevoegdheid. Het gaat hierbij om een discretionaire bevoegdheid, waarbij de rechter moet letten op alle omstandigheden van het geval aan de zijde van beide partijen. Voorbeelden van relevante omstandigheden zijn de aard van de aansprakelijkheid, de tussen partijen bestaande rechtsverhouding, de draagkracht van partijen en verminderde toerekeningsvatbaarheid.⁵⁶

De onrechtmatige daad moet te wijten zijn aan de schuld van de dader. Het begrip schuld houdt in dat aan de dader voor zijn doen of nalaten een verwijt kan worden gemaakt. Vaak bestaat de schuld uit onoplettendheid of onvoorzichtigheid, zoals in het Kelderluik-arrest, en soms is er sprake van opzet, zoals in het arrest Lindenbaum-Cohen. Als de schuld ontbreekt, kan de onrechtmatige daad op die grond niet aan de dader worden toegerekend. Uit de voorzichtige formulering van artikel 6:165 lid 1 BW volgt dat niet in alle gevallen van een geestelijke of lichamelijke tekortkoming de daad aan de dader behoeft te worden toegerekend. De rechter zou zich bij zijn beslissing in zo'n geval kunnen laten leiden door de verkeersopvattingen.⁵⁷ In het interview met Tim⁵⁸ is te lezen dat het niet zijn intentie was om het product niet te betalen, en dat hij het product graag alsnog wilde afrekenen. Hiermee heeft hij laten zien dat er geen opzet was om het product toe te eigenen en dat de daad niet aan hem kan worden toegerekend aangezien opzet ontbreekt. Tim heeft uiteindelijk toch de SODA-boete van €181 moeten voldoen tezamen met een boete van de politie van €200.

De wilsgebreken beschermen de (vaak zwakkere) partij bij een rechtshandeling die niet in volle vrijheid haar wil heeft kunnen bepalen. Zoals eerder beschreven beschermt misbruik van omstandigheden, tezamen met bedreiging, tegen een gebrek aan weerstand tegen de onbetamelijke invloed die van de andere partij is uitgegaan. Bij de toepassing van de wilsgebreken wordt niet zozeer naar de inhoud van de aangegane rechtshandeling gekeken, maar naar de wijze van tot stand komen, namelijk naar al dan niet verstrekte informatie voorafgaande aan het tot stand komen van de rechtshandeling en naar de machtsverhouding tussen de betrokken partijen.⁵⁹

⁵⁶ Candido e.a. 2017, p. 125.

⁵⁷ Verheugt 2015, p. 337-338.

⁵⁸ Bijlage 18.

⁵⁹ Schaub 2014.

Een bijzonder geval waarin wil en verklaring niet met elkaar overeenstemmen, doet zich voor als iemand een wilsverklaring heeft afgelegd onder invloed van een geestelijke stoornis. Te denken valt aan een persoon die door zijn geestesstoornis feitelijk niet in staat is zijn wil te bepalen.⁶⁰ Op de vraag wat precies onder geestelijke stoornis moet worden verstaan, wordt hier niet ingegaan. Slechts zij opgemerkt dat deze in velerlei vorm en graad voorkomt, dat het psychisch defect voortdurend of periodiek kan zijn en dat het voorkomt dat een geestelijk gestoorde de strekking van sommige rechtshandelingen zeer goed, van andere in het geheel niet begrijpt. Onder geestelijke gestoordheid kan men voor dit onderwerp mede verstaan de toestand van dronkenschap, narcose, hypnose, verstrooidheid, hevige opwinding, kortom alle gevallen waarin de handelende persoon niet over een normale wil beschikt en zich geen rekenschap kan geven van wat hij doet of van de strekking van zijn handeling. De mogelijkheid bestaat dat een geestelijk gestoorde wél zijn wil kan bepalen ten aanzien van een door hem afgelegde fysieke verklaring, doch niet ten aanzien van de daaraan normaliter verbonden rechtsgevolgen. Eenvoudigheidshalve wordt uitgegaan van de veronderstelling uit dat reeds met betrekking tot de uiting zelf de wil ontbreekt.⁶¹

In artikel 6:165 BW staat aangegeven dat een gedraging van een persoon van 14 jaar of ouder, onder invloed van een geestelijke- of lichamelijke tekortkoming geen beletsel is om haar als een onrechtmatige daad aan de dader toe te rekenen.

In samenspraak met HALT-Nederland wordt de aansprakelijkstelling gehalveerd voor minderjarigen. Of een door een minderjarige getekende schuldbekentenis ten aanzien van door hem tijdens zijn dienstverband gepleegde winkeldiefstallen geldig is, is kwestieus. De kantonrechter Amsterdam oordeelde een dergelijke schuldbekentenis tot een bedrag van ruim €20.000 niet geldig, nu deze niet geacht werd betrekking te hebben op de normale gang van zaken met betrekking tot een (arbeids)overeenkomst.⁶²

2.3.5 Persoonsgegevens

Op grond van de met de detailhandelsbedrijven afgesloten overeenkomst, de Lastgevingsovereenkomst cessie ter incasso, heeft SODA de opdracht om geheel

⁶⁰ Verheugt 2015, p. 282.

⁶¹ Sieburgh 2018.

⁶² Heerma van Voss 2020.

naar eigen inzicht de incasso uit te voeren. Detailhandelsbedrijven zijn in het kader van dit document beschreven proces in de zin van de AVG geen verwerkingsverantwoordelijke; dat is de uitvoeringsorganisatie die in rechte treedt, in dit geval SODA. De noodzaak voor een verwerkingsovereenkomst tussen het detailhandelsbedrijf en de uitvoeringsorganisatie is dan ook niet aanwezig.⁶³

Voor partijen die in rechte treden middels de cessie ter incasso is de AVG van toepassing. Zij verwerken persoonsgegevens van meerdere categorieën, te weten: persoonsgegevens van eigen personeel, persoonsgegevens van winkeliers/filiaalmanagers en persoonsgegevens van verdachten van winkeldiefstal. Op grond van artikel 1 lid 7 AVG en op grond van de overeenkomst die zij zijn aangegaan met de detailhandelsbedrijven waarvoor zij in rechte optreden, zijn zij verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van persoonsgegevens van verdachten van winkeldiefstal. De grondslag voor verstrekking van politiegegevens aan benadeelden van strafbare feiten dan wel partijen die in hun rechten zijn getreden is gelegen in artikel 18 lid 1 Wet politiegegevens (hierna Wpg) jo. artikel 4:2 onder n Besluit politiegegevens (hierna Bpg).⁶⁴ De noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit van de verstrekking zijn vooraf beoordeeld bij het opnemen van artikel 4:2 lid 1 sub n in het Bpg, door middel van een algemene maatregel van bestuur. De gegevensverwerkingen zijn noodzakelijk om de strafrechtelijke en civielrechtelijke doelstellingen te realiseren. Het verwerkingsproces is zo ingericht dat het de meeste waarborgen biedt voor een goede afweging tussen de belangen en rechten van de betrokkene (verdachte) en die van het slachtoffer (detailhandelsbedrijven). Deze afweging wordt gedaan door het Openbaar Ministerie. Hierbij is een reëel risico dat de integriteit van de gegevens van de betrokkene worden geschonden en/of misbruikt in het proces van verstrekken en (verdere) verwerking.⁶⁵

In de 'Voorwaarden regeling Directe Aansprakelijkstelling winkeliers' zijn de afspraken tussen de winkelier en SODA vastgelegd.⁶⁶ In artikel 5 van deze regeling staat aangegeven dat SODA de gegevens van de deelnemer en de dader uitsluitend gebruikt voor de verwerking en afhandeling van de vorderingen. Tijdens het interview met politieagent Kraakman kwam naar voren dat de politie enkel de

⁶³ Gegevens Effect Beoordeling 2018, p. 7.

⁶⁴ Gegevens Effect Beoordeling 2018, p. 9.

⁶⁵ Gegevens Effect Beoordeling 2018, p. 8-10.

⁶⁶ Bijlage 9.

gegevens deelt met SODA die relevant zijn voor de afhandeling van de schadevordering. Echter, in 2018 is gebleken dat SODA meer dan alleen de NAW-gegevens van de vermeende daders in hun bezit hadden wat in strijd is met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna AVG) meer specifieke artikel 5 lid 1 sub c AVG.⁶⁷

De politie werkt in de praktijk samen met in (lokale) samenwerkingsverbanden waarin de politietaak spoort met het belang van de organen waarmee de politie samenwerkt en waarbij de behoefte bestaat aan structurele uitwisseling van gegevens. Zo werkt de politie voor de bestrijding van (jeugd)criminaliteit samen met verschillende instanties. In het kader van artikel 20 Wet politiegegevens (hierna Wpg), kan ook worden gedacht aan samenwerking met particulieren, bijvoorbeeld met winkelier bij de aanpak van winkelcriminaliteit. Deze grondslag voor verstrekking onderscheidt zich van de krachtens artikel 18 lid 1 Wpg gestelde regels, omdat het gaat om structurele verstrekking op lokaal niveau. De wet stelt daarbij geen eisen aan het samenwerkingsverband ten behoeve waarvan kan worden verstrekt. Vereist is in ieder geval dat de politie deel uitmaakt van het samenwerkingsverband.

Verstrekking is slechts mogelijk voor het voorkomen en opsporen van strafbare feiten, het handhaven van de openbare orde, het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven of het uitoefenen van toezicht op het naleven van regelgeving. Dit betekent dat de gegevens verstrekt kunnen worden aan derden, zoals andere overheidsdiensten of instanties buiten de overheid, indien dit overeenstemt of verenigbaar is met het doel waarvoor de politie de gegevens zelf verwerkt.⁶⁸

Er dient dus een zwaarwegend belang te zijn voor het verstrekken en verwerken van persoonsgegevens. Gelet op artikel 8 lid 2 Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (hierna EVRM) dient onder het begrip zwaarwegend belang te worden verstaan het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.⁶⁹ Voorbeelden waarbij een zwaarwegend algemeen belang bij verstrekking ten behoeve van een

⁶⁷ beveiligingnieuws.nl.

⁶⁸ Groenhart 2021.

⁶⁹ Groenhart 2021.

samenwerkingsverband aan de orde kan zijn, zijn de bestrijding van jeugdcriminaliteit, de bestrijding van huiselijk geweld of de aanpak van winkelcriminaliteit.⁷⁰

Artikel 6 lid 1 sub f AVG vermeldt dat de verwerking noodzakelijk is voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of van een derde, behalve wanneer de belangen of de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene die tot bescherming van persoonsgegevens nopen, zwaarder wegen dan die belangen, met name wanneer de betrokkene een kind is. De vraag is daarbij of een niet-overheidsinstantie de persoonsgegevens van kinderen wel mag verwerken.

2.4 Toe- of afwijzing van de vordering

Wat opvallend is, is dat er weinig zaken te vinden zijn waarin SODA een procedure aanhangig maakt vanwege wanbetaling- of waarin de vermeende dader de SODA-vordering niet wil betalen en daarom een procedure start. Het zijn slechts zeven zaken te vinden, waarvan in drie zaken is overgegaan tot veroordeling wegens verstek. Het is daarom lastig om een eenduidig antwoord te geven op de vraag wanneer een kantonrechter de SODA-vordering toe- of afwijst.

In elk van deze zaken, afgezien van de drie verstek-zaken, behandelt de betreffende kantonrechter een aantal topics. Allereerst wordt er gekeken naar het causale verband: heeft de daad geleid tot de geleden schade. Vervolgens beoordeelt de rechter of er sprake is van overlast en oponthoud. Ook besteedt de rechter aandacht aan het forfaitaire bedrag van €181 en tot slot wordt gekeken of de tijdsbesteding (ongeveer) overeenkomt met de vastgestelde tijdsduur van 135 minuten voor het onderzoeken en afhandelen van de winkeldiefstal door de winkelier, de politie en SODA.

Aangezien er weinig vergelijkingsmateriaal is, zal elke zaak individueel worden behandeld.

ECLI:NL:GHLEE:2010:BO8117

In deze zaak is verdachte aangehouden voor winkeldiefstal en heeft een overeenkomst ondertekend waarin hij zich akkoord verklaarde met betaling van een bedrag van 151 euro. Het bedrag dient te worden betaald aan de Stichting en betreft

⁷⁰ Kamerstukken II 2005/06, 30 327, nr. 3, p. 77.

een vastgesteld bedrag van 151 euro, gebaseerd op de kosten die winkeliers gemiddeld maken. Het Hof is van mening dat winkeldiefstal een ergerlijk feit is, dat schade overlast voor de winkeliers met zich meebrengt. Verdachte heeft door zijn handelen inbreuk gemaakt op het recht van eigendom van de winkel. Er wordt in deze zaak niet ingegaan op de tijdsbesteding, er wordt wel vermeldt dat verdachte een *first offender* is waardoor de forfaitaire schadevordering wordt gehalveerd. Gebleken is dat verdachte niet eerder voor soortgelijke delicten is veroordeeld. Het Hof is daarom van oordeel dat een geldboete van 75 euro (de helft van de oorspronkelijke "boete") passend en geboden is. Er zijn geen afspraken gemaakt tussen de Stichting en politie en justitie, er is enkel sprake van een overeenkomst tussen de winkelier en de Stichting.

ECLI:NL:RBAMS:2018:1548

In bovengenoemde zaak heeft de kantonrechter geoordeeld dat de onrechtmatige daad van gedaagde, die door haar niet wordt betwist, heeft geleid tot schade maar niet ter grootte van het gevorderde bedrag. Tot uitgangspunt wordt genomen dat de door gedaagde gepleegde winkeldiefstal oponthoud en overlast heeft veroorzaakt en dat dit in beginsel tot schade heeft geleid. SODA heeft een forfaitair bedrag aan schade gevorderd, dat zij heeft vastgesteld aan de hand van een abstracte schadeberekening. Zij noemt als wettelijke grondslag voor de gevorderde schadevergoeding artikel 6:96 lid 1 BW. Aan de hand van het overgelegde aangifteformulier kan worden vastgesteld dat de handelingen die bij de berekening van de schade in aanmerking zijn genomen, in dit specifieke geval lang niet allemaal hebben plaatsgevonden. Het begin van de observatie tot en met de overdracht aan de politie heeft in dit geval slechts ongeveer een half uur geduurd. De kantonrechter oordeelt dat SODA onvoldoende aanknopingspunten heeft gegeven om tot een reële schatting van de geleden schade te komen. De gestolen goederen zijn teruggegeven en na teruggave van de goederen is er geen schade geleden.

ECLI:NL:RBAMS:2018:1750

In onderhavige zaak stelt SODA dat gedaagde onrechtmatig heeft gehandeld door winkeldiefstal te plegen en dat er daardoor minimaal een standaardbedrag van 181 euro aan schade is geleden. In aanmerking is genomen dat door Albert Heijn op het (standaard) aangifteformulier is ingevuld dat er na teruggave van de goederen geen schade is geleden. SODA heeft een forfaitair bedrag aan schade gevorderd, dat zij heeft vastgesteld aan de hand van een abstracte schadeberekening. Zij noemt als wettelijke grondslag voor de gevorderde schadevergoeding artikel 6:96 lid 1 BW.

Uit het overgelegde aangifteformulier volgt niet dat alle door SODA bij haar berekening betrokken handelingen in dit specifieke geval hebben plaatsgevonden, noch dat de handelingen zo lang hebben geduurd als berekend. De tijdsinvestering komt niet overeen met die op grond waarvan het gevorderde bedrag van 181 euro aan schade tot stand is gekomen. Het oordeel dat in het rapport van HL Audit BV is weergegeven dat een bedrag van 181 euro als standaardbedrag voor winkeldiefstal proportioneel en juridisch houdbaar is, wordt dan ook niet gedeeld.

ECLI:NL:RBMNE:2020:3445

Tot slot vordert SODA in onderhavige procedure voor winkelier de schade als gevolg van de winkeldiefstal, in hoofdsom een forfaitair bedrag van 181 euro, met nevenvorderingen. De kantonrechter overweegt dat de uitvoering van genoemd systeem in maatschappelijke zin bijdraagt aan een efficiënte en geordende afhandeling van schades door winkeldiefstallen. Het vorderen van een forfaitaire schadevergoeding draagt bij aan de rechtszekerheid voor daders en tegelijk voorkomt het dat gedupeerde winkeliers telkens opnieuw hun precieze schade zouden moeten bewijzen. In principe moet dan ook van het forfaitaire bedrag worden uitgegaan, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om daarvan af te wijken. Gedaagde stelt alleen de tijd die de winkelier kwijt zou zijn aan de diefstal ter discussie, maar dat is in de ogen van de kantonrechter niet genoeg. Van belang is ook dat het forfaitaire schadebedrag van 181 euro dat op daders zou worden verhaald blijkbaar duidelijk aangegeven stond in het filiaal. Gedaagde wist dus dat dit bedrag van hem gevorderd zou worden. Bij de uitvoering van dit systeem staat SODA onder toezicht van de landelijke stichting Directe Aansprakelijkheidstelling Aan Daders (DAAD).

2.5 Wenselijkheid

Op de website van SODA staat aangegeven dat de SODA-aanpak zodanig is ingericht dat de politie vrijwel geen werk heeft aan de afhandeling van een winkeldiefstal. Echter, in de praktijk blijkt dit anders te zijn. Tijdens het interview met wijkagente Prick-van Wely kwam ter sprake dat de politie nog altijd veel tijd kwijt is aan de afhandeling van winkeldiefstal. De huidige SODA-aanpak heeft daar tot op heden nog geen verandering in gebracht.⁷¹

Geconstateerd wordt dat het, in het licht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (hierna EHRM), goed verdedigbaar is te stellen dat de

⁷¹ Bijlage 13.

privaatrechtelijke boete moet worden aangemerkt als *criminal charge* in de zin van artikel 6 EVRM. Daarmee zouden fundamentele strafrechtelijk EVRM-waarborgen gaan gelden in een privaatrechtelijke context. De discussie over mogelijke invoering van de privaatrechtelijke boete kan gelet daarop geen louter instrumenteel debat over effectiviteit zijn. Een verschuiving van publiekrecht naar privaatrecht of een stimulering van private handhavingsacties juist ter aanvulling van een tekort in de publieke handhavingssfeer, met gebruikmaking van een punitieve boetevariant, kan alleen plaatsvinden als terdege rekening wordt gehouden met eveneens te bespreken fundamentele EVRM-rechtswaarborgen.

Eén variant van het rijke scala aan handhavingsmogelijkheden is punitieve privaatrechtelijke rechtshandhaving door middel van *punitive damages* (hierna privaatrechtelijke boete) toegepast in schadevergoedingszaken.⁷²

Onder privaatrechtelijke boete kan worden verstaan: een bedrag dat aan de eiser in een civiele zaak wordt toegekend wegens onrechtmatig gedrag van de wederpartij boven op de compensatoire schadevergoeding en dat strekt tot vergelding van onrecht en tot preventie van toekomstig onrecht.⁷³

Haak en VerLoren van Themaat noemen in hun rapport voor het Ministerie van Economische zaken een aantal voor- en tegenargumenten met betrekking tot de invoering van *punitive damages*. Allereerst noemen zij dat gedupeerden door een hogere vergoeding een extra stimulans krijgen om in actie te komen. Ook kan een privaatrechtelijke boete helpen bij de aanvulling van het handhavingstekort. Er zijn ook nadelen verbonden aan het invoeren van een punitieve boete. Zo lijkt het in de eerste plaats of privaatrechtelijke handhaving met minder waarborgen is omgeven dan de bestuursrechtelijke- of strafrechtelijke handhaving. Ook bestaat het gevaar van strijd met het ne bis in idem-beginsel indien de privaatrechtelijke boete wordt gecombineerd met een andere sanctie. Tot slot kan worden gesteld dat het opleggen van straffen een exclusieve overheidstaak is die niet thuishoort in het privaatrecht. Het is in beginsel een beleidskeuze van de wetgever om een privaatrechtelijke boete in te voeren. Wel is het zo dat de privaatrechtelijke boete alleen kan worden ingevoegd indien voldaan wordt aan de waarborgen die (onder andere) door het EVRM worden gesteld.⁷⁴

⁷² Adriaanse e.a. 2008.

⁷³ Bolt & Lensing 2001.

⁷⁴ Adriaanse e.a. 2008.

SODA hanteert een standaard schadevergoeding, voor benadeelde winkeliers, van €181 welke forfaitair is. De vraag of het hanteren van een forfaitair schadebedrag wenselijk is, is moeilijk te beantwoorden. Ook in de rechtspraak is er geen eenduidig patroon te ontdekken. Zo heeft een kantonrechter in 2018 geoordeeld dat een schadeberekening, gegrond op de gemiddelde schade die een winkelier door diefstal leidt, niet geldt voor een concrete zaak. Niet alle handelingen die zijn opgevoerd in de schadeberekening hebben plaatsgevonden, waardoor een geen sprake kan zijn van een reële schatting. De geleden schade moet dus in iedere zaak concreet worden vastgesteld.⁷⁵

Echter, in 2020 heeft een kantonrechter geoordeeld dat de uitvoering van SODA met betrekking tot de forfaitaire schadeberekening in maatschappelijke zin bijdraagt aan een efficiënte en geordende afhandeling van schades door winkeldiefstallen. Ook geeft de kantonrechter aan dat het vorderen van een forfaitaire schadevergoeding bijdraagt aan de rechtszekerheid voor daders en tegelijk voorkomt dat gedupeerde winkeliers elke keer opnieuw hun precieze schade moeten bewijzen.⁷⁶

Er zijn een aantal risico's verbonden aan de SODA-aanpak. Zo kan de aanhouding van de betrokkene onrechtmatig zijn, omdat de aanhouding plaatsvond in de winkel voor het passeren van de kassa of omdat overduidelijk is gebleken dat de opzet om de diefstal te plegen ontbrak. Een tweede risico dat verbonden is aan de SODA-aanpak is dat de aanhouding van de betrokkene rechtmatig is, maar een civiele vordering is (maatschappelijk) niet wenselijk. Als voorbeeld kan genoemd worden een persoon waarbij in het proces van afhandeling blijkt dat deze dementerend is. Ook kan het zo zijn dat de aanhouding van de betrokkene rechtmatig is, maar strafrechtelijke sanctionering en civielrechtelijke aansprakelijkstelling heeft voor de betrokkene disproportionele gevolgen gelet op de feiten en omstandigheden in relatie tot de betrokkene en/of het gepleegde feit. De uitgangspunten van subsidiariteit en proportionaliteit zijn hier aan de orde. Ook bestaat het risico dat gegevens die vertrekt worden om een civiele vordering te kunnen doen effectueren gevolgen heeft voor de betrokkene. Immers deze worden civielrechtelijke aansprakelijk gesteld hetgeen financiële gevolgen heeft voor de betrokkene. Het risico bestaat dat de betrokkene dit gevolg in financiële zin niet kan dragen. Tot slot

⁷⁵ ECLI:NL:RBAMS:2018:1548

⁷⁶ ECLI:NL:RBMNE:2020:3445

bestaat het risico dat de integriteit van de gegevens van de betrokkene worden in het proces van verstrekken en (verder) verwerken geschonden en/of misbruikt.⁷⁷

De politie heeft in samenwerking met winkeliers en partners in de strafrechtketen, onder de naam RAPP, een nieuwe methode ontwikkeld voor de afhandeling van winkeldiefstallen. Hierbij kan een winkelier eenvoudig online aangifte doen aangezien het proces gebruikersvriendelijker is voor zowel ondernemers als politie. Ook zorgt dit systeem voor een veel efficiëntere afhandeling en vervangt deze nieuwe methode het huidige Landelijke Aangifteformulier Winkeldiefstal vanaf begin april 2021 in Noord-Holland. Supermarktmedewerker De Groot deed mee aan de testfase en is zeer positief over RAPP: "Het is simpelweg de juiste gegevens invullen om een volledige aangifte te doen. Dat kan nu in een paar minuten achter de computer of op je mobiele telefoon. Doordat de app je stap voor stap begeleidt, werkt het snel en accuraat. Per incident hebben we zeker 10-15 minuten gewonnen en voorkomen we veel frustratie." Aan deze app zijn een aantal voordelen verbonden:

- De aangifte geschiedt digitaal (via computer of smartphone);
- De politie leest de gegevens direct mee in het systeem en handelt het incident ter plaatse af;
- De winkelier is klaar in een kwartier;
- Hogere aangiftebereidheid leidt tot hogere pakkans;
- Meerderjarige first offenders kunnen (onder voorwaarden) een reprimande krijgen.

Er is dus wel een tool ontwikkeld die de afhandeling van winkeldiefstal sneller en efficiënter maakt. Dit betekent ook dat de vordering tot schadevergoeding wellicht kan worden verlaagd, aangezien de winkelier middels deze App de afhandeling binnen vijftien minuten kan afronden.

"Na een winkeldiefstal bij een onderneming die deelneemt aan de nieuwe aanpak komt de politie ter plaatse en stelt vast of de betrokken winkeldief voldoet aan de criteria voor alternatieve afdoening. Indien dit het geval is zal de winkeldief niet worden aangehouden, maar zal een civiele schadeclaim in gang worden gezet. De ervaring leert dat deze schadeclaim in de praktijk snel en effectief wordt uitgevoerd en de winkeldief een duidelijke 'tik op de vingers' ervaart."⁷⁸

⁷⁷ Gegevens Effect Beoordeling 2018, p. 10.

⁷⁸ www.politie.nl.

Dit citaat is afkomstig van de website van de politie en is sinds 2020 geüpdatet. Er wordt aangegeven dat er zowel een strafrechtelijke- als een civiele procedure in gang wordt gezet. Voor het plegen van winkeldiefstal krijgt de dader een strafrechtelijke boete, en middels de civiele aansprakelijkstelling wordt de schadevergoedingsverplichting van €181 opgelegd.

Het is dus wenselijk, en dat was het idee ook, dat de schadevordering wordt opgelegd en dat de dader verder geen consequenties ondervindt (indien er geen sprake is van recidive). Er zal dus alleen een schadevordering moeten worden opgelegd en geen strafrechtelijk procedure. Dan is de politie nagenoeg geen tijd meer kwijt aan *first offenders* van winkeldiefstal en dan ontvangt de winkelier de schadevergoeding voor de door hem geleden schade. Wijkagente Prick-van Wely gaf aan dat er veel buitenproportionele aanhoudingen worden verricht, waardoor de politie vooralsnog veel tijd kwijt aan het afhandelen van winkeldiefstallen. Er kan dus gesteld worden dat er behoefte is aan een aanpak die opkomt voor gedupeerden, alleen is er op dit moment nog geen optimale afhandeling.

Naar aanleiding van een aantal interviews die zijn afgenomen, kan eveneens worden gesteld dat er voor- en tegenargumenten zijn voor de huidige SODA-aanpak. Zo heeft Tim in het interview aangegeven dat de door hem gepleegde winkeldiefstal per ongeluk is gegaan en dat hij de boodschappen graag nog wilde afrekenen.

Tevergeefs, want de winkelier gaf aan dat, omdat Tim het product al in zijn zak had gestopt, de politie ingeschakeld moest worden. Hij heeft aan de winkelier uitgelegd dat het niet zijn intentie was om iets te stelen en dat hij het product graag wilde afrekenen, dit heeft hij later ook aan de politie verklaard. Ook dit was zonder succes.⁷⁹ Tijdens het interview met Gilbert Verboom, eigenaar van een Jumbo in Amsterdam, werd aangegeven dat hij het goed vindt dat er een systeem is als dit, maar dat wanneer iemand niet in staat is om de SODA-vordering te betalen, zijn schade niet wordt vergoed.⁸⁰ Politieagent Kraakmaan sluit zich aan bij de mening van Verboom. Hij gaf in het interview aan dat de SODA-vordering een “flinke klap geld” is voor een winkeldief, maar mensen moeten gewoon niet stelen.⁸¹

Politieagente Prick-van Wely daartegen heeft tijdens het interview aangegeven dat er vaak disproportionele aanhoudingen worden verricht. Er is daarbij geen ruimte voor een minnelijke schikking tussen de winkeldief, die bijvoorbeeld een blikje drinken

⁷⁹ Bijlage 18.

⁸⁰ Bijlage 16.

⁸¹ Bijlage 14.

van 83 cent steelt, en de winkelier. Ook gaf zij aan dat er winkels zijn die werken met beloningen voor beveiligers die winkeldieven aanhouden.⁸²

Tot slot is in een forum-bericht te lezen dat iemand aankaart dat het handelsmodel van SODA is opgezet om door middel van het juridische systeem van dergelijke voorvallen, zoals winkeldiefstal, te profiteren.⁸³ Ook winkelier Verboom gaf tijdens het interview aan dat organisaties als SODA “dik worden betaald” aangezien een deel van de schadevordering aan SODA wordt uitgekeerd.⁸⁴ Omdat het OM normaliter als enige boetes oplegt voor winkeldiefstallen is het de vraag of de SODA-aanpak wenselijk is, aangezien het extra kosten oplevert voor een winkeldief welke niet betaald dienen te worden wanneer het OM als enige partij de winkeldiefstal afhandelt.

⁸² Bijlage 13.

⁸³ Bijlage 18.

⁸⁴ Bijlage 16.

2.5 Deelconclusies

Op basis van de informatie die in de voorgaande paragrafen is verzameld kunnen de volgende deelconclusies worden getrokken.

2.5.1 Deelconclusie overeenkomst

Het is lastig om vast te stellen of er sprake is van een overeenkomst. Op het Landelijk aangifteformulier voor winkeliers is niet te zien dat een winkeldief eveneens een handtekening hoeft te zetten. Nu is het zo dat een mondelinge toezegging eveneens voldoende is voor het tot stand brengen van een overeenkomst, maar dan ligt de bewijslast bij de winkelier. Wanneer er sprake is van een overeenkomst moet er worden gekeken of er al dan niet sprake is geweest van een wilsgebrek. Is de winkeldief op de juiste wijze geïnstrueerd over de (stafrechtelijke) afhandeling van de winkeldiefstal. Wanneer dit niet het geval is, of wanneer de vermeende winkeldief onder druk wegens misbruik van omstandigheden is bewogen om akkoord te gaan met de schadevordering, dan kan de overeenkomst op grond van artikel 3:44 BW worden vernietigd.

2.5.2 Deelconclusie schadebegroting

Uit hetgeen is onderbouwd in paragraaf 2.3.2, en met inachtneming van artikel 6:97 BW moet worden geconstateerd dat de rechter de geleden schade dient te begroten. Er kan dus niet zomaar een forfaitair bedrag worden vastgesteld, er moet ook worden aangetoond dat de kosten redelijk zijn en dat deze kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. Omdat nooit met zekerheid kan worden vastgesteld welke gederfde winst de winkelier heeft geleden, dient er altijd een waarschijnlijkheidsberekening te worden gemaakt door de bevoegde rechter.

2.5.3 Deelconclusie misbruik van omstandigheden

Uit paragraaf 2.3.3 is gebleken dat sprake is van misbruik van omstandigheden ex artikel 3:44 lid 4 BW, wanneer iemand die in een bijzondere omstandigheid verkeert, wordt bewogen tot het verrichten van een rechtshandeling. Noodtoestand, afhankelijkheid, lichtzinnigheid, onervarenheid en geestelijk overwicht kunnen worden aangemerkt als bijzondere omstandigheden, op grond waarvan een overeenkomst vernietigd kan worden. Had de persoon de overeenkomst ook geaccepteerd wanneer de druk van de omstandigheid niet had plaatsgevonden? Mocht het antwoord ontkennend zijn, dan kan er een geslaagd beroep op misbruik van omstandigheden worden gedaan mits de bijzondere situatie voldoende wordt onderbouwd.

2.5.4 Deelconclusie toerekenbaarheid

Eén van de vereisten voor een recht op schadevergoeding is de toerekenbaarheid van de daad. Er zijn echter een aantal gevallen waarin de onrechtmatige daad niet kan worden toegerekend aan de dader. Dit kan het geval zijn wanneer iemand zijn geestelijk gezondheid verstoord is wegens bijvoorbeeld dronkenschap, narcose, hypnose, verstrooidheid, hevige opwindings, of in andere gevallen waarin de handelende persoon niet over een normale wil beschikt en zich geen rekenschap kan geven van wat hij doet of van de strekking van zijn handeling. Ook kan de daad niet aan de dader worden toegerekend wanneer er geen sprake is van schuld. Een rechter moet beoordeling of er sprake is van schuld, hij kan zich hiervoor laten leiden voor verkeersopvattingen.

2.5.5 Deelconclusie persoonsgegevens

Zoals reeds beschreven in paragraaf 2.3.5 kan worden afgeleid dat persoonsgegevens slechts verstrekt en verwerkt mogen worden, indien daarvoor een zwaarwegend belang is. Onder zwaarwegend belang kan worden verstaan: het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Hieruit kan worden afgeleid dat de gegevens van een vermeende winkeldief wel mogen worden verwerkt, echter de vraag rijst nu of ditzelfde geldt voor minderjarigen. Ook heeft de politie in een rapport van 2020 aangegeven dat er bij de verwerking van persoonsgegevens een reëel risico bestaat dat de integriteit van de gegevens van de betrokkene worden geschonden en/of misbruikt in het proces van verstrekken en (verdere) verwerking.

2.5.6 Deelconclusie SODA-uitspraken

Tijdens het interview met meneer Van Os gaf hij aan dat nagenoeg alle rechtszaken door SODA worden gewonnen. Dit is echter niet het geval. Op de website van DAAD worden drie rechtszaken gepubliceerd waarin er is overgegaan tot toewijzing van de SODA-vordering wegens verstek. Wanneer het aankomt op een inhoudelijk behandeling wordt er in twee van de vier zaken geoordeeld dat de "boete" niet toewijsbaar is, omdat onvoldoende kan worden onderbouwd dat de kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. In de eerste zaak die wordt behandeld besteedt het Hof geen aandacht aan de tijdbesteding uit de forfaitaire schadeberekening. In de laatste zaak wijst de rechter de SODA-vordering toe vanwege de maatschappelijke bijdrage van deze afhandeling. Wanneer het aankomt op een rechtszaak is het vaak van

belang dat er argumenten met betrekking tot de tijdsbesteding worden aangevoerd, zodat de hoogte van de vordering betwist kan worden.

2.5.7 Deelconclusie wenselijkheid

Na het verrichten van literatuuronderzoek en het voeren van een aantal interviews, kan worden gesteld dat er behoefte is aan een aanpak die op komt voor gedupeerde winkeliers. Echter, de aanpak die SODA momenteel uitvoert is nog niet voldoende om die behoefte te vervullen. Er worden veel disproportionele aanhoudingen verricht en er zijn een aantal risico's verbonden aan deze aanpak met betrekking tot de aanhouding van een winkeldief, de civiele vordering, de gevolgen van de strafrechtelijke- en civielrechtelijke sanctionering en de integriteit.

3. Resultaten

3.1 Jurisprudentieanalyse

In dit hoofdstuk zullen de belangrijke onderzoeksresultaten van de jurisprudentieanalyse worden besproken, evenals de onderzoeksresultaten van het literatuuronderzoek met betrekking tot de knelpunten die verbonden zijn aan de handelswijze van SODA.

3.1.1 SODA-uitspraken

Zoals reeds aangegeven in paragraaf 2.4 zijn er weinig zaken te vinden die specifiek betrekking hebben op de SODA-vordering van €181. De zaken die wel te vinden zijn verschillen van inhoud, maar hebben inhoudelijk betrekking op de feiten en omstandigheden die de toe- of afwijzing van de SODA-vordering tot gevolg hebben.

Wat opvalt is dat in twee zaken specifiek wordt ingegaan op de tijdsbesteding die wordt vermeld in de schadeberekening. De kantonrechter heeft in deze zaken onderbouwd dat de tijdsbesteding die wordt gehanteerd door SODA niet overeenkomt met de tijd die daadwerkelijk is besteed aan de afhandeling van de gepleegde winkeldiefstal. Aangezien SODA onvoldoende heeft onderbouwd hoe veel tijd zij daadwerkelijk heeft besteed aan de onderzoeks- en afhandeling van de winkeldiefstal, wordt de vordering van €181 dan ook niet toegewezen.

In drie andere zaken, die slechts te vinden zijn via de website van DAAD (toezichthouder van SODA) is er over gegaan tot veroordeling wegens verstek. Aangezien gedaagden geen verweer hebben kunnen voeren tegen de vordering, is de SODA-boete toegewezen in dezen. Wat wel opvallend is, is dat in twee van de drie zaken de eisende partij niet of onvoldoende heeft gesteld, gespecificeerd en/of onderbouwd dat de gevorderde buitengerechtelijke kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. Om voornoemde reden wordt deze vordering dan ook afgewezen door de kantonrechter.

3.1.2 KIFID-uitspraken

De gevonden zaken van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (hierna KIFID) hebben niet specifiek betrekking op de SODA-vordering die wordt opgelegd bij winkeldiefstal. Wel hebben deze zaken betrekking op de vordering die SODA oplegt bij verzekeringsfraude. Dit is eveneens een forfaitair bedrag, welke is vastgesteld op €532. Dit bedrag is tot stand gekomen middels eenzelfde soort schadeberekening als bij winkeldiefstal.

In deze zaken wordt uitgelegd dat de door Verzekeraar gemaakte onderzoekskosten door de Commissie als schade worden aangemerkt en dat Consument kan worden gehouden deze te vergoeden op grond van artikel 6:96 lid 2 sub b BW. Verzekeraar heeft het door hem gevorderde bedrag van €532 onderbouwd met de stelling dat dit ongeveer de helft is van het gemiddelde bedrag aan onderzoekskosten dat de fraude coördinator per onjuiste schademelding maakt. De enkele stelling dat Verzekeraar onderzoekskosten heeft gemaakt, welke hij niet had gemaakt als Consument geen onjuiste voorstelling van zaken had gegeven, kan geen voldoende onderbouwing van de omvang van de vordering van Verzekeraar opleveren. De dubbele redelijkheidstoets houdt in dat alleen naar de omvang redelijke kosten die Verzekeraar redelijkerwijs heeft moeten maken voor vergoeding in aanmerking komen. Bij gebreke van enige concrete toelichting over de aard en omvang van de daadwerkelijk verrichte onderzoekswerkzaamheden, kan niet worden vastgesteld dat daaraan is voldaan. Daarbij moet worden opgemerkt dat het bedrag van €532 een incasso-component bevat, waarbij de Commissie zich afvraagt of de kosten die in het kader van deze incasso worden gemaakt, kosten zijn die Verzekeraar redelijkerwijs moet maken.⁸⁵

In meerdere KIFID-uitspraken oordeelt de Commissie dat de onderzoekskosten onvoldoende zijn onderbouwd, waardoor deze niet toewijsbaar zijn.

Nu Verzekeraar niet nader heeft onderbouwd welke werkzaamheden in het onderhavige geval zijn verricht, hoeveel uren aan deze werkzaamheden zijn besteed en hoe deze zijn verdisconteerd in het bedrag van €532 is de Commissie van oordeel dat Verzekeraar hiermee geen begin van bewijs van de door hem gevorderde kosten heeft geleverd. De enkele stelling dat Verzekeraar onderzoekskosten heeft gemaakt, welke hij niet had gemaakt als Consument geen onjuiste voorstelling van zaken had gegeven, kan geen voldoende onderbouwing van de omvang van de vordering van Verzekeraar opleveren.⁸⁶

Verzekeraar heeft ook interne kosten bij Consument in rekening gebracht. De Commissie is van oordeel dat dit niet terecht is. Verzekeraar heeft toegelicht dat zij voor de berekening van de interne kosten van €532 aansluiting heeft gezocht bij de

⁸⁵ KIFID 18-04-2018, nr. 2018-253.

⁸⁶ KIFID 14-03-2019, nr. 2019-186.

abstracte berekeningsmethode van het Verbond van Verzekeraars, omdat de concrete behandelingsmethode per individuele zaak vooralsnog niet kan worden bijgehouden. Verzekeraar heeft de uren die aan het dossier zijn besteed niet geregistreerd. De Commissie is van oordeel dat Verzekeraar niet voldoende heeft onderbouwd welke werkzaamheden wanneer en door wie in het onderhavige geval zijn verricht, hoeveel uren aan deze werkzaamheden zijn besteed en hoe deze zijn verdisconteerd in het bedrag van €532. De enkele stelling dat Verzekeraar onderzoekskosten heeft gemaakt, welke hij niet had gemaakt als Consument geen onjuiste voorstelling van zaken had gegeven, kan geen voldoende onderbouwing van de omvang van de vordering van Verzekeraar opleveren. De slotsom is dat Consument niet is gehouden de interne kosten van €532 te betalen.⁸⁷

Het KIFID oordeelt slechts in één van de vier zaken dat de onderzoekskosten voldoende zijn onderbouwd, waardoor deze dienen te worden vergoed door Consument.

De Commissie is van oordeel dat Verzekeraar voldoende heeft onderbouwd welke werkzaamheden zijn verricht, hoeveel uren daaraan is besteed en hoe Verzekeraar komt tot het bedrag van €532. Gelet hierop bestaan geen gronden om te beslissen dat Consument deze kosten niet aan Verzekeraar dient te vergoeden. Verzekeraar heeft onderbouwd welke werkzaamheden in het kader van het interne onderzoek zijn verricht en hoeveel tijd daaraan is besteed. In totaal heeft Verzekeraar 11,75 uur besteed aan het onderzoek tegen een uurtarief van €62. De totale interne onderzoekskosten komen daarmee op €697,50. Het bedrag van €697,50 heeft Verzekeraar gematigd naar €532 zijnde het bedrag dat het Verbond van Verzekeraars aan de hand van een abstracte berekeningsmethode hanteert als redelijke kosten voor intern fraudeonderzoek.⁸⁸

3.1.3 Misbruik van omstandigheden

Wat opvallend is, is dat de rechter voorafgaande aan zijn oordeel (bijna) altijd eerst het wetsartikel 3:44 lid 4 BW uitlegt of interpreteert. Daarbij komt duidelijk naar voren dat een rechter aandacht besteedt aan de bijzondere omstandigheden van de casus. Voor een geslaagd beroep op misbruik van omstandigheden dient er namelijk sprake te zijn van een bijzondere omstandigheid, welke de ander heeft bewogen tot

⁸⁷ KIFID 28-05-2019, nr. 2019-373.

⁸⁸ KIFID 08-08-2019, nr. 2019-575.

het verrichten van een bepaalde rechtshandeling. In de jurisprudentieanalyse is te zien dat rechtshandelingen worden vernietigd vanwege geestelijk overwicht, een afhankelijke financiële positie, et cetera.

Uit de zaken 1, 3, 4, 5, 6, 7 en 9 met betrekking tot misbruik van omstandigheden van de jurisprudentieanalyse, is af te leiden dat een geslaagd beroep kan worden gedaan op misbruik van omstandigheden indien de bijzondere omstandigheden voldoende worden onderbouwd. De bijzondere omstandigheden die naar voren komen in voornoemde zaken zijn:

- Een partij is niet gewaarschuwd dat het gesprek zou plaatsvinden waardoor zij onvoorbereid het gesprek is ingegaan;
- Er is sprake van een overwichtspositie;
- Een partij bevindt zich in een benarde positie omdat zij werd geconfronteerd met het feit dat de door haar gepleegde diefstal was ontdekt;
- De slechte financiële situatie van een van beide partijen;
- Er is een voorstel gedaan in een zeer kort tijdsbestek;
- De fysieke situatie van een van beide partijen is niet goed;
- Een van beide partijen is op leeftijd;
- Een van beide partijen is onervaren;
- Er is sprake van een labiele geestestoestand;
- Er is psychische druk uitgeoefend op een van beide partijen;
- Een van beide partijen heeft een zwakke gezondheid;
- Er is sprake van een afhankelijke positie;
- Een van beide partijen heeft gehandeld in strijd met de gemaakte afspraken.

In de zaken 2, 8 en 10 wordt het beroep op misbruik van omstandigheden afgewezen door de rechter vanwege de volgende situaties:

- Er is een concreet voorstel gedaan door een van beide partijen;
- Beide partijen hebben voldoende tijd gehad om te reageren op het voorstel;
- Er is een concrete en heldere onderlinge- en schriftelijke toelichting geweest door een van beide partijen;
- De onderhandelingen hebben plaatsgevonden tussen twee professionele partijen;
- Er is geen sprake van een onevenredig groot voordeel voor een van beide partijen.

Tijdens het jurisprudentieonderzoek is een zaak opgevallen waar specifiek aandacht aan moet worden besteed. Deze zaak is namelijk zeer vergelijkbaar met hetgeen wat gebeurd nadat een winkeldief in een winkel is aangehouden wegens winkeldiefstal. In ECLI:NL:RBAMS:2012:BV3669 wordt een werknemster verdacht van winkeldiefstal. Op het moment dat zij hierop wordt aangesproken door twee leidinggevendenden legt zij (onder druk) een schuldbekentenis af. De rechter begrijpt in deze dat de werknemster niet van tevoren is ingelicht dat er een gesprek zou plaatsvinden, echter dit heeft ervoor gezorgd dat werknemster onvoorbereid het gesprek in is gegaan. Werknemster bevond zich tijdens dit gesprek in een benaderde positie omdat zij werd geconfronteerd met het feit dat de door haar gepleegde winkeldiefstal werd ontdekt. De conclusie is dan ook dat werknemster haar beslissing om met het schadebedrag akkoord te gaan, heeft genomen in een gesprek waarin zij in een zeer ongelijkwaardige positie stond tegenover de wederpartij. Voorts kan worden aangenomen dat werknemster in dat gesprek een voor haar nadelige beslissing heeft genomen, die zij bij een voor een dergelijke beslissing normaal te achten voorbereiding (waaronder het inwinnen van deskundig advies) niet zou hebben genomen.

Wanneer een vermeende winkeldief wordt aangehouden door een winkelier of door werknemer(s), kan de winkeldief zich eveneens bevinden in een benaderde positie omdat hij/zij wordt geconfronteerd dat de (vermeende) diefstal is ontdekt. Aangezien de winkeldief door één of meerdere werknemers wordt geconfronteerd en wordt ingelicht over de SODA-afhandeling, kan eveneens worden aangenomen dat de vermeende winkeldief in het gesprek een nadelige beslissing heeft genomen, die hij/zij na bijvoorbeeld het inwinnen van deskundig/juridisch advies, niet zou hebben genomen.

3.2 Deelconclusies

3.2.1 Deelconclusie KIFID-uitspraken

Wanneer een Consument de situatie omtrent het forfaitaire bedrag voor de onderzoekskosten bij het KIFID neerlegt, is in 75% van de zaken te zien dat zij de vordering van SODA afwijst vanwege een ongemotiveerd bedrag. Slecht wanneer de werkzaamheden en de daarbij horende kosten voldoende worden onderbouwd, wordt de forfaitaire begroting toegewezen. De KIFID-zaken hebben betrekking op verzekeringsfraude, maar aangezien het eveneens om een forfaitair bedrag gaat dat door SODA wordt opgelegd kunnen deze resultaten eveneens worden betrokken op het standaardbedrag dat wordt opgelegd bij winkeldiefstal.

3.2.2 Deelconclusie misbruik van omstandigheden-uitspraken

Uit hetgeen in deze paragraaf 3.1.3 is besproken kan worden geconcludeerd dat er een geslaagd beroep kan worden gedaan op misbruik van omstandigheden, wanneer er sprake is van bijzondere omstandigheden zoals een overwichtspositie, psychische druk, slechte fysieke situatie, ouderdom, onervarenheid, afhankelijkheid en labiele geestestoestand. Ook kunnen er andere bijzondere omstandigheden worden aangedragen, mits deze voldoende gemotiveerd worden aangezien uit de jurisprudentieanalyse is gebleken dat een goede motivering de kern is voor een geslaagd beroep op misbruik van omstandigheden.

4. Conclusie

In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de vraag: Welk advies kan aan BRK-Advocaten gegeven worden over de geldigheid van de zogenoemde SODA-boete, aan de hand van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek en jurisprudentieonderzoek?

Om de geldigheid van de SODA-boete vast te stellen, zijn er allereerst vier deelvragen opgesteld die bijdragen aan het beantwoorden van bovengenoemde centrale onderzoeksvraag. Om tot de beantwoording te komen zullen eerst de conclusies van deze deelvragen kort worden behandeld.

Zoals reeds uiteengezet in 2.3.1 is het lastig om vast te stellen of er sprake is van een overeenkomst. Op het Landelijk aangifteformulier voor winkeliers is niet te zien dat een winkeldief een handtekening hoeft te zetten. Nu is het zo dat een mondelinge toezegging eveneens voldoende is voor het tot stand brengen van een overeenkomst, maar dan ligt de bewijslast bij de winkelier. In de situatie waarin de winkeldief zich bevindt, kan eerder worden gesteld dat er sprake is van een verbintenis tot het vergoeden van de schade van de winkelier dan van een overeenkomst. Mocht SODA tijdens een procedure aanvoeren dat er toch sprake is van een overeenkomst tussen de winkeldief, SODA en de winkelier, dan kan er een beroep worden gedaan op een wilsgebrek, meer specifiek misbruik van omstandigheden ex artikel 3:44 lid 4 BW. Er moet dan worden aangetoond of de overeenkomst ook zou zijn geaccepteerd wanneer de druk van de omstandigheid niet had plaatsgevonden. Daarbij moet worden gelet op de bijzondere omstandigheden waarin iemand verkeert, zoals een afhankelijke positie, lichtzinnigheid, onervarenheid, geestelijk overwicht, maar ook of de persoon op de juiste wijze is geïnstrueerd over de (strafrechtelijke) gevolgen.

Een ander knelpunt waar antwoord op gegeven is, omvat de vraag of de schadebegroting rechtmatig is. Met inachtneming van de voorgeschreven literatuur en gelet op artikel 6:97 BW moet worden geconstateerd dat de rechter de geleden schade dient te begroten. Er kan dus niet zomaar een forfaitair bedrag worden vastgesteld. Daarbij moet worden aangetoond dat de kosten redelijk zijn en dat deze kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. Omdat nooit met zekerheid kan worden vastgesteld hoeveel gederfde winst de winkelier heeft geleden, dient er altijd een waarschijnlijkheidsberekening te worden gemaakt door de bevoegde rechter. Het

hanteren van een standaard schadevergoeding is wettelijk gezien dus niet toegestaan, gezien het begroten van schade een bevoegdheid van een rechter is.

Het is duidelijk dat er behoefte is aan een aanpak die gericht is op het vergoeden van geleden schade voor gedupeerde winkeliers. Echter, de aanpak die SODA momenteel uitvoert is nog niet voldoende om die behoefte te vervullen. Er worden volgens politieagente Prick-van Wely veel disproportionele aanhoudingen verricht en er zijn volgens een document van de politie⁸⁹ een aantal risico's verbonden aan deze aanpak met betrekking tot de aanhouding van een winkeldief, de civiele vordering, de gevolgen van de strafrechtelijke- en civielrechtelijke sanctionering en de integriteit. Het is daarbij lastig om de toerekenbaarheid van de dader vast te stellen. Er zijn namelijk een aantal gevallen waarin de onrechtmatige daad niet kan worden toegerekend aan de dader. Dit kan het geval zijn wanneer iemand zijn geestelijk gezondheid verstoord is wegens bijvoorbeeld narcose, hypnose, verstrooidheid, hevige opwinding, of in andere gevallen waarin de handelende persoon niet over een normale wil beschikt en zich geen rekenschap kan geven van wat hij doet of van de strekking van zijn handeling. Ook kan de daad niet aan de dader worden toegerekend wanneer er geen sprake is van schuld of wanneer er sprake is van een schulduitsluitings- of rechtvaardigingsgrond. Een rechter moet beoordeling of er sprake is van schuld, hij kan zich hiervoor laten leiden voor verkeersopvattingen. Deze bevoegdheid is dus in handen van de rechter en kan niet worden ingevuld door een private organisatie.

Een andere uitkomst van dit onderzoek is dat persoonsgegevens slechts verstrekt en verwerkt mogen worden, indien daarvoor een zwaarwegend belang is. Onder zwaarwegend belang kan worden verstaan: het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. In principe kan hieruit worden afgeleid dat de gegevens van een vermeende winkeldief wel mogen worden verwerkt, alleen is het de vraag of ditzelfde geldt voor minderjarigen, gelet op artikel 6 lid 1 sub f AVG. Daarbij rest de vraag of het wenselijk is dat er door een private organisatie persoonsgegevens worden verwerkt.

⁸⁹ Gegevens Effect Beoordeling 2018.

Tot slot is er jurisprudentieonderzoek verricht over de toe- en afwijzing van de SODA-vordering door de rechter. Tijdens deze jurisprudentieanalyse is opgevallen dat wanneer het aankomt op een inhoudelijk behandeling, er in twee van de vier zaken wordt geoordeeld dat de boete niet toewijsbaar is, omdat onvoldoende kan worden onderbouwd dat de kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. In één zaak besteedt het Hof geen aandacht aan de tijdbesteding uit de forfaitaire schadeberekening omdat hierover geen verweer is gevoerd en in een andere zaak wijst de rechter de SODA-vordering toe vanwege de maatschappelijke bijdrage van deze afhandeling. Wanneer het aankomt op een rechtszaak is het vaak van belang dat er argumenten met betrekking tot de tijdsbesteding worden aangevoerd, zodat in ieder geval de hoogte van de vordering betwist kan worden.

Naar aanleiding van de beantwoording van de geformuleerde deelvragen kan worden gesteld dat er een aantal knelpunten verbonden zijn aan de huidige SODA-afhandeling. Het advies aan BRK-Advocaten is daarom om de SODA-vordering niet te betalen en om te wachten tot er een procedure aanhangig wordt gemaakt. In die procedure kunnen een aantal argumenten worden aangevoerd die mogelijk kunnen leiden tot afwijzing dan wel vermindering van de SODA-vordering. De argumenten die aangevoerd kunnen worden tijdens een procedure komen in het volgende hoofdstuk aan bod. Middels deze conclusie is de doelstelling voor BRK-Advocaten behaald en zullen de advocaten van voornoemd kantoor in een procedure kunnen aantonen dat de schadevordering van €181 mogelijk verworpen kan worden.

5. Aanbeveling

Naar aanleiding van het onderzoek is het advies aan BRK-Advocaten om de SODA-boete niet te betalen en te wachten tot SODA een procedure aanhangig maakt. Tijdens die procedure kunnen een aantal argumenten worden aangedragen die mogelijk kunnen leiden tot verwerping dan wel vermindering van de SODA-vordering.

Allereerst kan ten alle tijden tijdens een procedure worden aangevoerd dat er een onjuiste schadebegroting is gemaakt. Er ontstaat een verbintenis tot schadevergoeding wanneer de rechter deze heeft begroot en wanneer de kosten in redelijkheid en daadwerkelijk zijn gemaakt. Ook is het aan de rechter om de gederfde winst te schatten. In verschillende KIFID-zaken is te lezen dat er een beroep wordt gedaan op de schadebegroting die is gemaakt door SODA met betrekking tot fraude bij verzekeraars. In ruim 70% van de zaken wijst het Klachteninstituut de vordering van SODA af, omdat onvoldoende vast is komen te staan dat de kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. Middels verschillende tools, zoals RAPP, kan eveneens voor winkeldiefstal worden aangetoond dat een winkelier en/of de politie minder tijd kwijt is aan het afhandelen van winkeldiefstal dan SODA op dit moment claimt.

Wanneer door SODA wordt aangevoerd dat er sprake is van een overeenkomst, kan BKR-Advocaten tijdens een procedure tevens aanvoeren dat er misbruik is gemaakt van de omstandigheden. Zoals aangegeven in paragraaf 2.3.3 en in bijlage 19 is op veel verschillende websites te lezen dat mensen onwetend zijn over het feit dat zij eveneens strafrechtelijk vervolgd worden naar aanleiding van de gepleegde winkeldiefstal, ook wanneer zij het SODA-formulier wel ondertekenen. Dit kan erop wijzen dat er mogelijk misbruik is gemaakt van de omstandigheden vanwege de afhankelijke positie van de dader, de onervarenheid van de dader, of vanwege een benarde psychische toestand. Wanneer voldoende kan worden onderbouwd dat één van voornoemde situaties van toepassing is, is er sprake van een bijzondere omstandigheid wat een geslaagd beroep op misbruik van omstandigheden oplevert. Tevens kan er betwist worden of er sprake is van een overeenkomst, aangezien het een verbintenis tot schadevergoeding betreft. Dit houdt niet in dat er ook een overeenkomst bestaat tussen partijen.

Een ander advies aan BRK-Advocaten, is om tijdens een procedure aan te voeren dat de daad niet aan de dader kan worden toegerekend omdat opzet mogelijk ontbreekt vanwege een schulditsluitings- of rechtvaardigingsgrond. Er zijn ook andere factoren die de ontoerekenbaarheid van de daad typeren, zoals al dan niet verstrekte informatie voorafgaande aan het tot stand komen van een rechtshandeling, de machtsverhouding tussen betrokken partijen en een geestelijke gestoordheid zoals dronkenschap, hevige opwinding of andere gevallen waarin de handelende persoon niet over een normale wil beschikt en zich geen rekenschap kan geven van wat hij doet of van de strekking van zijn handeling.

Aangezien er een maatschappelijke behoefte is aan het aanpakken van winkeldieven en om gedupeerde winkeliers te compenseren voor de geleden schade, dient er een systeem te komen die beide behoeftes kan vervullen. Een voorbeeld van zo'n systeem is een onmiddellijke minnelijke schikking (OMS) bij het snelrecht. De dader betaalt dan meteen een boete en een schadevergoeding voor de geleden schade. In ruil daarvoor vervalt de strafvordering, waardoor de winkeldief geen strafblad krijgt. Wellicht is dit hetgeen Van Os beoogde met de SODA-aanpak, aangezien hij tijdens het interview heeft aangegeven dat er sprake is van een soort overeenkomst: "De dader betaalt de geleden schade van €181 en wij doen verder geen aangifte van winkeldiefstal." Middels zo'n minnelijke schikking worden gedupeerde winkeliers gecompenseerd voor de door hun geleden schade en zijn politie en justitie minder tijd kwijt aan de afhandeling van winkeldiefstal door *first offenders*. De vraag is alleen of deze bevoegdheid volledig in handen mag zijn van private organisaties zonder tussenkomst van een overheidsinstantie.

Daarnaast dient aangekaart te worden dat er meerdere instanties zijn die nagenoeg dezelfde aanpak hanteren als SODA, zoals Overlastregistratie Nederland BV en Detailhandel Nederland. Voor hen die inderdaad dezelfde aanpak hanteren zijn de resultaten uit dit verantwoordingsverslag eveneens van toepassing, aangezien dezelfde forfaitaire schadevordering van €181 wordt gevorderd.

Tot slot is het aan te bevelen om aandacht te vragen voor de discutabele handelswijze van deze organisaties, middels een brief aan de Minister van Veiligheid en Justitie en eventueel andere autoriteiten. De conceptversie van deze brief is als aparte bijlagen opgenomen. In deze brief zal aandacht worden besteed aan de huidige aanpak, er zal aandacht worden besteed aan het feit dat er op dit moment diverse Apps in ontwikkeling zijn, die het doen van aangifte sneller en efficiënter

maken en er zal aandacht worden besteed aan de verschillende knelpunten die op dit moment verbonden zijn aan de huidige aanpak. Deze knelpunten zorgen op dit moment voor ongewenste neveneffecten waardoor het huidige SODA-systeem niet maatschappelijk wenselijk is.

Bronnenlijst

Handboeken

Bartels & Van Mierlo 2013

S.E. Bartels en A.I.M. van Mierlo, '*359 Ter incasso is geen cessie*', Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV 2013/359, 1 april 2013.

Heerma van Voss 2020

G.J.J Heerma van Voss, '*78 Handelingsbekwame minderjarige*', Asser/Heerma van Voss 7-V 2020/78, 1 september 2020.

Hijma 2019

Jac. Hijma, '*367 Misbruik van omstandigheden*', Asser/Hijma 7-I 2019/367, 1 april 2019.

Loonstra 2018

C.J. Loonstra, *Hoofdlijnen Nederlands recht*, Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Utrecht, 2018.

Sieburgh 2017

C.H. Sieburgh, *40 Vaststelling gederfde winst: steeds waarschijnlijkheidsberekening*, Asser/Sieburgh 6-II 2017/40, 1 oktober 2017.

Sieburgh 2018

C.H. Sieburgh, *261 Misbruik van omstandigheden: beschrijving*, Asser Sieburgh 6-III 2018/261, 2 november 2018.

Verheugt 2015

J.W.P Verheugt, *Inleiding in het Nederlandse recht*, Uitgeverij De Zuidas Amsterdam, 2015.

Vakliteratuur

Adriaanse e.a. 2008

P.C. Adriaanse e.a., '*Het EVRM-kader voor invoering van punitive damages in mededingingszaken Europese toestanden in het schadevergoedingsrecht?*', NTBR 2008, 37, 1 september 2008.

Bolt & Lensing 2001

AT. Bolt en J.A.W. Lensing, *'Privaatrechtelijke boete, Preadvies Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking'*, Deventer: Kluwer 1993, p. 5, 1993.

Boonekamp 2017

R.J.B. Boonekamp, Commentaar op art. 6:162 BW, *'Stelplicht & Bewijslast Onrechtmatige daad'*, 2 oktober 2017.

Groenhart 2021

Groenhart, Commentaar op art. 20 Wpg, *'T&C Privacy- en gegevensbeschermingsrecht, Uitleg'*, 1 oktober 2021.

Jonkers 1992

T. Jonkers, *'4.4.4 Misbruik en de factor nadeel'*, Groene Serie Vermogensrecht, 1992.

Lindenbergh 2021

Lindenbergh, *'Onrechtmatige daad'*, T&C BW, 1 juli 2021.

Schaub 2014

M.Y. Schaub, Wilsgebreken (Mon. BW nr. B3) 2015/2, *'2 Doel en strekking van de wilsgebreken'*, 2 december 2014.

Van Tiggle-van der Velde AV&S 2020/24

N. van Tiggle-van der Velde, *'Verzekeraars "Lik-op-stukbeleid bij fraude" & SODA: verhaal van gemaakte kosten of kosten maken voor verhaal?'*, AV&S 2020/24, 26 augustus 2020.

Wattendorf 2017

H.M. Wattendorf, commentaar op art. 6:217 BW, *'Stelplicht & Bewijslast Aanbod en aanvaarding'*, Deventer: Wolters Kluwer 2017 (online, bijgewerkt 25 november 2017).

Candido e.a. 2017

J. Candido e.a., *'Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtpraktijk'*, Den Haag: Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht 2017.

Officiële publicaties

Brief van de Belgische Senaat van 1 juli 2011, schriftelijke vraag nr. 5-2659.

Kamerstukken II 2005/06, 30 327, nr. 3, p. 77.

Memorie van Antwoord II, Parlementaire Geschiedenis BW Boek 6, p. 339.

Memorie van Antwoord II 1981, p. 213-214.

Wet- en regelgeving

Algemene Verordening Gegevensbescherming

Besluit Politiegegevens

Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek

Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek

Jurisprudentie

Onderzoeksjurisprudentie

Rechtbank Amsterdam 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV3669

Rechtbank Rotterdam 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:8978

Rechtbank Amsterdam 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:4169

Rechtbank Midden-Nederland 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6745

Rechtbank Amsterdam 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:1548

Rechtbank Amsterdam 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:1750

Rechtbank Amsterdam 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:4394

Rechtbank Amsterdam 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:8868

Rechtbank Midden-Nederland 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:3445

Rechtbank Gelderland 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:3712

Rechtbank Gelderland 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:1214

Rechtbank Midden-Nederland 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:3633

Rechtbank Noord-Holland 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:8892

Rechtbank Rotterdam 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:10089

Gerechtshof Leeuwarden 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BO811

Zaaknummer 6078763 AC

Zaaknummer 6078807 AC

Zaaknummer 6081376 CV

Vaste jurisprudentie

Klachteninstituut Financiële Dienstverlening, 18 april 2018, nr. 2018-253

Klachteninstituut Financiële Dienstverlening, 14 maart 2019, nr. 2019-186

Klachteninstituut Financiële Dienstverlening, 28 mei 2019, nr. 2019-373

Klachteninstituut Financiële Dienstverlening, 8 augustus 2019, nr. 2019-575

Elektronische bronnen

www.beveiligingnieuws.nl

Laatst geraadpleegd op 2 december 2021

www.politie.nl

'*Politie en OM spelen capaciteit vrij met nieuwe aanpak winkeldiefstal*', maart 2020.

Laatst geraadpleegd op 7 december 2021

www.slachtofferhulp.nl

Laatst geraadpleegd op 30 november 2021

www.so-da.nl

Laatst geraadpleegd op 27 december 2021

www.so-da.nl/openbaar-vervoer

Laatst geraadpleegd op 24 november 2021

www.winkeldievenbetalen.nl

Laatst geraadpleegd op 28 november 2021

Anders

Gegevens Effect Beoordeling 2018

A.A. van Pel, Gegevens Effect Beoordeling, '*Geautomatiseerde gegevensverstrekking i.h.k.v. civielrechtelijke aansprakelijkstelling bij winkeldiefstal*', 18 juni 2018.

Jaarverslag DAAD 2020

A.H. Westerman, Jaarverslag 2020, '*Stichting directe aansprakelijkstelling aan daders*', juli 2021.

Bijlage 1: Schadeberekening bij winkeldiefstal

Schadeberekening

Handeling	Tijd in minuten	Tarief in euro's	Bedrag in euro's
Observeren, aanspreken en aanhouden van de verdachte	15	87,50	21,88
Ophouden van de verdachte en alarmeren van de politie	30	87,50	43,75
Assisteren bij het ophouden door een winkelmedewerker	30	56,50	28,25
Overdragen van de verdachte aan de politie	15	87,50	21,88
Diverse communicatie en administratie	15	87,50	21,88
Administratie, afhandeling en verhaal van de schade	30	87,50	43,75
Subtotaal			181,38
Afronden			181,-

Bijlage 2: Aanmeldingsformulier

Lastgeving i.v.m. winkeldiefstal/ huisvredebreuk

Door ondertekening van dit formulier meld ik mij aan voor deelname aan de Aanpak Winkeldieven Betalen.

Ik geef SODA de opdracht namens mij als benadeelde van winkeldiefstal schade te verhalen op de veroorzaker.

Na ondertekening retour zenden aan SODA via email naar info@so-da.nl of naar Postbus 2755, 3800GJ Amersfoort.

bedrijfsnaam	winkelnummer		deelnemersnummer	
vestiging straatnaam	nummer	toev.	postcode	plaatsnaam
postadres straatnaam	nummer	toev.	postcode	plaatsnaam
factuuradres_straatnaam	nummer	toev.	postcode	plaatsnaam
contactpersoon naam	telefoonnummer vast		telefoonnummer mobiel	
IBAN nummer	e-mailadres contactpersoon			

- ☒ Ik geef SODA opdracht om overeenkomstig de voorwaarden van lastgeving zoals aan ommezijde afgedrukt, de vordering(en) als gevolg van oponthoud en overlast door de aanhouding van verdachte(n), in mijn belang, geheel naar inzicht van SODA te incasseren.
- ☐ *Ik geef opdracht aan SODA om de verdachte(n) zoals boven bedoeld, in alle gevallen een standaard winkelverbod uit mijn naam toe te zenden. Ik ga akkoord met een maximale verbodsduur van 12 maanden na delictdatum. Voor minderjarigen vanaf 14 jaar een verbodsduur van maximaal 6 maanden na delictdatum. Ik ben mij ervan bewust dat SODA geen bestand van winkelverboden aanlegt of onderhoudt.
- ☐ *Ik wil graag per e-mail op de hoogte gehouden worden van de voortgang van mijn winkeldiefstal-dossiers.

Van SODA ontvang ik separaat de samenwerkingsovereenkomst waarvan de verwerkersovereenkomst (AVG) deel uit maakt.

Plaats:

Handtekening:

Datum:

* Aanvinken indien van toepassing.

POSTBUS 2755 . 3800 GJ AMERSFOORT INFO@WINKELDIEVENBETALEN.NL 088 3223 123

IBAN NL33INGB0004872803 . BIC INGBNL2A . KVK 34241323 WWW.WINKELDIEVENBETALEN.NL

Bijlage 3: Landelijk aangifteformulier winkeldiefstal

SGWC 03.059

LANDELIJK AANGIFTEFORMULIER WINKELDIEFSTAL

ONDERNEMING : _____

PLAATS : _____

VESTIGINGSPLAATS : _____

1 AANGEVER	1^e Ondergetekende, Naam, Voornamen, Leeftijd, Functie: Adres, postcode, woonplaats: doet hierbij aangifte.
2 ☐ Omschrijving van het geconstateerde in eigen bewoor- dingen	Op _____ dag, _____ 20..... , te omstreeks _____ uur, heeft 1^e/2^e/3^e *) ondergetekende gezien dat:
3 ☐	Hij zag dat deze persoon, respectievelijk personen, zonder het goed resp. de goederen te hebben betaald, de zaak verliet(en)
4	Hij zag dat deze persoon, resp. personen, zonder het goed resp. de goederen te hebben betaald, de kassa('s) passeerde(n) en zich begaf resp. begaven in de richting van de uitgang.
5 ☐	Op _____ dag, _____ 20..... , te omstreeks _____ uur, heeft 1^e/2^e/3^e *) ondergetekende bemerkt dat de elektronische diefstalbeveiliging, waarmee het pand waarin de onderneming haar bedrijf uitoefent is uitgerust, in werking trad bij het passeren van het beveiligingssysteem door de onder 10 genoemde persoon respectievelijk personen.
6 ☐	Nadat 1 ^e /2 ^e /3 ^e *) ondergetekende deze persoon, resp. personen heeft aangesproken met bekendmaking van zijn functie:
7	Is resp. zijn deze op verzoek vrijwillig meegegaan naar een onderzoekruimte in dit pand
8	Is resp. zijn deze aangehouden en overgebracht naar een onderzoekruimte in dit pand roor:
(naam van degene die aangehouden heeft en tijdstip van aanhouding)	

*) doorhalen wat niet van toepassing is

1

☐ aankruisen indien van toepassing

9 ☐	Met toestemming van de onder 10 genoemde persoon resp. personen is onderzocht. Daarbij is het volgende goed, respectievelijk zijn de volgende goederen van genoemde onderneming aangetroffen: Totale verkoopwaarde: € Tevens is het volgend goed, respectievelijk zijn de volgende goederen, niet zijnde van genoemde onderneming aangetroffen:	
10 ☐ NAAM : VOORNAMEN : GEB. DD/TE : ADRES : PC/WOONPLAATS :	Deze persoon gaf, respectievelijk personen gaven op te zijn: 1.	2.
11 ☐	Het goed resp. de goederen van genoemde onderneming zijn met toestemming teruggenomen. Na teruggave van de goederen is er wel / geen *) schade. Het schadebedrag is groot: € In geval van schade: Aangever wenst zich wel / niet *) te stellen als benadeelde als deze zaak ter terechtzitting wordt behandeld.	
12 ☐	Genoemde persoon, respectievelijk personen, alsmede het goed, respectievelijk de goederen, niet zijnde van genoemde onderneming *), is respectievelijk zijn aan u overgedragen.	

*) doorhalen wat niet van toepassing is

2

☐ aankruisen indien van toepassing

3

63

Bijlage 4: Landelijk aangifteformulier voor winkeliers

Landelijk aangifteformulier voor winkeliers

Dit formulier is bestemd voor het doen van aangifte van winkeldiefstal waarbij de winkeldief op heterdaad is aangehouden.

Heeft er winkeldiefstal plaatsgevonden en is een onbekende dader gevlucht? Doe aangifte op www.politie.nl

Heeft er winkeldiefstal plaatsgevonden en weet u wie de ontkomen dader is? Bel 0900-8844 en maak een afspraak voor het doen van aangifte.

In dit formulier worden in verband met de AVG geen gegevens genoteerd van de winkeldief. De gegevens van de winkeldief worden vastgesteld door de politie. SODA ontvangt deze gegevens automatisch van de politie via een beveiligde verbinding.

☐ Indien voor een regel dit vakje is aangevinkt, is deze zin van toepassing in de aangifte

Instructie:

Vul dit formulier zo volledig mogelijk in, in afwachting van de politie.

Maak een kopie van dit formulier, na ondertekening door de politie, voor uw eigen administratie

Deze aangifte wordt ingevuld op: datum _____ om _____ uur

GEGEVENS VAN DE WINKEL (benadeelde)

Bedrijfsnaam _____

Straat _____ nummer _____

Postcode _____ te _____

Telefoonnummer _____ e-mailadres _____

GEGEVENS VAN DE AANGEVER

Achternaam/Meisjesnaam _____

Voornamen voluit _____

Geboren _____ te _____ M/V

Functie _____

AANVINKEN WAT VAN TOEPASSING IS

- ☐ Domicilie kiezende op het adres van de winkel
(het adres van de winkel wordt dan vermeld op de aangifte)
- ☐ Ik ben bevoegd namens de benadeelde aangifte te doen
- ☐ Niemand had toestemming of het recht een goed weg te nemen en dit toe te eigenen
- ☐ Benadeelde stelt de winkeldief aansprakelijk voor indirecte schade welke door SODA forfaitair is vastgesteld op €181,-, te verhogen met eventuele directe schade
- ☐ Ik wens de schade te voegen in het strafproces en de schade te verhalen op de dader

VERKLARING AANGEVER

Op datum _____ om _____ uur zag ik

☐ via het camerasysteem in het pand ☐ in persoon

het volgende:

Ik zag dat: _____

Tijdens de winkeldiefstal was sprake van de volgende bijzonderheden:

- ☐ Het alarmpoortje ging af
- ☐ Er werd door de winkeldief gebruik gemaakt van een geprepareerde tas
- ☐ De diefstal vond plaats door meerdere personen; aantal: _____
- ☐ Ik zag dat de winkeldief de winkel verliet zonder dit/deze product(en) af te rekenen.

Ik zag dat de winkeldief voldeed aan het volgende signalement:

Man/Vrouw

Postuur: Slank / normaal/ stevig / dik

Lengte: _____

Huidskleur: blank / licht getint / donker getint

Haardracht: _____

Haarkleur: blond / donker blond / bruin / zwart / grijs

Omschrijving kleding: _____

GEGEVENS GETUIGE

Achternaam/Meisjesnaam

Voornamen voluit

Geboren _____ te _____ M/v

Functie

- ☐ Domicilie kiezende op het adres van de winkel (het adres van de winkel wordt dan vermeld op de aangifte)

VERKLARING GETUIGE

Op datum _____ om _____ uur zag ik _____

- ☐
- via het camerasysteem in het pand
- ☐
- in persoon

het volgende:

Ik zag dat:

Tijdens de winkeldiefstal was sprake van de volgende bijzonderheden:

- ☐ Het alarmpoortje ging af
- ☐ Er werd door de winkeldief gebruik gemaakt van een geprepareerde tas
- ☐ De diefstal vond plaats door meerdere personen; aantal: _____
- ☐ Ik zag dat de winkeldief de winkel verliet zonder dit/deze product(en) af te rekenen.

Handtekening getuige

Plaats	Datum
--------	-------

WEGGENOMEN GOEDEREN

De weggenomen goederen hebben een totale verkoopwaarde van € _____ inclusief BTW

- ☐ Kassabon is bijgevoegd ☐ Omschrijving weggenomen goederen

- ☐ De weggenomen goederen zijn met toestemming van de winkeldief achtergebleven in de winkel
☐ Er is directe schade. Goederen zijn door de diefstal niet meer verkoopbaar of andere zaken zijn beschadigd.

Omschrijving eventuele directe schade (onverkoopbare of vernielde producten of goederen)

AANSPREKEN/AANHOUDEN

De winkeldief is op: datum _____ om _____ uur door

- ☐ Aangever ☐ Getuige ☐ Beveiligers
- ☐ Aangehouden
☐ Aangesproken; de winkeldief ging vrijwillig mee naar een ruimte in afwachting van de politie

CAMERABEELDEN

- ☐ Van de diefstal zijn camerabeelden beschikbaar
☐ Camera beelden zijn eigendom van benadeelde (deze kunnen direct worden verstrekt aan politie)
☐ Beschikbare beelden zijn eigendom van ander bedrijf/persoon: _____
☐ Camerabeelden zijn meegegeven

ONDERTEKENING

Handtekening aangever

Plaats _____ Datum _____

POLITIE

Ik, (naam en voorletters) _____ rang _____

Van Politie Eenheid _____ heb deze aangifte gecontroleerd en de verdachte overgenomen van aangever.

Handtekening verbalisant _____

Ambtseed/ambtsbelofte _____

Plaats _____ Datum _____ Tijd _____

AFSLUITEN FORMULIER

Sla dit formulier op in uw administratie.

SODA ontvangt binnen een week van de politie de gegevens van de winkeldief via een beveiligde verbinding. Hierna zal SODA de indirecte en eventuele directe schade verhalen op de winkeldief. Na ontvangst van de schadevergoeding zal SODA de schadevergoeding overmaken aan de winkelier.

HERVATTEN WERKZAAMHEDEN

Ik heb deze aangifte op datum _____ om _____ uur opgeslagen in de administratie waarna mijn reguliere werkzaamheden zijn hervat.

Bijlage 5: Kennisgeving

Ticketnummer _____

Gemeente: _____

Bedrijfnaam benadeelde: _____

Proces-verbaalnummer: _____

Kennisgeving van Directe Aansprakelijkstelling

dag maand jaar tijdstip personen

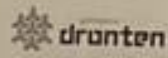
Op datum en tijdstip, zoals boven aangegeven, is nadeel ontstaan ten gevolge van oponthoud, overlast en eventueel directe schade, veroorzaakt door kennelijke digital waarvoor u werd aangehouden.

De benadeelde stelt u voor deze schade aansprakelijk en zal voor de inning van het schadebedrag de vordering overdragen aan de ServiceOrganisatie Directe Aansprakelijkstelling (SODA). Van SODA ontvangt u binnenkort de aansprakelijkstelling voorzien van de schadeberekening en de betaal instructies.

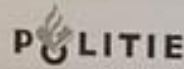
Directe schadebedrag (inclusief BTW)	€ _____
Indirecte schade voor oponthoud en overlast	€ 181,-
Totaalbedrag	€ _____

Dere kennisgeving van directe aansprakelijkstelling is gebaseerd op de constatering van de onrechtmatige daad (BW:6:162). Betaling van de schadevergoeding staat los van het eventueel strafrechtelijk vervolg in deze zaak.

Datum _____ Plaats _____ Handtekening _____

RPC Midden-Nederland
Regionale Politie Commando's Midden-Nederland
Commando's: Wageningen, Utrecht, Noord-Brabant

SODA Postbus 2205, 3800 GJ Amersfoort Tel: 033 1211211 Mob: 06-474-0141 E-mail: info@daad.nl Web: www.daad.nl

Overeenkomst van lastgeving (cessie ter incasso)

- 1.1 Met het inzenden door de deelnemer van de Kennijvering van Directe Aansprakelijkstelling geeft de deelnemer aan SODA de last (opdracht) de in het formulier omschreven vordering in het belang van de deelnemer geheel naar eigen inzicht van SODA bij de schuldenaar te incasseren, waarbij SODA in eigen naam namens de deelnemer rechtshandelingen zal mogen verrichten, almede de daarmee samenhangende rechten zal mogen effectueren, en in dit kader onder meer:
- het recht polijsgewens omzet de gegevens van de debiteur op te vragen dan wel te ontvangen;
 - betalingen te doen en te ontvangen, daarvoor te kwiteren of de ontvangst te weigeren;
 - te onderhandelen en mee te werken aan al of niet gestructureerde bemiddelingsoplossingen van derden, dadingen en akkoorden aan te gaan, vaststellingsovereenkomsten, (regeling)overeenkomsten af te sluiten en afstand van rechten te doen;
 - in geval de schuldenaar in staat van faillissement is verklaard of de wettelijke schuldaneringsregeling op de schuldenaar van toepassing is verklaard op te komen bij de verificatie van schuldvorderingen en de draagbaarheid van de vordering te bevestigen en voor of tegen aangeboden akkoorden te stemmen;
 - als procespartij voor de deelnemer in rechte op te treden, in ingestelde rechtvorderingen en gewezen rechterlijke uitspraken te berusten, rechtsmiddelen aan te wenden en ter zake verweer te voeren, vonnissen en arresten, beschikkingen en bevelschriften te verkrijgen en graven daarvan aan te vragen;
 - alle mogelijke beslagen onder een schuldenaar of een derde te doen leggen, dwangsommen te incasseren en meer in het algemeen alle mogelijke en wettelijk geachte conservatoire en executieve maatregelen voor de deelnemer te nemen;
 - en verder al datgene te doen wat SODA in het belang van de deelnemer, gewinst, nuttig of noodzakelijk zal achten en de deelnemer, zelf tegenwoordig zijde, zou kunnen, mogen of moeten doen, alles met de macht van substitutie.
- 1.2 Na goedkeuring en het in behandeling nemen van de aansprakelijkstelling door SODA is de hierboven omschreven last door SODA aanvaard, met waakzaamheid van al hetgeen in de voorwaarden regeling 'Directe Aansprakelijkstelling' verder is opgenomen.
- 1.3 SODA is gerechtigd de last door een door SODA aan te wijzen derde (waaronder begrepen incassobureau, deurwaarderskantoren en advocatenkantoren) uit te doen voeren en met deze een hertoe strekkende overeenkomst van onderlastgeving aan te gaan.
- 1.4 Mocht er in een door SODA in het kader van bovengenoemde last aangehangen gerechtelijke procedure een persoonlijke verschijning van partijen worden bevolen (bijvoorbeeld een comparitie van partijen en/of een getuigenverhoor), dan is de deelnemer verplicht zelf of vertegenwoordigd door een door het bestuur van de deelnemer gevolmachtigde medewerker(s) (met, mede) bij deze zitting aanwezig zijn.
- 1.5 SODA en de deelnemer kunnen de lastgevingsovereenkomst opzeggen onverminderd de mogelijkheden van ontbinding en schadevergoeding voor een partij, die de wet haar in geval van een tekortkoming van de andere partij biedt.
- 1.6 De overeenkomst van lastgeving eindigt op het moment dat:
- deze door SODA of de deelnemer is opgezegd;
 - de vordering is geïncasseerd;
 - SODA aan de deelnemer heeft medegedeeld dat de vordering van de deelnemer naar inzicht van SODA of de door haar ingeschakelde derden:
 - a) niet kan worden geïncasseerd;
 - b) juridisch of wegens gebrek aan (voldoende) bewijsmiddelen niet haalbaar is;
 - c) niet wordt doorgezet uit hoofde van kosten/baten afwegingen;
 - d) niet wordt doorgezet vanwege het ontbreken van voldoende verhaal mogelijkheden bij de schuldenaar.

and van
kenn:georg
v van pol:te
ngen, mag dat?

Bankrekening benadeelde/begunstigde: IBAN.....

Ten name van:

Mobiel telefoonnummer:

Bijlage 6: SODA-folder

SO-DA.NL

U BENT AANGEHOUDEN WAT NU?

IN HET KORT

- De politie onderzoekt de winkeldiefstal
- Justitie bepaalt de straf
- U ontvangt van SODA een aansprakelijkstelling van € 181,-* eventueel vermeerderd met de directe schade

* Ben je jonger dan 18 jaar dan zal de aansprakelijkstelling € 90,50 bedragen, eventueel vermeerderd met de directe schade.

ZOJUIST BENT U AANGESPROKEN DOOR DE WINKELIER. U WORDT VERDACHT VAN WINKELDIEFSTAL. DE WINKELIER HEEFT HIERVOOR DE POLITIE INGESCHAKELD. IN DEZE FLYER LEEST U HOE DIT VERDER ZAL WORDEN AFGEHANDELD.

POLITIE

U bent door de politie aangehouden. De politie zal de winkeldiefstal onderzoeken. Dit houdt in dat u door de politie zult worden verhoord. De politie onderzoekt of er een misdrijf heeft plaatsgevonden. De winkelier heeft verklaard bij de politie waarom hij u van de winkeldiefstal verdenkt.

JUSTITIE

Nadat de politie het onderzoek heeft afgerond zal justitie beslissen over het misdrijf. Justitie kan besluiten dat u wordt bestraft. Een straf kan bestaan uit een geldboete, een taakstraf of een gevangenisstraf. Ook kan justitie de zaak 'seponeren'. Dit houdt in dat er omstandigheden zijn waardoor justitie besluit u niet te bestraffen. Hieraan kunnen voorwaarden worden verbonden.

AANSPRAKELIJKSTELLING

Door de winkeldiefstal heeft de winkelier schade geleden. Deze schade bestaat uit de tijd die de winkelier bezig is met de afhandeling van de winkeldiefstal. Deze tijd kan de winkelier niet aan zijn winkel besteden. Volgens art 162 uit Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek is de dader van een onrechtmatige daad verplicht de schade, die de winkelier dientengevolge lijdt, te vergoeden. Dit bedrag is vastgesteld op € 181,-.

SODA

De winkelier stelt u aansprakelijk voor de geleden indirecte schade à € 181,-. Dit bedrag kan eventueel worden verhoogd als er andere schade is ontstaan. Deze schade kan bijvoorbeeld bestaan uit de door diefstal beschadigde of onverkoopbare producten. De winkelier heeft het incasseren van de schade overgedragen aan Service Organisatie Directe Aansprakelijkstelling (SODA). Binnenkort ontvangt u van de SODA een aansprakelijkstelling met betaalinstructie.

WINKELVERBOD

Omdat u wordt verdacht van een winkeldiefstal, kan de winkelier ervoor kiezen u een winkelverbod op te leggen. Een winkelier mag zelf bepalen wie hij toelaat in de winkel. De komende periode bent u dan niet meer welkom. Komt u tijdens de periode van het winkelverbod toch in de winkel, dan pleegt u een misdrijf.

SAMENWERKING

SODA heeft met de Nationale Politie een afspraak met betrekking tot de persoonsgegevens van winkeldieven. SODA ontvangt daardoor van de politie uw gegevens ten behoeve van de aansprakelijkstelling.

Het is belangrijk te weten dat de aansprakelijkstelling die u ontvangt, losstaat van een eventuele strafrechtelijke afhandeling van justitie.

Bijlage 7: Gegevensleveringsovereenkomst

GEGEVENSLIVERINGSOVEREENKOMST

tussen de Nationale Politie en de ServiceOrganisatie Directe Aansprakelijkstelling (SODA)
t.b.v. de schadeloosstelling van ondernemers die het slachtoffer zijn geworden van winkeldiefstal

De ondergetekenden:

de Nationale Politie, postbus 17107, 2502 CC Den Haag, verder te noemen 'politie', te dezen vertegenwoordigd door mevr. mr. E.G.M. Huyzer, politiechef eenheid Noord-Holland, landelijk portefeuillehouder Ketensamenwerking & Allianties;

en:

de ServiceOrganisatie Directe Aansprakelijkstelling, postbus 2755, 3800 GJ Amersfoort, verder te noemen 'SODA', te dezen vertegenwoordigd door dhr. A.J. van Os, directeur;

komen als volgt overeen:

Artikel 1 Doel van de samenwerking

Het doel van dit samenwerkingsverband is om op proactieve en repressieve wijze winkeldiefstal in Nederland terug te dringen, door middel van:

- het reduceren van het aantal winkeldiefstallen, door middel van preventie;
- het schadeloos stellen van benadeelde ondernemers ~~via het aansprakelijk stellen van de dader(s)~~; Verwijderd: door
- het verhogen van de aangiftebereidheid onder ondernemers;
- het vergroten van de pakkans van winkeldieven.

Artikel 2 Doel van de gegevensleveringsovereenkomst

Het doel van deze overeenkomst is het maken van schriftelijke samenwerkingsafspraken op grond waarvan, in overeenstemming met de geldende wettelijke voorschriften, informatie tussen beide partijen kan worden uitgewisseld.

Artikel 3 Looptijd van de overeenkomst

De samenwerking wordt aangegaan voor een duur van een jaar, ingaande ~~<#datum#>~~, met een stilzwijgende verlenging van telkens een jaar, tenzij een van beide partijen ten minste een maand voor het verstrijken van de looptijd de andere partij schriftelijk meedeelt de samenwerking te willen beëindigen.

Artikel 4 Rol van SODA

- SODA treedt op namens de benadeelde ondernemer en zal vanuit die rol het incassotraject voor haar rekening nemen. SODA wordt daarmee *'partij/verzekeraar die optreedt namens de benadeelde'*. Hiermee wordt voldaan aan art. 4:2, lid 1, onder n, van het Besluit politiegegevens (BPG) en ~~mag~~ er tussen de politie en SODA informatie worden uitgewisseld. Verwijderd: kan
- SODA vervult deze rol door namens de benadeelde ondernemers ~~te zorgen voor het aansprakelijk stellen van de winkeldief~~ en het incasseren van het bedrag waarvoor deze aansprakelijk is gesteld. Verwijderd: door

Artikel 5 Participatie

- De politie:
 - zorgt voor het instrueren van de medewerkers die namens de politie contact zullen onderhouden met SODA;
 - verstrekt en/of bevestigt aan SODA bij de aanhouding van een verdachte van winkeldiefstal, waarbij (namens) de benadeelde zowel aan de verdachte als de politie het vastgesteld formulier 'Kennisgeving van aansprakelijkstelling' overhandigde, de volgende gegevens:
 - ~~de pleegdatum van het delict en~~ het proces-verbaalnummer van de betreffende zaak;
 - ~~het unieke nummer dat als ticketnummer op de kennisgeving van aansprakelijkstelling staat vermeld;~~

- de naam-, adres- en woonplaatsgegevens van de betreffende verdachte(n) en andere informatie die van belang is voor het afhandelen van de betreffende zaak door SODA;
- de wijze van afhandeling van de betreffende zaak door het Openbaar Ministerie (bijvoorbeeld 'vervolgung'; 'ingestuurd naar het ' OM'; 'geseponeerd');
- overige voor de afhandeling van de zaak relevante informatie.

Verwijderd: aanbieder

b. SODA:

1. ontvangt de bovenstaande informatie en houdt deze geheim voor derden;
2. gebruikt deze informatie uitsluitend voor het doel waarvoor deze is verstrekt, zijnde het afhandelen van het dossier en eventuele incasso van schadevergoeding namens de benadeelde;
3. bewaart deze informatie voor een termijn van maximaal 2 jaren na ontvangst;
4. draagt zorg voor een adequate beveiliging van de ontvangen informatie;
5. vernietigt de informatie direct na het verstrijken van de bewaartermijn van 2 jaren;
6. voldoet aan de kwaliteitscriteria die Stichting DAAD stelt aan de uitvoering van dit traject.

Verwijderd: stelt

Artikel 6 Tussentijdse uitbreiding van de activiteiten

Mogelijkheden voor nieuwe projecten/activiteiten binnen de duur van de overeenkomst worden in een overleg tussen beide partijen besproken. Indien voor nieuwe projecten of activiteiten nieuwe afspraken nodig zijn, worden deze op schrift vastgelegd. Nieuwe afspraken mogen niet in strijd zijn met geldende afspraken.

Artikel 7 Tussentijdse beëindiging

- a. Opzegging van deze overeenkomst is niet mogelijk anders dan met instemming van beide partijen, of ten minste een maand voor het verstrijken van de looptijd, zoals vermeld in artikel 3.
- b. Deze overeenkomst eindigt met onmiddellijke ingang ten aanzien van die partij die het vrije beheer over haar middelen verliest.

Artikel 8 Evaluatie

- a. Tenminste eenmaal per jaar worden lopende activiteiten/projecten geëvalueerd en gesignaleerde ontwikkelingen uitgewisseld.
- b. Het evalueren van de samenwerking tussen SODA en de politie zal geschieden door de daarvoor verantwoordelijke medewerker van de politie.

Artikel 9 Slotbepaling

- a. Deze overeenkomst kan slechts worden gewijzigd met instemming van beide partijen.
- b. Beide partijen hebben geen aanspraak op onderlinge verrekening van schulden ontstaan tijdens de uitvoering van werkzaamheden in het kader van deze samenwerking, anders dan bij deze overeenkomst bepaald.
- c. Deze overeenkomst vervangt #####

Verwijderd: worden

Aldus overeengekomen en opgemaakt in tweevoud ondertekend te Haarlem, respectievelijk Amersfoort, op respectievelijk

Namens de Nationale Politie:
de landelijk portefeuillehouder Ketensamenwerking & Allianties

mevr. mr. E.G.M. Huyzer

Namens de ServiceOrganisatie Directe Aansprakelijkstelling:
de directeur

dhr. A.J. van Os

Bijlage 8: SODA-boete

SERVICE ORGANISATIE DIRECTE AANSPRAKELIJKSTELLING		SODA
Ingebrekestelling Schadevergoeding Te betalen schadevergoeding € 90,50 Betaal vóór 15-03-2021		
Aanleiding	Kosten	Gevolg
Reden schadevergoeding Winkeldiefstal Datum aansprakelijkstelling 04-02-2021 Datum ingebrekestelling 25-02-2021 Deelcode datum 30-09-2020 Benadeelde Primark Zaandam	Op rekeningnummer NL33 INGB 0004 8728 03 Op naam van SODA Met betalingskenmerk 0152603 Indirecte schade € 181,00 Directe schade € 0,00	Betaal op tijd V voorkom hoge kosten Bedrag na verhoging € 130,50 Lukt het niet om binnen de termijn te betalen? Neem dan contact op met SODA. Dan zoeken we samen naar een oplossing. Als u contact opneemt houd dan altijd uw betalingskenmerk bij de hand.
Ingebrekestelling Op 04-02-2021 bent u door SODA namens Primark Zaandam aansprakelijk gesteld voor een schade ter hoogte van € 90,50. Deze schade bestaat uit de kosten voor oprethoud en overlast die door de aanhouding voor het bovenstaand delict in de winkel is ontstaan. Inmiddels is er door ons geen (volledige) betaling op deze vordering ontvangen. Wij stellen u hiermee in gebreke en vorderen betaling van € 90,50. Betaling dient binnen 15 dagen na bezorging van deze brief plaats te vinden op rekeningnummer NL33INGB0004872803 ten name van Stichting SODA onder vermelding van het betalingskenmerk 0152603.		
POSTBUS 2755 3800 GJ AMERSFOORT INFO@SODA.NL 088 3223 123 BAN NL33INGB0004872803 BIC INGBNL2A KVK 34241323 SODA.NL 08-07-2020 V2.1		

Bijlage 9: Voorwaarden regeling voor winkeliers

Voorwaarden regeling "Directe Aansprakelijkstelling"

Artikel 1. Algemeen

- 1.1 Deze voorwaarden zijn van toepassing op de regeling 'Directe Aansprakelijkstelling' van de ServiceOrganisatie Directe Aansprakelijkstelling (SODA).
- 1.2 De deelnemer verklaart zich door het inzenden van de aanmelding al dan niet via de website van SODA, akkoord met de inhoud van deze voorwaarden.
- 1.3 SODA heeft het recht de voorwaarden eenzijdig te wijzen. De deelnemer zal tijdig worden geïnformeerd over wijzigingen in de voorwaarden.

Artikel 2. Aanmelding deelnemer

- 2.1 Registratie vindt plaats op vestigingsniveau met een uniek deelnemersnummer.
- 2.2 De deelnemer zal bij het aanmelden de door SODA verzochte gegevens verstrekken.
- 2.3 De deelnemer staat er voor in dat de gegevens bij het aanmelden correct, volledig en actueel zijn. De deelnemer is zelf verantwoordelijk voor het actueel houden van de gegevens.

Artikel 3. Rechten en verplichtingen SODA

- 3.1 SODA zal de regeling "Directe Aansprakelijkstelling" uitvoeren met inachtneming van het bepaalde in deze voorwaarden en de kwaliteitseisen die de stichting DAAD aan de uitvoering stelt.
- 3.2 De deelnemer ontvangt van SODA voorlichtingsmateriaal, waaronder een raamsticker.
- 3.3 De deelnemer ontvangt van SODA - in digitale vorm – de benodigde formulieren en folders.
- 3.4 SODA stelt alles in het werk om namens de deelnemer de vordering bij de dader te incasseren en schakelt indien nodig een gerechtsdeurwaarder in.
- 3.5 SODA vordert voor oponthoud en overlast ten gevolge van een aanhouding bij winkeldiefstal of huisvredebreuk een forfaitair bedrag ad €181,-. Voor minderjarigen ouder dan 14 jaar kan hiervan afgeweken worden door 50% van het vastgestelde bedrag te vorderen. Indien de dader de leeftijd van 14 jaar nog niet heeft bereikt is deze regeling niet toepasbaar.
- 3.6 SODA houdt een bedrag ad €48,- incl. BTW in op elke geslaagde incasso voor de administratieve afhandeling. Indien uiteindelijk het gehele schadebedrag niet wordt geïncasseerd houdt SODA eerst het boven bedoelde bedrag in. SODA houdt voor het verhalen van de eventuele directe schade, een bedrag, gelijk aan 15% van de directe schade.

- 3.7 SODA bepaalt of een vordering al dan niet wordt beëindigd. Indien het schadebedrag niet geïnd kan worden zijn SODA en de deelnemer in dat geval niets aan elkaar verschuldigd.
- 3.8 Wanneer SODA bewijs ontvangt dat een zaak is geseponneerd, de dader/verdachte is vrijgesproken, bij een delict gepleegd in vereniging een ander uit die vereniging het totaalbedrag van de vordering geheel heeft voldaan, zal SODA de betreffende vordering intrekken. Indien de debiteur inmiddels de vordering had voldaan zal SODA het betaalde bedrag terugstorten. Indien SODA inmiddels de deelnemer had uitbetaald, zal dit bedrag van de deelnemer worden teruggevorderd.
- 3.9 Correspondentie over deze regeling gebeurt zover mogelijk via e-mail of de site. SODA stuurt per e-mail een ontvangstbevestiging van de aanmelding naar de deelnemer.
- 3.10 SODA betaalt minimaal maandelijks de ontvangen gelden aan de rechthebbende deelnemers uit. Van de uitbetaling ontvangt de deelnemer per e-mail of post een aankondiging. Deze aankondiging vermeldt het totaalbedrag van de vordering, het ontvangen bedrag en het bedrag dat na inhouding van de kosten voor administratieve afhandeling wordt overgemaakt. Al deze bedragen zijn inclusief 21% BTW. Tevens staat het bankrekeningnummer waarop de betaling plaatsvindt en het betreffende zaaknummer van de vordering aangegeven.

Artikel 4. Rechten en verplichtingen deelnemer

- 4.1 De deelnemer is bedrijfsmatig actief.
- 4.2 Voor een schadevordering van de (in)directe schade sluiten de deelnemer en SODA een lastgevingsovereenkomst (cessie ter incasso)
- 4.3 De deelnemer draagt de inning van het schadebedrag bestaande uit de indirecte - en indien van toepassing de directe schade over aan SODA en is verantwoordelijk voor het op juiste en volledige wijze doorgeven van de benodigde gegevens binnen 30 dagen na de delict datum.
- 4.4 De deelnemer maakt gebruik van het voorlichtingsmateriaal van SODA om deelname aan de regeling kenbaar te maken aan klanten.
- 4.5 De deelnemer maakt op integere manier gebruik van de regeling. Wanneer blijkt dat dit niet het geval is, zullen bij eventuele juridische procedures alle betreffende kosten voor rekening komen van de deelnemer.

Artikel 5. Privacy

- 5.1 SODA zal de gegevens van de deelnemer en de dader uitsluitend gebruiken voor de verwerkingen afhandeling van de vorderingen.
- 5.2 SODA verwerkt de gegevens van de deelnemer en de dader in een beveiligde omgeving en heeft procedures geïmplementeerd om ervoor te zorgen dat de gegevens alleen beschikbaar worden gesteld aan personeelsleden die bij de uitvoering van de regeling zijn betrokken.

Artikel 6. Beëindiging gebruik

- 6.1 SODA behoudt zich het recht voor om de deelnemer uit te sluiten van deze regeling in het geval de deelnemer in strijd handelt met de bepalingen in deze voorwaarden.
- 6.2 Na beëindiging van deelname aan de regeling verwijdert de deelnemer terstond alle voor de klanten zichtbare aankondigingen van de regeling (stickers) uit de winkel.

Artikel 7. Toepasselijk recht en geschillen

- 7.1 Op deze voorwaarden is Nederlands recht van toepassing.
- 7.2 Bij geschillen over de uitvoering en toepassing van deze regeling zullen partijen in eerste instantie het geschil voorleggen aan Stichting DAAD die als klachtencommissie voor de uitvoering van deze regeling optreedt. Partijen zullen pas een beroep op de rechter doen nadat zij zich tot het uiterste hebben ingespannen een geschil in onderling overleg te beslechten.

Bijlage 10: Vragenlijst interview SODA

Onderdeel 1: algemeen

- Wat doet organisatie SODA?
- Wat is uw functie binnen de organisatie?
- Werkt SODA samen met andere partners?
- Zo ja, met welke partner(s)?
- Wat doen zij (anders dan SODA)?
- Wie zijn de deelnemers/klanten?
- Hoe verloopt die samenwerking?

Onderdeel 2: de “boete”

- Wanneer verhaalt u de schade op de dader?
- Hoe zorgt u ervoor dat de schade op de juiste persoon/dader wordt verhaald?
- Hoe komt u aan de persoonsgegevens, gelet op de strenge richtlijnen die de AVG stelt?
- Waar is het schadebedrag op gebaseerd?
- Welke wettelijke grondslag wordt gebruikt voor het verhalen van de schade op de dader?
- Waarom deze grondslag?
- Ik heb op uw website gelezen dat het schadebedrag soms wordt gehalveerd, in welke gevallen is dat inderdaad het geval?
- Trekt SODA een grens voor wat betreft het bedrag van een voorwerp?
- (N.a.v. antwoord op bovenstaande) waarom trekt u daar de grens (niet)?

Onderdeel 3: gerechtelijke stappen

- Wanneer iemand de opgelegde “boete” niet betaald, wat doet uw organisatie dan?
- En wanneer er na diverse aanmaningen nog niet wordt betaald?
- Wat is de wettelijke basis voor de aanmaningen?
- Wie maakt de keuze om aanmaningen te versturen voor het verhalen van de geleden schade?
- Wanneer besluit SODA om naar de rechter te stappen?
- Is dat een standaardprocedure of worden er uitzonderingen gemaakt?
- In hoeverre heeft de winkelier invloed op de procedure bij de rechter?

Bijlage 11: Transcriptie interview SODA

Het interview is gevoerd met Arie-Jan van Os, directeur en oprichter van SODA en met Lourens 't Hart, procesmanager van SODA. Het interview heeft in totaal 58:37 minuten geduurd.

Sophie: "Goedemiddag, hartelijk dank dat u de tijd heeft genomen om met mij in gesprek te gaan.

Ik ben Sophie Pach. Ik ben vierdejaars HBO-Rechten student aan de Hogeschool Leiden en ik wil mijn scriptie gaan schrijven over de onrechtmatige daad met een vertakking naar winkeldiefstal."

Arie-Jan: "Wat onwijs leuk dat je daar iets over wil gaan schrijven. Wij zijn dolgelukkig dat iemand hier onderzoek naar wil doen, want hier is nog zoveel niet over bekend. Winkeldiefstal is namelijk het meest voorkomende delict. En waarom vind je winkeldiefstal interessant?"

Sophie: "Ik hoor van heel veel mensen uit mijn omgeving dat zij ooit wel eens iets hebben gestolen in een winkel en het lijkt mij interessant om daar verder onderzoek naar te doen.

Aangezien uw organisatie zich onder andere bezighoudt met het aanpakken van winkeldiefstal dacht ik dat het een goed idee was om met u daarover in gesprek te gaan. Het doel van dit gesprek is dan ook om voor mijn onderzoek meer informatie te vergaren over de aanpak van SODA bij mensen die onrechtmatig handelen door winkeldiefstal te plegen. Ik heb u op voorhand mijn vragenlijst gestuurd en deze vragen zou ik straks graag even met u willen doorlopen.

Zou u eerst iets over uzelf en de organisatie kunnen vertellen?"

Arie-Jan: "Wij zijn hier nu anderhalf jaar gevestigd, dus tijdens corona gingen wij hier naartoe. Wij hebben dit kantoor dus officieel niet kunnen openen. Ik ben de grondlegger van dit bedrijf. Ik merkte dat er bij winkeldiefstal dat de ondernemers geen aangifte deden omdat zij zeiden van ja ik heb er geen belang bij want als ik aangifte heb gedaan dan staat de dader tien minuten later toch weer in de winkel. De winkelier was in de veronderstelling dat de politie niet alleen het onderzoek deed maar ook direct straffen uitdeelde. Daarom dacht ik eigenlijk zou zo'n ondernemer een belang moeten hebben om aangifte te doen. Toen dacht ik het civiel recht biedt die mogelijkheid."

*Lourens 't Hart komt binnen dus zeg ik: "Het gesprek wordt opgenomen als u daar akkoord mee bent", (was vooraf al afgestemd met Arie-Jan van Os).

Lourens: "Ja, geen probleem."

Arie-Jan: "Het civiel recht biedt dus die mogelijkheid. De dader van een onrechtmatige daad is verplicht de schade te vergoeden. De dader die verwijtbaar en vermijdbaar handelt dan moet je de schade die ten gevolge vergoeden, maar wel ook eventuele vaststellings- en onderzoekskosten noemen maar op. Dat blijkt allemaal uit dat artikel in het burgerlijk wetboek.

Dus toen hebben wij gezegd dat winkeldiefstal niet alleen betekent dat er gestolen is, maar je bent er als winkelier ook druk mee. Je moet hem aanspreken, ophouden, overdragen, administratie doen, aangifte doen enzovoort. Toen hebben wij gezegd van nouja als wij dat nou eens kwantificeren dus we binden daar een prijs aan. Dus we hebben de kamer van koophandel uitgenodigd, de politie uitgenodigd, ondernemers uitgenodigd en met elkaar zijn we dus gaan rekenen en zijn we gaan kijken wat alles kost. Zo konden we destijds vaststellen dat winkeldiefstal de ondernemer gemiddeld minimaal 151 euro kost. Inmiddels is dat verhoogd naar 181 euro vanwege de Btw-verhoging en verhoging door loonkosten. Toen zijn wij dit gaan uitproberen in het winkelcentrum in Osdorp, want als er ergens veel gestolen wordt, dan is dat in het winkelcentrum in Osdorp. Na een halfjaar bleek dat wij een daling hadden van het aantal aangiftes bij de politie van 40%."

Sophie: "Is dat gekomen doordat uw organisatie is begonnen met het aanpakken van winkeldiefstal?"

Arie-Jan: "Ja. Dus dat was zo succesvol dat het ministerie heeft gezegd dat zij er wat metingen op los wilde laten. Er is een onderzoeksbureau, je zal het ongetwijfeld kennen, het WODC. Zij hadden dus gezegd, laten we dat nou meten in Amsterdam wat dat betekent. Nou, daar hadden we een daling van 40% en geen verplaatsingseffect. Ook hebben wij kunnen meten dat 95% van die winkeldieven in een straal van vijf kilometer van je winkel wonen. Die aanpak werd dus steeds verder ingevoerd in Nederland en uiteindelijk was het zo dat ook andere bedrijven hadden gezegd als het in de detailhandel zo'n succes is, zou het dan niet ook iets voor ons kunnen betekenen. En zo zijn wij inmiddels aan de gang bij benzinestations

voor tanken zonder betalen maar ook verzekeringsfraude. Ook die groep valt onder deze methode, deze aanpak. Op het moment dat fraude geconstateerd is, berekenen wij ook aan de fraudeer de kosten voor het onderzoek. Maar we behandelen ook andere grote delicten zoals geweld en agressie in het openbaar vervoer en nu de jongste dat is internetfraude. Bijvoorbeeld mensen die iets kopen op Marktplaats en het nooit geleverd krijgen. En zo zie je dat 70% wel dat schadebedrag betaald, zelfs de anonieme internetfraudeurs.”

Sophie: “Gebruikt u voor al de gebieden die u zojuist noemde, de grondslag onrechtmatige daad?”

Arie-Jan: “Ja, altijd onrechtmatige daad dus altijd boek 6 artikel 162. Wij verhalen dus schade op de dader op grond van de onrechtmatige daad.

Wanneer je aan een slachtoffer vraagt wat beoog je nu eigenlijk, want aangifte doen is een verzoek tot strafvervolgning, dan zegt hij ik wil in ieder geval mijn schade vergoed krijgen. Niet dat hij de gevangenis ingaat en een boete enzovoort, dat is niet in eerste instantie zijn belang. Dus het slachtoffer wil de dader daarna schadeloosstellen. Een situatie creëren alsof het incident niet gebeurd was en dat doe je met schadevergoeding met schadeloosstelling. Nou en dat is precies wat wij doe. Er is dus een dader die een onrechtmatige daad pleegt en daar ontstaat schade door en dan alle schade, de directe en indirecte schade, verhalen wij op de dader. En alle kosten die daarbij komen die is de dader ook verplicht om te vergoeden. En de schade die wordt betaald dat is eigenlijk de inkomst van dit bedrijf.”

Sophie: “Rekent u een percentage van die schadevordering?”

Arie-Jan: “Ja, en dan de ontwikkeling van nieuwe producten dat wordt daarmee gefinancierd. We hebben een aantal dossiers waarin we in alle gevallen zeggen je betaalt iets meer, stoppen we die centen in een soort pot zodat we voor het slachtoffer gratis kunnen procederen. Dus als wij naar de rechter gaan, dan hoeft jij niet te betalen, dat betalen wij uit de pot.

We werken samen met de politie, we werken samen met verzekeraars, we werken samen met Retail-bedrijven en steeds worden wij benaderd om een innovatie te bedenken. En zo zijn wij op dit moment bezig met innovatie op het gebied van de

afhandeling van winkeldiefstal. Hoeveel uur denk je dat de politie bezig is met het afhandelen van een winkeldief?"

Sophie: "Ik denk iets van 30 minuten?"

Arie-Jan: "Dat zou ik ook denken, maar het is totaal 10 uur."

Sophie: "Jeetje 10 uur. Wat doet de politie dan in die 10 uur?"

Arie-Jan: "Ze moeten het een en ander opschrijven, ze moeten bijvoorbeeld als er een jeugdige is dan moet daar een advocaat bij, ook bij een meerderjarige daar moet ook een advocaat bij. De identiteit moet ook vastgesteld worden, er moet van alles gebeuren. Een koppeltje politiemensen is 5 uur van straat. Ze werken met zijn tweeën dus dat kost totaal 10 uur. Een politie-uur is als je het allemaal omrekent met overheidskosten en apparaatskosten 200 euro de samenleving. Dus dat betekent dat we 2000 euro uitgeven voor die gestolen "croissant". Dus toen zei de politie dat zij niet zo door kunnen gaan doordat ze maar beperkte capaciteiten hebben.

Als je dus bedenkt dat het de politie 10 uur kost en dat het de samenleving veel geld kost, en dat wij precies datgene doen dat jij niet met je aangifte beoogt, namelijk strafvervolgning, je wil eigenlijk alleen maar schadevergoeding. Dus toen dachten wij als wij die schadevergoeding nou eerst aanbieden alvorens we een strafrecht-traject zouden overwegen. Dus in die gevallen dat iemand een eerste keer winkeldiefstal pleegt en wij bieden hem aan de schade van de winkelier te vergoeden, die 181 euro, en maken daar een overeenkomst met elkaar van en we zijn het met elkaar eens en jij zegt dat ga ik betalen, dan zeg ik oké als jij die schade betaald ga ik geen aangifte doen. Moet je eens kijken hoeveel politiecapaciteiten dan vrij spelen. Sterker nog dan hebben wij mensen zat om politietaken uit te voeren. Dus als we het met elkaar zo doen dat we in het belang van het slachtoffer de onrechtmatige daad daadwerkelijk zouden verhalen op de dader en het strafrecht-traject even laten voor wat het is, spelen we ontzettend veel politiecapaciteiten vrij."

Sophie: "Begrijp ik het goed dat u dan een soort schikking treft met de dader?"

Arie-Jan: "Zo zou je het kunnen zeggen, of het is gewoon een schadevergoeding. Heb jij een auto?"

Sophie: "Ja."

Arie-Jan: "Als ik daar nou eens voor 181 euro deuken in schop, is het dan een schikking die ik met je tref om te zeggen ik betaal je die 181 euro? Dat is niet echt een schikking, dat is gewoon schadevergoeding. Dat geld ga je nu naar de garage brengen en dan is je deuk uit je auto. Een schadevergoeding is dus eigenlijk het weer terugbrengen in de situatie alsof het niet gebeurd was. En dat is met winkeldiefstal net zo, alleen we bieden hem aan als een soort schikking. Dus als jij mij betaald, dan zal ik die aangifte niet doen. Het is dus eigenlijk echt een overeenkomst: jij geeft iets en ik doe iets."

Sophie: "Dat klinkt inderdaad als tijdbesparend voor de politie. Heeft u een overeenkomst met de politie?"

Arie-Jan: "Nee. We hebben wel een gegevensleveringsafspraken, want hoe hebben wij dit nou geregeld, want als je slachtoffer bent van een misdrijf dan heb jij recht om als je een schadeverhaal hebt om de gegevens van de verdachte te krijgen van de politie. Dat staat in het Besluit Politiegegevens. Wat ik nu bijvoorbeeld aan een winkelier vraag, is geef ons nou opdracht (de lastgeving) dat ik in die gevallen dat jij slachtoffer wordt van een winkeldiefstal, dat ik de gegevens mag opvragen bij de politie op basis van het Besluit Politiegegevens. Ik heb dan het recht op verhaal en dat ik die incasso bij de dader mag gaan uitvoeren. Dat is een lastgeving die wij dan krijgen en op basis van die lastgeving kan ik de politie die informatie bevragen. Wij hebben toen gezegd dat de politie wekelijks van ons de lijst krijgt met gegevens van die winkels die bij ons aangesloten zijn en die lijst houdt de politie dan langs hun computerlijst, met de winkeldiefstallen die u heeft behandeld deze week. Als dat nou in een winkel was die ook bij ons op de lijst zat, dan willen wij graag de gegevens op basis van dat artikel uit het Besluit Politieregels. Dus zo krijgen wij langs beveiligde lijnen automatisch de gegevens van de winkeldieven binnen. En bijvoorbeeld bij tanken zonder te betalen gaan wij eigenlijk nog een stap verder. Dan gaan wij niet alleen de schade verhalen, maar wij doen ook de aangifte voor de tankstation exploitant. Dan krijgen wij hier alle gegevens door van zo'n auto die wegrijdt zonder te tanken, zoals het kenteken en de gegevens die op de kassa staan. Wij zien dus alle gegevens van al die camera's bij elkaar, en daar maken wij dan een proces-verbaal van aangifte van. Dus in dit geval zijn wij aangever voor de tankstation

exploitant. Dat gaan we bij winkeldiefstal ook doen. Dus bij winkeldiefstal straks doet Albert Heijn geen aangifte meer, maar doen wij aangifte. Albert Heijn heeft tegen ons gezegd hier heb je een bijzondere volmacht, dat staat in het wetboek van strafvordering, en daardoor mag jij voor mij aangifte doen. Zo helpen wij hem (de ondernemer) om te zorgen dat hij in dat slachtofferschap zijn kans op verhaal van schade zo optimaal mogelijk maakt.”

Sophie: “Dus wat u zojuist beschrijft dat is de volgende innovatie die u wil gaan doorvoeren op het gebied van winkeldiefstal?”

Arie-Jan: “Ja en eigenlijk is die al zo goed als klaar. Die staat op het punt van introduceren. We starten binnenkort ook in België want daar komt de politie niet meer in actie voor winkeldiefstal, maar daardoor is er wel veel schade. België wil eigenlijk dezelfde aanpak als dat wij hier in Nederland doen.

Wij gaan dan ook van start met een programma om het programma van de politie heen. Ik vertelde je de politie gaat daar nu op een andere manier mee om met winkeldiefstal en die heeft ook gezegd winkeliers je zal zelf de aangifte moeten doen. Hier heb je een app en daar zet je het maar in. In die app daar zit een probleem met de privacywetgeving, daardoor zeggen winkeliers wij gaan niet met die app werken. Wij als winkeliers worden namelijk aangesproken door de autoriteit als wij een fout maken. Wij hebben nu een soort schil gemaakt om dat programma van de politie heen, dat in ieder geval die AVG-lek dicht, maar die ook ervoor zorgt dat voor al die winkeliers die daar gebruik van maken worden wij de aangever. De politie krijgt een hele lijst met gestolen goederen die door ons is gespecificeerd, en als ze het met elkaar eens zijn (winkelier en winkeldief) dan maken wij weer zo’n vaststellingsovereenkomst dus dan gaan wij helemaal geen onderzoek doen of wat dan ook. We maken een vaststellingsovereenkomst en daarmee is het slachtoffer blij en de politie blij en de dader ook, want hij krijgt geen strafblad.”

Sophie: “Oké, dus doordat de schadevordering betaald wordt en de politie geen onderzoek hoeft te doen krijgt de dader ook geen strafblad?”

Arie-Jan: “Precies. Maar dat kan maar 1 keer.”

Sophie: “Waarom maar één keer?”

Arie-Jan: "In Nederland zeggen we één keer en daarna willen we je toch dat de officier van justitie er ook iets van gaat vinden. Als je je strafrechtelijk ontwikkeld dan is toch het OM de aangewezen partij om te zorgen dat daar wat mee gebeurt."

Lourens: "In Nederland kun je het dus of samen eens zijn of we doen toch aangifte, maar de politie controleert of er sprake is van recidive. Er blijft dus altijd registratie bij de politie plaatsvinden, maar zijn partijen het samen eens dan komt er voor de rest geen strafonderzoek. Als het wel een notoire winkeldief te zien, dan moet er natuurlijk aangifte gedaan worden en dan moet er een strafrechtelijke beoordeling komen. Dus die twee uitgangen zijn beschikbaar. In 60% van de gevallen is er geen sprake van recidive en dan heb je die tweede uitgang niet nodig. Zelf als het twee keer een croissantje is van 50 cent is het nog steeds recidive."

Arie-Jan: "Ik wil je even wat vragen. Heb jij een fiets?"

Sophie: "Nee ik heb geen fiets."

Arie-Jan: "Stel je hebt een fiets, hoeveel zou jouw fiets kosten?"

Sophie: "Geen idee, 100 euro denk ik."

Arie-Jan: "En mijn fiets kost 500 euro. En nou is jouw fiets gestolen en mijn fiets is gestolen. Wat is erger?"

Sophie: "Allebei even erg."

Arie-Jan: "Je stelt namelijk de vraag maak je ook een grens voor het schadebedrag. Dus stel het schadebedrag is 10 euro, moeten ze dan toch 181 euro betalen? Daar gaf je zelf eigenlijk net het antwoord al op: ja natuurlijk. Want dit is de schadevergoeding om het goed te maken. Dat is dus los van of je nou een fiets van 100 euro of een fiets van 1000 euro steelt. De schade is hetzelfde. Er is sprake van oponthoud, je moet naar de politie om aangifte te doen enzovoorts. Los daarvan moet hij jou schadeloos stellen door 100 euro te betalen en mij schadeloos stellen door 500 euro te betalen. Dat is de directe schade. Met die indirecte schade blijft het hetzelfde, dus daar trekken we geen grens."

Voor jeugdigen trekken we een grens. Daarvan zou je kunnen zeggen dat de ontwikkeling van het brein nog in volle gang is. Dus schuldbewustzijn en dat soort zaken, dat moet allemaal nog een beetje ontstaan, maar ook de bestedingen die zij doen die moet bij elkaar verdiend worden met folderwijken, oppassen op de kinderen van de burens, tuintje opknappen, noem maar op. Voor hen is 181 euro dus massaal veel meer dan voor een volwassene, dus laten we het voor kinderen tussen de 14 en 18 jaar halveren. Onder de 14 zijn de civielrechtelijk niet direct aansprakelijk, dan zijn het de ouders of verzorgers. Wij denken dat een 18-jarige al wat meer financiële armslag heeft.”

Sophie: “Zijn er nog andere gevallen waarin u kiest om de schadevordering te halveren?”

Arie-Jan: “Nee, maar wij zijn heel sensibel in het uitvoeren van, want de onrechtmatige daad stelt dat het aan iemand gedrag te wijten en te verwijten zijn. Het moet dus vermijdbaar en verwijtbaar gedrag zijn. Je kunt je afvragen of een dementerende bejaarde die een flesje koffiemelk in haar mantelzak steekt, of dat nou verwijtbaar is. Wij hebben hier daarom goed opgeleide helpdesk-medewerkers die die verhalen horen van mensen en wij hebben dan met de winkelier afgesproken dat wij zelfstandig afwegingen maken. Wij willen de dader ook horen en die willen wij ook serieus nemen. Wij gaan niet op de stoel van de rechter zitten, maar binnen dat artikel 6:162 daar staat de verwijtbaarheid en de vermijdbaarheid. Nou die verwijtbaarheid daar willen wij wel iets over meevoelen. We zijn niet van gisteren, maar wij zijn daar wel gevoelig op.”

Sophie: “Hoe reageert de winkelier wanneer u besluit de schadevordering in te trekken?”

Arie-Jan: “Dat hebben we van tevoren afgesproken. Als ik voor jou zou werken dan spreken wij af dat jij mij vrijheid geeft om zelfstandig die afweging te maken. Dan krijgt de winkelier van ons een briefje dat de zaak opgelegd is, of de reden waarom.”

Lourens: “Als wij aangeven dat wij de zaak hebben ingetrokken of opgelegd want dit en dit was het verhaal, er is nog nooit iemand geweest die zegt wacht is even dat doen we niet zomaar want wij hebben er altijd een goed verhaal bij. Ook door dat

soort dingen maken we de winkelier ervan bewust dat het voor kan komen dat een dementerende oudere iets per ongeluk meeneemt.”

Sophie: “Wat doet u wanneer iemand de “boete” niet betaald?”

Arie-Jan: “Schadevergoeding. Jij noemt het boete tussen aanhalingstekens heel terecht, maar het is een schadevergoeding. Dan zijn er een aantal fases om iemand tot betalen aan te zetten. We stellen hem eerst aansprakelijk met een aansprakelijkstelling. Vervolgens constateren we dat de aansprakelijkstelling niet betaald is. In de volgende brief staat dat de dader nu echt moet gaan betalen, anders gaan we naar de rechter toe. Dan krijg je, heel charmant van ons, nog een keer een rappel met een verhoging er al op. Mocht er dan nog niet betaald zijn dan geven wij de zaak uit handen aan een deurwaarder. Die deurwaarder die gaat ze nog 1x een brief schrijven met daarin dat hij een dagvaarding gaat schrijven als er niet betaald wordt. Als ze dan nog niet betalen dan wordt er een dagvaarding opgesteld en gaan we naar de rechter. Daaruit blijkt in de meeste gevallen dat onze vordering wordt toegewezen, ook omdat deze zaken vaak op verstek gaan. Degene die wij gaan dagvaarden komt daar echt niet. Komt hij daar wel dan hebben we hele interessante uitspraken van de rechter, bijvoorbeeld een rechter die zegt wie stelt die bewijst. De vraag aan de rechter is of die 181 euro te bewijzen is, dan gaat hij die rekensom even na en dan zegt de rechter dat de rekensom er billijk uitziet. Hij kan ook zeggen dat hij het om een andere reden billijk dat er een forfaitair bedrag benoemd wordt, want dat geeft rechtszekerheid aan eenieder, te meer daarbij de ingang van wat dubbel aangegeven staat op dit gedrag je deze schade moet betalen. Er is dus jurisprudentie die vaststelt dat die 181 euro rechtszekerheid geeft en daarom dat een forfaitair bedrag, ondanks wie stelt die bewijst, toegekend is. We gaan natuurlijk niet in alle gevallen naar de rechter. Als het een zwerver is, als het iemand is die niet in Nederland woont, als het iemand is waarvan we weten dat er geen geld is, dan heeft het geen zin om naar de rechter te gaan. Dat wil niet zeggen dat we dan de vordering opleggen, we houden de vordering dan actief. Dat betekent niet dat we steeds blijven schrijven, maar het betekent wel dat we elk jaar schrijven. Elk jaar schrijven we en dan attenderen we de dader dat er nog een vordering openstaat en dat zij daar rekening mee moeten houden. Wij weten bijvoorbeeld dat een debiteur die nu bijvoorbeeld een junk is, dat hij plotseling over vier jaar misschien weer geld heeft en dan betaald hij de vordering alsnog. Het is dus niet zo dat, doordat je nu niet in staat zou zijn om te betalen, dat wij de

vordering dan dus niet verder uitwinnen. Wij zullen dan steeds de periodes gebruiken om te zorgen dat we ooit uitwinnen.”

Sophie: “Hoelang mag dat actief blijven?”

Arie-Jan: “In wezen 5 jaar, totdat we de vordering herleven. Dan kunnen we tot 20 jaar door. Maar als wij een executoriale titel hebben, dan kunnen we op basis van die titel al 20 jaar vooruit. Zodra er naar de deurwaarder is gegaan, dan doet hij ook de executie.”

Sophie: “Als ik uw verhaal goed begrijp, is dat dan inderdaad zo dat SODA samenwerkt met een aantal partners?”

Arie-Jan: “Ja, onze partners zijn deurwaarders, advocaten en bedrijven.”

Sophie: “En wat doen zij anders dan SODA zelf?”

Arie-Jan: “In de hele incasso-keten doen zij hun specifieke dingen. Zij schrijven de dagvaarding en advocaten behandelen de wat complexere zaken en zij regisseren de deurwaarder. Wij willen namelijk dat het allemaal goed geregeld wordt en wij hebben daar ook een aantal specialisten op zitten. Wij gebruiken geen incassobureaus.”

Lourens: “Wij zijn ook geen incassobureau. Dat zou wel makkelijk kunnen, want we doen wel incassohandelingen maar wij zijn de specialist op het civiel schadeverhaal. Wij zien onszelf als de mediator tussen het slachtoffer en de dader en op die manier schrijven wij ook onze brieven. Lukt het ons niet, dan gaan we naar de deurwaarder. Die brieven zijn wat strenger en die heeft ook de macht om gerechtelijke stappen te nemen.”

Arie-Jan: “Wij zijn zelf niet vordering gedreven. Wij zijn gedreven door een maatschappelijk probleem waarvan wij vinden dat schadeverhaal een zinnige actie is. Wij proberen dan te kijken of wij voor al die onrechtmatige daden in de samenleving dit instrument kunnen inzetten.

Wij hebben een speciaal accountantskantoor en die kunnen de rekensommen maken. Zij stellen vast wat de toewijsbare schade is voor de onrechtmatige daad. Zij hebben een matrix gemaakt, een tabel gemaakt, waarin de variabele in kan voeren. Alle waardes voeren zij in en dan kom je uit op een bedrag wat het minimaal heeft gekost.

Wij proberen die maatschappelijke onrust met dit hulpmiddel, namelijk civiele aansprakelijkstelling, het hoofd te bieden. Wij hebben dus een iets hoger doel dan een deurwaarder of een incassobureau.

Heb je genoeg informatie zo?"

Sophie: "Ja absoluut, u heeft mij antwoord gegeven op al mijn vragen.

Ik heb nu een beter beeld van wat uw organisatie doet en hiermee kan ik zeker aan de slag.

Allebei hartelijk bedankt voor jullie tijd en alle informatie."

Bijlage 12: Vragenlijst interview politie

- Bent u bekend met SODA?
- Heeft u een (samenwerkings)overeenkomst met hen?
- Hoe verloopt die samenwerking?
- Hoe verloopt de gegevenslevering?
- Op grond waarvan kan er gegevenslevering plaatsvinden?
- Hoe zorgt u ervoor dat dit niet in strijd is met de AVG?
- Hoe verloopt het proces wanneer iemand wordt aangehouden voor winkeldiefstal?
- Hoe veel tijd bent u kwijt aan zo'n aanhouding?
- Wat is de vordering wanneer iemand wordt aangehouden?
- Krijgt de politie ook een deel van die vordering?
- Wanneer gaat de politie over tot verdere strafoplegging?

Bijlage 13: Transcriptie interview politie 1

Om meer duidelijkheid te krijgen over de samenwerkingsovereenkomst waar meneer Van Os in het interview naar verwees, is dit telefonische interview gevoerd met een wijkagente in Rotterdam, Nathalie Prick-van Wely op vrijdag 12 november 2021.

Nathalie: "Met Nathalie."

Sophie: "Goedemorgen, u spreekt met Sophie Pach. Ik heb uw telefoonnummer gekregen van een vriendin van u, Brigitte Roodveldt. Ik doe een onderzoek naar de rechtmatigheid van de SODA-boete voor mijn studie. Ik zit op de Hogeschool in Leiden in mijn vierde jaar van HBO-rechten. Ik had even een paar vraagjes als u daar tijd voor heeft en als u daar iets vanaf weet van de boete van Serviceorganisatie Directe Aansprakelijkstelling. Ik wil het gesprek graag uitschrijven en daarom vraag ik meteen uw toestemming om dit gesprek op te nemen en ik wil ook meteen vragen of u anoniem wil blijven."

Nathalie: "Nee hoor, je mag het gesprek opnemen van mij. Ik wist niet eens dat dat de afkorting daarvan was. Maar het enige wat ik als politieagent natuurlijk mee te maken heb is dat winkels eigenlijk jagen om die SODA-boete te kunnen krijgen."

Sophie: "Heeft u daar zelf ook ervaring mee? Bent u wel eens naar een winkel geweest wanneer iemand is aangehouden voor winkeldiefstal?"

Nathalie: "Jazeker."

Sophie: "Kunt u mij iets vertellen over de afhandeling daarvan?"

Nathalie: "De afhandeling gaat buiten de politie om. Wij krijgen gewoon een winkeldief mee en handelen het strafrechtelijke stuk af, maar wij weten wel dat in het centrum van Rotterdam zijn er bijvoorbeeld supermarkten met beveiligers en de beveiligers krijgen een beloning naar aanleiding van de aantal SODA's die zij voor elkaar krijgen. Dus dan worden de meest belachelijke winkeldieven aangehouden. Mensen die al een hele tijd in de gaten worden gehouden, die voor de kassa al terechtgewezen hadden kunnen worden. Wat ons een hoop werk scheelt qua aanhoudingen en pv's die we moeten opmaken, maar dan heb je het echt over mensen die op leeftijd zijn en een blikje bier van 83 cent meenemen maar dan wel

voor de SODA aangehouden worden, zodat de winkel die SODA krijgt. Wij zitten dan met drie uur werk. Het zorgt er dus voor dat er buitenproportionele aanhoudingen verricht worden.”

Sophie: “En u heeft alsnog die drie uur werk, ook als het via de SODA-manier wordt afgehandeld?”

Nathalie: “Jazeker. Voor ons is die SODA geen afhandeling, voor ons is het een soort van beloning voor de winkelier. Wij hebben daar zelf niks mee te maken als politie-zijnde. Dus wij krijgen de melding dat er een winkeldief aangehouden is, die gaan wij ophalen, die gaan wij dan strafrechtelijk overnemen. Die dief gaat een wacht-cel in, wij gaan het papierwerk in orde maken, dan vervolgens komt er een hulpofficier van justitie die hem voorgeleid en dan wordt er een staf bepaald en dan wordt hij weer heengezonden. Die SODA is dus voor de winkelier, die is niet voor ons. Er zit verder ook geen afhandeling voor ons aan vast.”

Sophie: “Hoe gaat die strafrechtelijke afhandeling via de politie?”

Nathalie: “Die dief komt bij ons op een ZSM-afdeling, een rechercheafdeling met zaken waarvan iemand aangehouden is wat binnen zes uur afgehandeld moet worden, dan wordt het papierwerk in orde gemaakt, dat wordt naar het OM gestuurd en dat wordt er vaak bepaald of iemand later op zitting moet verschijnen.”

Sophie: “Komt dat nog boven op de SODA-boete die de winkeldief krijgt?”

Nathalie: “Ja, die krijgt hij sowieso standaard. Dat is die 181 euro. De SODA wordt namelijk opgelegd door de winkel en daar hebben wij dan verder geen bemoeienis mee.”

Sophie: “Waar ik even op terug wilde komen: u gaaf aan dat u geen overeenkomst heeft met SODA. Wat ik mij afvroeg, ik heb op internet voorbij zien komen dat de politie een gegevensleveringsovereenkomst heeft met SODA, klopt dat?”

Nathalie: “Over welke gegevens heb jij het?”

Sophie: "Over de NAW-gegevens van de winkeldief. Ik heb een interview gehouden met Arie-Jan van Os, dat is de directeur en oprichter van SODA, en hij vertelde dat SODA een gegevensleveringsovereenkomst heeft met de politie. Wij laten hun de gegevens zien van degene die wij hebben aangehouden, die lijst houdt de politie naast hun database en op die manier kunnen we kijken of er bijvoorbeeld recidive is en hoe we die boete kunnen versturen naar het huisadres."

Nathalie: "Dat zegt mij niks. Wij doen wel natuurlijk de gegevens controleren als wij de winkeldief overnemen of de gegevens die opgegeven zijn door de winkeldief, of die overeenkomst met de daadwerkelijke gegevens. Maar het is mij niet bekend dat er gekeken wordt dat er recidive is. Dat heb ik nog nooit opgegeven bij een winkel. Misschien dat dat per gebied anders werkt natuurlijk, maar in het centrum van Rotterdam waar ik ermee werk hebben wij dat nog nooit gedaan. Het is mij niet bekend dat dit onder een officiële overeenkomst valt. Misschien dat het een soort kennisuitwisseling is vanuit de beroepsgroep."

Sophie: "Is die strafrechtelijke afhandeling is dat bij iedereen hetzelfde? U gaf aan dat er wel eens mensen zijn die een blikje bier van 83 cent pikken, is er dan altijd eenzelfde strafrechtelijke afhandeling?"

Nathalie: "Wij mogen dat in principe niet. Als een winkel zegt "deze persoon heeft gestolen en dat gaat om een waarde van 83 cent" dan kunnen wij soms wel eens voorstellen dat is onder een bepaald bedrag, kunnen we dat niet anders regelen. Ik heb van de week meegemaakt in het nieuwe gebied waar ik werk dat er voor een reprimande gekozen werd. Dan gaat het om een bedrag tot 50 euro, maar dan krijgt ze wel een winkelverbod de winkeldief. Die SODA wordt natuurlijk opgemaakt en dan wordt er strafrechtelijk gekozen voor een reprimande, maar dat kan alleen bij first offenders en bij een bedrag tot 50 euro. Mijn ervaring is met bepaalde winkels in het centrum in Rotterdam dat ze daar niet voor open staan. Wij hebben ook wel eens aangegeven van "joh hier heb je een euro, laat die man gewoon lopen en dan betaal ik dat blikje bier wel" maar dan staan ze erop dat wij hem meenemen naar het bureau, zodat zij die SODA kunnen incasseren."

Sophie: "Dus de winkelier heeft er baat bij dat de winkeldiefstal op de SODA-manier wordt afgehandeld?"

Nathalie: "Ja."

Sophie: "U gaf eerder in ons gesprek aan dat de bewakers van een winkels soms een beloning krijgen, door wie wordt die beloning uitgereikt?"

Nathalie: "Ik denk vanuit de winkel zelf."

Sophie: "Weet u wat voor beloning dat is?"

Nathalie: "Ik denk dat dat een financiële beloning is, anders zet zo'n beveiliging zich niet zo hard in."

Sophie: "Wat vindt u zelf van de SODA-aanpak?"

Nathalie: "Ik vind hem op zich zou het reprimand kunnen werken, maar ik vind op de manier waarop sommige winkels het gebruiken als een beloning voor het personeel om meer winkeldieven te pakken vind ik het geen goede zaak. Maar ik denk ook dat de opzet van de SODA anders is dan dat sommige winkels hem gebruiken."

Sophie: "Wat zou voor de politie een efficiëntere aanpak zijn om winkeldiefstal tegen te gaan?"

Nathalie: "Dat is een lastige, want je hebt natuurlijk de notoire winkeldieven, je hebt de mensen die het vanuit armoede doen, je hebt de mensen die het vanuit de kick doen. Ik denk dat daar dus wel een verschil in zit en dat je daarom ook met verschillende aanpakken zou moeten werken als je het echt persoonsgericht wil maken. Maar ik denk dat voor de notoire winkeldief dat die SODA gewoon een prima ding is, alleen hoe ga je iemand die geen geld heeft blij maken met een SODA erbij. Voor sommige mensen zou het dus beter zijn om het alleen strafrechtelijk op te lossen, omdat je mensen die geen geld hebben en diefstal plegen met die SODA-boete van 181 euro nog verder in de problemen helpt."

Sophie: "Bedankt voor de duidelijke uitleg. Voor nu heb ik voldoende informatie van u heb gekregen en ik ben heel dankbaar dat u met mij in gesprek heeft willen gaan over de kwestie."

Nathalie: "Graag gedaan. Als je nog vragen hebt dan weet je me te vinden."

Sophie: "Heel fijn, dank u wel en een fijne dag."

Bijlage 14: Transcriptie interview politie 2

Om het onderzoek extra te ondersteunen heeft er op zaterdag 11 december 2021 een interview plaatsgevonden met wijkagent in Alkmaar, Daniel Kraakman.

Sophie: "Goedenavond, mijn naam is Sophie Pach. Ik zit in het vierde jaar van mijn studie HBO-Rechten aan de Hogeschool Leiden en ik ben bezig met een scriptie over de rechtmatigheid van de zogenoemde SODA-boete. Allereerst wil ik u vragen of ik het gesprek op mag nemen."

Daniel: "Je mag tegen mij gewoon "je" zeggen hoor en geen probleem dat het gesprek wordt opgenomen."

Sophie: "Helemaal goed. Dan begin ik meteen met de eerste vraag en dat is of je bekend bent met de organisatie SODA?"

Daniel: "Bekend in de zin dat we het wel eens voorbij zien komen als we een afhandeling winkeldiefstal hebben. Echt inhoudelijk en de oorsprong et cetera, daar ben ik niet bekend mee. Echter is dat voor ons ook niet echt van belang, omdat het meestal zichzelf wel regelt maar daar kom ik later nog op terug. Ik weet dat SODA schade verhaalt op een dader, in dit geval de winkeldief, waar wij ook veel mee te maken hebben. SODA zorgt ervoor dat je met een minimale administratie een schadevergoeding kan verhalen op de veroorzaker, in dit geval, of in ons geval, de verdachte winkeldief. Dus SODA regelt dat voor de winkelier, of die proberen het te regelen voor de winkelier."

Sophie: "Duidelijk. Heeft de politie een samenwerkingsovereenkomst met SODA?"

Daniel: "Ja, ik weet dat er een convenant is, dus een soort samenwerking. Ik kan je over de inhoud van die samenwerkingsovereenkomst alleen niks vertellen, omdat het allemaal buiten ons om gaat. Vaak wordt dat besproken en beoordeelt door de hogere leiding. Het gaat dus eigenlijk buiten ons als straatpolitie om, dus daar kan je ik je niet zoveel over vertellen."

Sophie: "En hoe verloopt de gegevenslevering wanneer jullie een winkeldief meenemen vanuit een winkel?"

Daniel: "Dat verloopt meestal heel voorspoedig. In alle casussen die ik de afgelopen 12/13 jaar heb meegemaakt heb ik nooit problemen gezien bij het leveren van gegevens. Vaak komt de winkelier er samen met de verdachte wel uit, ik heb daar zelf nooit in hoeven ondersteunen."

Sophie: "Hoe zorgen jullie dat die gegevenslevering binnen de grenzen van de AVG blijft?"

Daniel: "Zoals ik eerder verteld heb is er een convenant en dat zorgt ervoor dat wij als politieagenten gegevens kunnen uitwisselen met, in dit geval, het slachtoffer voor het regelen van de SODA. Over dat convenant kan ik je eigenlijk niks vertellen, omdat dat buiten ons om gaat. We weten dat het er is, we weten hoe het werkt, maar hoe het precies is vastgelegd dat moet ik je schuldig blijven. En hoe wij ervoor zorgen dat dat binnen de grenzen van de AVG blijft klinkt heel simpel, maar wij verstrekken gewoon niet meer dan nodig. Hetgeen wat nodig is, dat wordt geregeld maar meer gaan wij niet verstrekken. Wij geven verder niet de achtergrond van de verdachte of andere informatie die wij wel hebben. Dus wij verstrekken alleen hetgeen wat nodig is, zoals de NAW-gegevens."

Sophie: "Kan je me iets meer vertellen over het proces wanneer iemand wordt aangehouden voor winkeldiefstal?"

Daniel: "Het proces is eigenlijk heel lang om dat zo te beschrijven. Een verdachte pleegt een winkeldiefstal, diegene wordt aangehouden door de winkelier of door een medewerker dan wel door de politie. Vervolgens wordt er aangifte gedaan door de winkel. De verdachte wordt overgenomen of meegenomen door de politie, er gaat dan een strafrechtelijk traject lopen. Naast het strafrechtelijke traject gaat er ook een SODA-afhandeling lopen. Het formulier wordt ingevuld door de winkeliers en vaak levert de winkelier de gegevens en anders wijzelf. Ik heb zelf nog niet meegemaakt dat wij daarin moesten assisteren in het leveren van de persoonsgegevens. Er wordt dus zo'n SODA-formulier ingevuld en dan wordt er een specifieke route bewandeld, maar daar zien wij als politie niks van."

Sophie: "Hoe veel tijd zijn jullie als politie kwijt aan de aanhouding van een verdachte?"

Daniel: "Dit is een beetje een gevoelige vraag. Wij vinden namelijk dat wij in veel casussen te veel tijd kwijt zijn, dit is wel aan het verbeteren. Het is namelijk zo dat wij eerst erg lang bezig waren met winkelboeven maar er zijn nu allemaal nieuwe systemen en apps voor ons wat zorgt voor een snellere afhandeling. Wij zijn alleen wel nog afhankelijk van de snelheid van het systeem en de snelheid van het netwerk. We hebben te maken met apps, met technologie, dat wil niet altijd meewerken. Maar het is wel al een stuk beter dan een aantal jaar geleden, ik hoop zelf dat het nog beter wordt. Ik kan je dus niet een exacte tijdsduur geven van de afhandeling van een winkeldiefstal, dat is namelijk heel erg verschillend. Als politie zijn we wel op de goede weg."

Sophie: "En wat is de vordering wanneer iemand voor winkeldiefstal wordt aangehouden?"

Daniel: "De SODA-vordering is €181, dat is helemaal uitgebreid uitgewerkt en berekend. Dat bedrag dekt dan het een en ander aan schade."

Sophie: "Krijgt de politie een deel van die SODA-vordering?"

Daniel: "De politie krijgt geen deel van de vordering, voor zover ik weet. Ik weet mij te herinneren dat de politie hier niks van terug ziet. De SODA-schadevergoeding is echt alleen voor de winkelier om de geleden schade te dekken."

Sophie: "Wanneer gaat de politie over tot verdere strafoplegging?"

Daniel: "De politie is niet degene die straf geeft, dat is uiteindelijk het OM dus een officier of een rechter. De politie levert het een en ander aan stukken aan en het OM die bepalen wat voor straf het wordt."

Sophie: "Vind je de SODA-aanpak een goed initiatief?"

Daniel: "Het is een flinke klap extra, maar je moet ook gewoon niet stelen".

Sophie: "Dank voor je tijd en duidelijke antwoorden."

Daniel: "Geen probleem, mocht je nog vragen hebben dan kan je altijd nog een berichtje sturen."

Sophie: "Dank je wel, fijne avond!"

Daniel: "Fijne avond."

Bijlage 15: Vragenlijst interview winkelier

- Wie bent u en hoelang runt u deze winkel al?
- Hoe vaak heeft u te maken met winkeldiefstal?
- Wat doe u er op dit moment zelf aan om winkeldiefstal te voorkomen/te beperken?
- Bent u aangesloten bij SODA?
- Hoe lang bent u al aangesloten bij SODA?
- Is het aantal winkeldiefstallen na uw aanmelding teruggedrongen?
- Hoe verloopt de samenwerking met SODA?
- Hoe verloopt de gegevenslevering?
- Zou ik het formulier mogen zien dat de winkeldief, de winkelier en de politie tekenen na aanhouding?
- (Als de winkeldief het formulier niet hoeft te tekenen) Waarom hoeft de winkeldief het formulier niet te ondertekenen?
- Komt de politie ter plaatse nadat u de winkeldief heeft staande gehouden?
- Hoeveel tijd bent u zelf kwijt aan het aanhouden van de dief en het invullen van het formulier?
- Hoeveel tijd is SODA kwijt aan het afwikkelen van de winkeldiefstal?
- Hoe verloopt de transactie?
- Welke afspraken zijn er gemaakt omtrent de betalingen die worden verricht door de winkeldief?
- Heeft SODA wel eens een vordering ingetrokken?

Bijlage 16: Transcriptie interview winkelier

Op maandag 15 november 2021 heeft er een digitaal interview plaatsgevonden middel videobellen met eigenaar van Jumbo in Amsterdam Zuidoost, Gilbert Verboom.

Sophie: "Goedemiddag, hartelijk dank dat u tijd voor mij vrij heeft willen maken. Ik heb u vooraf gevraagd om toestemming te geven dat het gesprek wordt opgenomen, bent u daar nog steeds akkoord mee?"

Gilbert: "Ja, daar geef ik toestemming voor."

Sophie: "Dan begin ik meteen met de vraag of u zich even wil voorstellen."

Gilbert: "Ja tuurlijk. Ik ben Gilbert Verboom, ik ben 48 jaar inmiddels en ik heb een supermarkt in Amsterdam Zuidoost tegen de Bijlmer aan al 18 jaar."

Sophie: "Wat voor supermarkt heeft u?"

Gilbert: "Een Jumbo supermarkt. Het was in het verleden een C1000 supermarkt, zo ben ik begonnen eigenlijk en uiteindelijk zijn wij overgenomen door Jumbo. Ik ben nu dus een Jumbo franchise."

Sophie: "Wat leuk. Ik zou het graag met u willen hebben over winkeldiefstal. Hoe vaak heeft u te maken met winkeldiefstal?"

Gilbert: "Iedere dag. Het is niet zo dat wij iedere dag winkeldieven pakken, maar eigenlijk ook wel. Wij weten gewoon op basis van de cijfers die we insturen dat wij 0.9% winstderving per jaar hebben. Het lijkt misschien niet veel, maar in mijn geval is dat ongeveer 90.000 euro per jaar."

Sophie: "Jeetje, dat is veel geld."

Gilbert: "Jazeker. Omdat het om hele grote omzetten gaat lijkt 1% niet zoveel, maar het is gewoon gigantisch."

Sophie: "Wat wordt er voornamelijk gestolen bij u?"

Gilbert: "Dat is eigenlijk tweeledig. Je hebt de beroepsdieven, dieven die stelen de tandpasta's, de paradontax en dat soort dingen allemaal, die ze snel kunnen verkopen. Tegenwoordig ook auto-luchtverfrissers, dingen die ze bijvoorbeeld voor 2 of 3 euro per stuk kunnen verkopen en dat scheelt natuurlijk. Aan de andere kant heb je de mensen die geen geld hebben en die het doen om uiteindelijk toch aan hun eten te kunnen komen. Daar zien we dan wel weer in dat er een verschil is. Je hebt iemand die echt geen eten heeft of iemand die inderdaad diverse shampoo de duurste steelt en die doorverkoopt omdat hij geen eten en geen geld heeft. Dan zou je ook kunnen zeggen ik steel niet de duurste, ik steel degene van 50 cent."

Sophie: "Maakt u daar wel eens onderscheid in? Dat u denkt, ik zie iemand die een croissantje steelt zodat hij iets te eten heeft dus die laat ik lopen."

Gilbert: "Officieel mogen wij dat niet doen. Officieel hebben wij met de politie afgesproken dat wij voor alle diefstal aangifte doen, maar de eerlijkheid gebied ons te zeggen dat het wel eens gebeurt. Iemand die een hele tas boodschappen pikt die geef ik gewoon aan. Wij hadden laatst een man, het was geen zwerver maar hij leek er wel een beetje op, hij had zes bolletjes en een pak kaas gestolen. Ja, wat doe je daarmee, want dat betekent gewoon dat diegene geen eten heeft. Die hebben wij uiteindelijk via de achterdeur naar buiten laten gaan en die heb ik die kaas en broodjes hebben wij zelf door het personeel laten afrekenen, het personeel heeft daar een potje voor, en wij hebben die man die broodjes gewoon op laten eten en dan hebben wij hem nog een bakje koffie gegeven ook. Wij hebben hem toen wel duidelijk gemaakt dat als hij geen eten heeft dat er genoeg instanties in Nederland zijn waar hij eten kan halen. In Nederland hoef je geen honger en geen armoede te leiden in principe."

Sophie: "Wat doet u er op dit moment zelf aan om winkeldiefstal tegen te gaan?"

Gilbert: "Wij hebben natuurlijk een alarmsysteem, dat betekent dat wij alarmstickers hebben op duurdere producten. Wij hebben beveiliging in de winkel, wij hebben 68 camera's, wij hebben preventief beleid dat we zoveel mogelijk proberen om iedereen gedag te zeggen. Sommige artikelen verkopen we niet eens meer in de winkel, die verkopen we achter de servicebalie zoals blikjes Bacardi-cola. Dat soort dingen eigenlijk allemaal, wat de meeste winkels allemaal doen dat doen wij ook."

Sophie: "Ik heb wel eens gehoord dat beveiligers in sommige gevallen een bonus krijgen als zij winkeldieven aanhouden, is dat in uw winkel ook het geval?"

Gilbert: "Ja en nee. Het is niet zo dat wij... Wij doen undercover één keer in de twee/drie maanden. Dat betekent dat er twee beveiligers van ons die gaan door de winkel lopen als klant zijnde en dan pak je toch de meeste winkeldieven. Het voordeel daarvan is, is dat je ze opspoort op een andere manier dan normaal. Als je dat undercover doet, dan pak je er op een dag soms zes of zeven. Terwijl, op het moment dat je als beveiligster staat, dan zie je toch dat die klanten afschrikken of ze proberen de beveiligster te misleiden. Terugkomend op jouw vraag is het zo dat mensen dan een bonus krijgen? Nee, want ik huur ook dat bedrijf in alleen wat wij wel zien is dat wij van tevoren bij de politie aangeven dat wij een undercoveractie gaan doen. Dan ben je namelijk bezig met opsporing en dat mag officieel niet. Je mag wel op heterdaad betrappen maar je mag niet opsporen en dat doen wij dan wel op het moment dat wij undercover hebben lopen en dat is soms wel lastig. Het geeft wel een signaal af richting de winkeldief van daar moet je gewoon niet zijn. Maar een extra bonus geven wij niet af. Er wordt wel eens gesuggereerd dat die 181 euro de bonus is, dat kon je in het verleden wel doen maar nu met SODA kan je dat dus niet meer doen."

Sophie: "Ik hoor u iets aangeven over SODA, bent u aangesloten bij SODA?"

Gilbert: "Ja, zeker."

Sophie: "En hoe lang bent u daar al aangesloten?"

Gilbert: "Vanaf het begin eigenlijk. Dat is eigenlijk al een tijdje. Ik weet niet eens meer uit m'n hoofd hoe lang het is, maar al sinds het begin. Daarvoor hadden we Reken af met Winkeldieven, dat vond ik zelf veel prettiger. Alleen het voordeel van SODA is gewoon dat je niks hoeft te doen en dat je, op het moment dat je een winkeldief hebt, dat er automatisch een acceptgiro/incasso naar diegene toe gaat en dan hoeft je er niks meer aan te doen. Op een gegeven moment zie je het bedrag gewoon verschijnen. Voor Afrekenen met Winkeldieven moest je een claim indienen, alleen het voordeel daarvan was dat op het moment dat degene die gepakt was, ook daadwerkelijk dat die stichting dat kon zien en dan kreeg je automatisch al die 181

euro minus die 20 of 30 euro die zichzelf houden. Die 150 euro kreeg je dus automatisch gestort, en nu krijg je dat dus niet. Als iemand niet in staat is om te betalen en er niet geïncasseerd kan worden, bijvoorbeeld bij een zwerver of iemand die geen geld heeft, dan krijg je ook je geld niet. Dat vind ik wel het lastige van het verhaal. Dus de aangiftebereidheid wordt steeds kleiner.”

Sophie: “Opvallend dat u dat zegt. Ik heb eerder een gesprek gehad met de directeur van SODA en hij gaf aan dat de aangiftebereidheid juist groter werd vanwege de vordering van 181 euro.”

Gilbert: “Nou ja het is goed dat er zo iets is als dit, moge dat duidelijk zijn, maar wat je niet moet vergeten is dat hun het doen is dat het niet alleen voor ons wordt gedaan, hun krijgen daar ook gewoon voor betaald. Hun krijgen er zelfs best wel dik voor betaald, want in sommige gevallen is het 30 euro. Ik kreeg toevallig van de week nog een e-mail waarin heel duidelijk stond wij hebben meerdere incasso verzoeken gedaan alleen het is niet gelukt, dus bij deze sluiten we hem af. In het verleden was het zo dat je geld vanuit de Staat kreeg en dat is natuurlijk heel anders.”

Sophie: “Wordt u op de hoogte gesteld waarom er uiteindelijk niet is kunnen incasseren?”

Gilbert: “Nee, dat staat er niet bij. Volgens mij heeft dat ook een beetje met de wet van de privacy te maken, maar dat durf ik je niet te zeggen. Er staat echt alleen maar in “wij hebben niet kunnen incasseren” boem klaar.”

Sophie: “Heeft u het idee dat het aantal winkeldiefstallen is teruggedrongen sinds u bent aangesloten bij SODA?”

Gilbert: “Nee, zeker niet. Weet je wat het is, zeker de jongens die echt stelen om het stelen, de beroepsdieven, die schrik je niet af met die 181 euro. Wel de incidentele dief die gewoon op dat moment denkt “laat ik het maar niet doen, straks word ik gepakt en dat kost met 181 euro”. Het heeft altijd een schrikeffect maar het is een beetje kip-en-ei verhaal, want als je het niet doet zou je eigenlijk mensen moeten interviewen die uiteindelijk niet meedoen met SODA.”

Sophie: "Kunt u aangeven hoe de samenwerking met SODA verloopt? Hoe zo'n afhandeling van een winkeldiefstal verloopt?"

Gilbert: "Op zich hebben wij daar helemaal niks mee te maken. Wij doen de aangifte online bij de politie. Wij vullen altijd wel een formulier in met daarin ook een winkelverbod, dat wordt ingevuld door de politie, zij zetten de handtekening eronder, dat gaat de computer in en vanuit daar gaat SODA aan de slag. Vanuit daar krijgt SODA als het goed is een berichtje dat er een winkeldief is aangehouden in Amsterdam bij dit en dit filiaal, zij kijken dat of de winkel is aangesloten bij SODA en dan kunnen ze ermee aan de slag en dan op een gegeven moment krijg je het geld gestort. Ik moet zeggen dat dat wel heel prettig werkt."

Sophie: "En als u zo'n winkeldief aanhoudt, hoe verloopt dat?"

Gilbert: "Hij of zij gaat altijd mee naar een aparte ruimte in ons bedrijf en dan bellen we gelijk de politie. Ondertussen gaan wij vast de formulieren invullen en de ID checken als ze dat willen. We controleren vaak ook de mensen of ze geen steekwapen bij zich hebben, naalden of wat dan ook. We controleren de tas of hetgeen waarvan wij denken waar de spullen van ons in zitten, dat doen we altijd met 2/3 mensen en vanuit daaruit wachten wij op de politie. Ik moet zeggen wij hebben een hele goede verstandhouding met de politie Amsterdam, wij hebben nooit langer dan 3/4 minuten hoeven wachten tot de politie er is en dat scheelt wel. Je hebt soms ook hele agressieve mensen, daar word je echt niet vrolijk van. Zeker niet als ze bijvoorbeeld in een proeftijd zitten, dan willen ze wel eens hele rare dingen doen. Daar hebben we maatregelen voor."

Sophie: "Komt de politie altijd ter plaatse als u de winkeldief heeft aangehouden?"

Gilbert: "Altijd, altijd. Vanaf 5 jaar oud houden wij winkeldieven aan. Dat is meestal iemand die een snoepje pikt, nou geloof me die zijn 5 jaar en die geven gewoon een vals adres op. Dat wordt er gewoon met de paplepel ingegoten."

Sophie: "Dat is best heel heftig."

Gilbert: "Ja, dat is echt heftig."

Sophie: "Hoe veel tijd bent u zelf kwijt aan het invullen van de formulieren en de aanhouding?"

Gilbert: "Dat valt op zich wel mee, alles bij elkaar een minuut of 4/5 per aanhouding. Dat valt dus wel mee, en omdat de politie er snel bij is ben je maximaal 10 minuten tot een kwartier bezig. Waar je veel langer mee bezig bent, is als je weet dat er een winkeldief in je winkel loopt. Wat wij tegenwoordig doen is, ondanks dat wij aangesloten zijn bij SODA, hebben wij zoiets van op een gegeven ogenblik ziet zo'n winkeldief dat hij in de gaten gehouden wordt. Hij blijft dan soms wel drie kwartier tot een uur in je winkel voordat hij zijn tas of jas volstopt. Nu lopen wij er gewoon naar toe en dan zeggen wij "we weten wat je in je tas hebt zitten, haal het er nu uit dan praten we nergens meer over". We maken dan wel een fotootje van die persoon, die zetten we in de database en dan mag die persoon hier een jaar niet komen. Wij bellen de politie dan niet, wij hebben onze spullen terug en dan kunnen wij in die tijd weer heel veel andere dingen doen. Dat scheelt wel, alleen dan krijg je niet die 181 euro maar soms is voorkomen beter dan genezen. In dit geval is dat soms zo en je hebt er ook niks aan als je weer gebeld wordt dat er op dat moment weer een medewerker is die in elkaar is geslagen, gebeten is, bespuugd is of bedreigd is met een mes. Dat krijgen we ook allemaal."

Sophie: "Maakt u dat vaak mee?"

Gilbert: "Laat ik het afkloppen, maar sinds wij er alles aan doen om de diefstal tegen te gaan is het minder. Voor jouw beeldvorming ik ben per jaar ongeveer 200.000 euro kwijt aan beveiligingskosten, 200.000 ben ik kwijt aan beveiligerskosten. Neem daar die 90.000 euro bij die ze van me stelen, dan ben ik per jaar gewoon 300.000 alleen al aan diefstal/beveiliging. Moet je voorstellen, dan ben ik maar één winkel en hoeveel supermarkten hebben we wel niet in Nederland. Niet iedereen heeft dit probleem natuurlijk, maar wij dan wel. Ik zal je vertellen, ik ben neergestoken, ik ben neergeschoten, ik ben gebeten, ik heb glasscherven in m'n gezicht gehad, ik ben gekneveld geweest, ik ben vastgebonden geweest en ik ben overvallen drie keer."

Sophie: "Jeetje dat vind ik wel echt heel heftig."

Gilbert: "Ik praat er nu wel erg luchtig over, maar dat gaat je soms niet in je koude kleren zitten."

Sophie: "Nee, dat kan ik mij goed voorstellen. Jeetje, wat een heftig verhaal."

Gilbert: "Ja, dit gebeurt regelmatig in de grote steden. Mijn mensen werken daarom nu met body-cams. Bij de kassa hebben ze een body-cam en dat staat ook aangegeven bij de ingang dat er gefilmd wordt, geen discussie. Dat soort dingen helpen allemaal preventief. Alleen als iemand echt boos wordt, dat is gewoon een drama. Op dat soort momenten leer je wel om jezelf te verdedigen, maar je wordt er niet vrolijk van."

Sophie: "Ik vind het wel heel heftig. Ik had niet verwacht dat mensen zo ver zouden gaan in een supermarkt."

Gilbert: "Meid, hou op schei uit. Ik ben neergestoken voor een kwartje. 25 eurocent daar ben ik voor neergestoken 2 of 3 jaar geleden."

Sophie: "Heel bizar. Ik vind dat niet normaal."

Gilbert: "Nee, dat is ook niet normaal. Dat zijn allemaal van die dingen. Maar ik moet zeggen, bij ons is het nu de laatste tijd echt wel rustig, maar wij hebben andere filialen waarbij collega's dit dus ook meemaken. Nu in corona-tijd is het ook weer heel erg. Als je nu aan een klant vraagt of ze hun mondkapje op willen zetten krijg je eerst een tirade en dan krijg je als je mazzel hebt een spuugpartij en als je echt pech hebt krijg je nog een paar klappen op je kop ook. Wij gaan daarom ook niet meer controleren of mensen een mondkapje op zetten. Dat is natuurlijk wel een probleem, mensen worden steeds mondiger, steeds brutaler en ze worden steeds jonger."

Sophie: "Ik vind het heel heftig allemaal hoor. Even denken. Ik had nog een vraag over het formulier wat wordt ingevuld. Door wie wordt dat formulier ondertekend?"

Gilbert: "Dat is een aangifteformulier, ik weet niet hoe andere gemeentes dat doen, maar voor de gemeente Amsterdam was het vroeger zo dat die formulieren er niet waren en dan moest je naar het bureau toe om aangifte te doen van winkeldiefstal. Nou dat kost je anderhalf tot twee uur. Wat we nu hebben is een standaardformulier wat je van internet kan downloaden en dat kan je gewoon invullen en daar staat op

wat er gebeurd is, wie de getuigen daarvan zijn en noem maar op. Dat wordt nagekeken door de politieagent die op dat moment ter plaatse is, daar wordt een politieagentnummer bijgezet en die ondertekent het. Wij als bedrijf ondertekenen het ook en een eventuele getuigen ondertekend het en dan gaat het mee met de politie.”

Sophie: “De verdachte ondertekend het formulier niet?”

Gilbert: “Nee, die ondertekend wel het winkelverbod. Als ze dat winkelverbod niet willen ondertekenen dan kruizen wij een blokje aan waarin staat dat ze zelf niet hebben willen ondertekenen.”

Sophie: “SODA moet de vordering incasseren bij de dader, weet u hoe die gegevenslevering verloopt?”

Gilbert: “Nee, het enige wat wij doen is het invullen van de naam en adres van de dader. Als wij die gegevens niet hebben dan vragen wij de politie of zij ervoor kunnen zorgen dat de juiste gegevens op het aangifteformulier komen en dan krijgen wij vanuit de politie zo’n formulier opgestuurd.”

Sophie: “Oké. Heeft u enig idee hoe veel tijd SODA kwijt is aan de afwikkeling?”

Gilbert: “Nee, dat durf ik niet te zeggen.”

Sophie: “Dan heb ik alleen nog een laatste vraag over hoe de transactie verloopt, maar dat heeft u eigenlijk in het begin van ons gesprek al aangegeven.”

Gilbert: “Klopt inderdaad. Je krijgt je geld gestort en dan krijg je een afrekening waarop staat “geïncasseerd 181 euro”. Wat wel prettig is, hun kunnen ook incasseren voor schade die is geleden doordat ze bijvoorbeeld een pak vlees hebben gestolen wat ze open hebben gemaakt. Wij hebben namelijk wel eens dat wij een winkeldief aanhouden, dan gaan wij die fouilleren en dan hebben ze gewoon los vlees in hun broekzakken zitten. Dus ze hebben twee biefstukjes uit de verpakking gehaald en zo in hun broekzak gestopt. Als die biefstukjes dan 20 euro zijn, dan geven wij op dat formulier aan dat we 20 euro schade hebben geleden en dan wordt er niet 181 euro geïncasseerd maar 201 euro. Daar krijg je heel keurig netjes een

specificatie van en daar staat dan bij hoeveel je aan SODA in dit geval betaald. Maar het zijn wel serieuze bedragen, wij hebben 900 filialen en dat betekent simpelweg dat ze 200 euro per week per filiaal daarvoor kunnen vangen dat gaat helemaal nergens over.”

Sophie: “En welke afspraken heeft u met SODA gemaakt over de betalingen? Wordt er altijd geïncasseerd?”

Gilbert: “In principe wordt er altijd geïncasseerd op het moment dat diegene veroordeeld wordt. Dat kan natuurlijk pas na een veroordeling want anders ben je alleen nog maar verdachte. Na veroordeling dan krijg je gewoon je geld gestort.”

Sophie: “En als er niet betaald kan worden dan wordt de schade ook niet aan u vergoed?”

Gilbert: “Nee, dan wordt er niet aan mij uitbetaald. Jammer genoeg niet.”

Sophie: “Ik ben eigenlijk door mijn vragen heen. Heeft u nog vragen voor mij misschien?”

Gilbert: “Nee, helemaal niks.”

Sophie: “Dan wil ik u hartelijk bedanken voor uw tijd en de eerlijke antwoorden.”

Gilbert: “Ik zou zeggen succes ermee en mocht je in de toekomst nog vragen hebben over veiligheid, criminaliteit, schroom niet en bel me gewoon of stuur me een e-mail.”

Sophie: “Helemaal goed, dank u wel.”

Gilbert: “Alsjeblieft, succes.”

Sophie: “Dank u wel en een fijne dag gewenst.”

Bijlage 17: Vragenlijst interview “winkeldief”

- Waar heb je iets gestolen?
- Wat was de waarde van hetgeen je had gestolen?
- Hoe verliep de aanhouding in de winkel?
- Hoe werd je ingelicht over SODA?
- Heb je iets moeten ondertekenen?
- Hoe verliep de strafrechtelijke afhandeling?
- Hoe zag de boete eruit?
- Heb je de boete betaald?

Bijlage 18: Transcriptie interview “winkeldief”

Op maandag 13 december 2021 heeft er een telefonisch interview plaatsgevonden met Tim. Tim is ooit aangehouden in een supermarkt, nadat hij een potje cayennepeper heeft gestolen.

Tim: “Hallo met Tim.”

Sophie: “Hoi Tim, met Sophie. Heel fijn dat je tijd voor mij vrij hebt gemaakt en dat je met mij in gesprek wil. Ik had het al eerder gevraagd, maar vind je het goed als ik het gesprek opneem?”

Tim: “Geen probleem.”

Sophie: “Ik heb je via WhatsApp al een beetje uitgelegd wat mijn onderzoek inhoudt, dus als jij het goed vindt wil ik eigenlijk meteen starten met de vragen.”

Tim: “Zeker, laten we beginnen.”

Sophie: “Waar heb je iets gestolen?”

Tim: “Bij de Albert Heijn.”

Sophie: “Bij de Albert Heijn, wat was het?”

Tim: “Een potje cayennepeper.”

Sophie: “Weet je nog ongeveer wat de waarde van dat product was?”

Tim: “Ja, dat was €1,19.”

Sophie: “Kan je me iets vertellen over hoe de aanhouding verliep?”

Tim: “Tuurlijk. Het was op een zaterdagmiddag, inmiddels bijna tien jaar geleden. Het idee was dat ik samen met mijn vrouw een citroensap-kuur ging doen, daarvoor moest ik allemaal spullen halen. Eerst bij De Tuinen heb ik ahornsiroop gehaald en allemaal dat soort dingen die erin moesten, dus ik had eerst een hele volle tas in het

winkelcentrum. Toen liep ik naar de Albert Heijn, alle mandjes waren op, alle karretjes waren op, dus ik liep gewoon naar binnen met mijn handen vol. Ik had alleen nog citroenen nodig en cayennepeper. Als eerste bij de groente pakte ik een netje citroenen, die hing ik aan mijn vinger. Daarna stond ik bij de schappen voor de cayennepeper. Toen pakte ik een potje en ik had dus twee tassen in mijn handen en dat netje citroenen aan mijn vinger. Toen heb ik die cayennepeper even in mijn zak gedaan, ik liep naar de kassa om af te rekenen. In alle drukte met een hele lange wachtrij, met muziek in je oren was ik die cayennepeper gewoon helemaal vergeten, dus alleen de citroenen afgerekend. Ik liep weg bij de kassa en toen kwam er een beveiligder naar mij toe en die zei "meneer mag ik even wat vragen" en toen drong het tot mij door dat ik die cayennepeper nog steeds in mijn zak had. Toen vroeg die bewaker "mag ik even in je zak voelen", toen ging hij met zijn hand in mijn zak en toen haalde hij die cayennepeper eruit en toen moest ik meekomen. Ik wilde nog uitleggen dat hij gelijk had maar dat het niet mijn intentie was en dat ik het graag alsnog wilde afrekenen maar toen zei hij dat ik het al in mijn zak had gestopt en dat ik het dus al had gestolen. Toen moest ik mee naar achter, politie gebeld en toen kwam de politie. Zij deden een beetje lacherig om de situatie, want het ging om een potje van €1,19 en de rest had ik wel afgerekend. Ze hebben ook nog in m'n tassen gekeken, maar daar had ik ook gewoon netjes een bon bij van iets meer dan €100. Dus zij zagen ook wel dat het raar was dat iemand die daarvoor meer dan €100 afgerekend bij de ene winkel, een potje gaat stelen van €1,19 bij de Albert Heijn. Maar goed, de politie was toch gekomen en zij legde uit dat als er een melding is gemaakt dat ze me mee moesten nemen. Toen ben ik met de politie meegegaan. Uiteindelijk op het bureau een uurtje/half uurtje in een kamertje gezeten omdat zij nog allemaal dingen moesten checken. Toen hebben ze gecontroleerd of ik een strafblad of iets dergelijks had. Boete betalen en dan is het klaar. Dat was eigenlijk het verhaal, dus de boete betaald aan het OM. Vervolgens een week later kreeg ik die brief op de mat van SODA voor overlast met nog een keer een boete van €181."

Sophie: "Was jij toen je werd aangehouden bij de Albert Heijn, heb jij daar iets moeten ondertekenen?"

Tim: "Dat weet ik echt niet meer. Ik dacht van niet, maar dat is al bijna tien jaar geleden dus ik durf het niet met zekerheid te zeggen. Maar gelijk toen ik werd aangehouden door de beveiligder wilde ik het meteen oplossen door gewoon dat potje te betalen, maar dat werd niet geaccepteerd. Uiteindelijk kwam de politie, uiteraard

toen ook nog geprobeerd om eruit te komen, maar zij gaven aan dat, omdat er melding is gemaakt, moeten ze dit afhandelen. Toen hebben ze mij informatie gegeven over SODA.”

Sophie: “Weet je nog hoe die SODA-boete eruitzag?”

Tim: “Die boete van het OM was iets van €200, die heb ik daar gelijk gepind. Die SODA-boete leek een beetje op een boete van het CJIB wat je krijgt voor een verkeersboete.”

Sophie: “Wat vond je daarvan?”

Tim: “Ik wist wel gelijk dat het om een SODA-boete ging. Omdat zij mij erop hadden voorbereid verwachtte ik hem. Daarom had ik wel gelijk door dat het om een boete van SODA ging.”

Sophie: “Heb je de boete meteen betaald of ben je nog ergens advies gaan inwinnen?”

Tim: “Nee, ik heb hem gewoon gelijk betaald. Het is wel klote wat er gebeurd is, maar ik had geen zin in een lange procedure. Ik dacht, ik betaal het gewoon en dan is het klaar.”

Sophie: “Dank voor je duidelijke antwoorden. Ik heb verder eigenlijk geen vragen meer. Ik was benieuwd hoe het proces in jouw ogen is verlopen en of de je boete had betaald et cetera. Dank je wel voor je tijd.”

Tim: “Geen probleem, succes verder.”

Sophie: “Dank je wel. Nogmaals bedankt voor je tijd en ik wens je een fijne dag.”

Tim: “Al right, jij ook fijne dag.”

Bijlage 19: Forum-berichten

Wat nu?

door [\[naam\]](#) » 11 feb 2011 12:25

Berichten: [8](#)

Lid geworden op: 11 feb 2011 11:50

Mijn moeder heeft in December 2010 een foutje gemaakt, zij had spulletjes gekocht bij Action, na het afrekenen zag de verkoper dat er nog een paar kleine dingetjes op haar scootmobiel tussen haar benen lagen en vroeg of die spulletjes van hun waren, waarop mijn moeder erg schrok en nee zei, maar die waren wel van Action, dus er kwam een chef bij die heeft mijn moeder mee naar achteren genomen en de politie erbij gehaald, mijn moeder was erg in de war, dus de politie heeft er alles voor gedaan om haar niet mee te nemen naar het buro en haar naar huis te laten gaan, ze heeft wel een boete van 150 euro na 8 weken binnen gekregen van Justitie die zij ook meteen betaald heeft.

Wat gebeurd er nou in ene, ze krijgt 2 weken laten een brief binnen van SODA (Stichting OverlastDonatie) (nooit van gehoord maar goed) waarin staat: "Op 08-12-2010 werd u aansprakelijk gesteld door een vertegenwoordiger van Action voor betaling binnen 14 dagen van een bedrag van 153,98 euro ten gevolge van oponthoud en overlast volgens de aan u uitgereikte specificatie."

Wat nu zo mooi is, mijn moeder heeft van die vertegenwoordiger helemaal geen specificatie gehad en heeft ook helemaal niks hierover gehoord.

Vertegenwoordiger had alles uit handen gegeven aan de politie.

Politie vertelde mijn ma dus wel over die boete van 150 euro, maar werd haar dus niks verteld over die boete aan Action.

Wat nog mooier is, dat er in die brief niet haar volledige naam staat, maar wel haar adres klopt helemaal. Bij haar naam staat alleen haar 2 voorletters wat 3 moet zijn (er staat dus P.S wat P.S.E moet zijn en zonder haar achternaam)

Mijn moeder heeft nu het vermoeden dat die vertegenwoordiger in ene dacht van oeps ik moet nog dat formulier invullen voor het SODA toen zij al weg was, dus zij heeft ook niks ondertekend daarvoor.

Wel heeft zij een formulier ondertekend van de politie omdat zij eigenhandig naar huis is gegaan.

Wat nu, wat kan mijn moeder hiermee doen?

Want zij vind het kolder om 2 boetes te gaan betalen, 1 aan Justitie en nog eens 1 aan het SODA dat is bij elkaar 303,98 euro.

En nog eens die boete van SODA waar zij niet eens van op de hoogte was, en haar naam niet volledig op de brief staat (zelfs op de acceptgiro niet daar staat ook alleen P.S op en wel goede adres)

Sofinummer staat ook niet in die brief van SODA.

Ik hoop dat iemand mijn moeder hiermee kan helpen.

Met vriendelijke groeten,

Radar.avrotros.nl, 11 februari 2011.

Laatst geraadpleegd op 15 januari 2022.

Re: Stichting OverlastDonatie Amsterdam in opspraak

door [\[naam\]](#) » 22 sep 2018 10:18

Berichten: [19684](#)

Lid geworden op: 25 jul 2006 21:05

“

Wat de stichting probeert is moreel gezien verwerpelijk. De stichting heeft een handelsmodel opgezet waarbij het juridische systeem wordt ingezet om van dergelijke voorvallen te profiteren. De winkelier is geen inkomsten misgelopen en heeft geen kosten gemaakt. De 181 euro is pure winst. Het is ordinaire verrijking.

De stichting is vorig jaar twee proefprocessen gestart. De ander was tegen een vrouw met PTSS, die om die reden niet op de zitting is verschenen. Ook daar was er geen financiële schade en probeerde de stichting zich te verrijken. En ook daar ging de rechtbank hier terecht niet in mee.

Voor het bestraffen van mensen die strafbare feiten plegen hebben we het Strafrecht. Het OM heeft daarbij het alleenrecht om straffen te eisen.

Omhoog

Radar.avrotros.nl, 22 september 2018.

Laatst geraadpleegd op 15 januari 2022.

wat moet ik doen tegen de onterechte boete van SODA

8 april: Mijn zoon moest een verklaring afleggen voor een zaak waar hij schuldig aan was, hier was ik bij. Na dit gesprek kwam de politieagent met een andere zaak. Hij liet toen beeld materiaal zien van een bekende van mijn zoon en een onbekende die winkeldiefstal hadden gepleegd. Hij vroeg ons of dit mijn zoon was.

Tijdens dit gesprek hierover heb ik en mijn zoon verklaard dat hij dat niet was. Dit was ook duidelijk te zien, wie het wel was kon mijn zoon niet verklaren. Hier is verder niks meer mee gedaan.

Nu heeft mijn zoon een straf gekregen voor een delict waar hij schuldig aan was. Hier heeft hij een straf voor gekregen van de officier van justitie bij bureau Halt en dit ook afgerond. Wij hebben nooit gehoord dat hij dus van winkeldiefstal werd beschuldigd en dat de politie dit ook mee heeft gestuurd met de zaak waar hij wel voor is gestraft. Dit beweert de agent die ik vandaag sprak.

Ik kreeg namelijk gisteren een boete van SODA of ik 90.50 of eigenlijk mijn zoon kon betalen vanwege de schade die de winkelier heeft opgelopen.

De politie heeft mijn zoon zijn gegevens doorgegeven en onterecht als verdachte neergezet.

Mijn zoon is niet opgepakt, niet aangehouden en niet verhoord voor deze zaak. Ook 100% zeker was hij het niet het beeldmateriaal laat dit zien!

Wat moet ik doen, ik heb sterk het gevoel dat de politie de zaak nooit goed heeft afgerond en dat daardoor mijn zoon nu onterecht benadeeld wordt.

De politie zegt mij een bezwaar in te dienen bij de officier van justitie. De zaak waar mijn zoon wel schuldig aan was, was in april. 10 april begon bureau Halt.

Ik heb helemaal geen uitspraak of documenten hierover gehad die ik dan kan opsturen bij mijn bezwaar. En een bezwaar dien je tot 6 weken na een uitspraak.

Rechtswinkel.nl, 28 juli 2021.

Laatst geraadpleegd op 15 januari 2022.